

TÜRK HUKUKUNDA YENİLEME (TECDİT)

FEYZA ELMALI

Özel Hukuk Yüksek Lisans Programı Tezi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

İzmir Ekonomi Üniversitesi

İzmir

2023

TÜRK HUKUKUNDA YENİLEME (TECDİT)

FEYZA ELMALI

TEZ DANIŞMANI: DR. ÖĞR. ÜYESİ CEM ÖZCAN

İzmir Ekonomi Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Özel Hukuk Anabilim Dalı'na

Yüksek Lisans tezi

olarak sunulmuştur.

İzmir

2023

ETİK BEYAN

Bu tezin tek yazarı olduğumu ve tezin planlanmasından savunulmasına kadar her aşamada akademik kurallara ve etik davranışlara uygun olarak çalışmamı yürüttüğümü beyan ederim. Çalışmama özgü olmayan tüm fikir, bilgi ve bulgulara etik davranış kurallarının gerektirdiği şekilde atıf yaptığımı ve atıf yapılmayan her ifadenin bana ait olduğunu teyit ederim.

Feyza, Elmalı:

Tarih:

İmza:

ÖZET

TÜRK HUKUKUNDA YENİLEME (TECDİT)

Elmalı, Feyza

Özel Hukuk Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Cem Özcan

Nisan, 2023

Yenileme, Türk Borçlar Kanunu'nun 133. Ve 134. maddelerinde düzenlenmiştir. Yenileme, eski borcu sona erdiren ve eş zamanlı olarak yeni bir borç kuran bir sözleşmedir. Yenileme Roma Hukukundan bu yana gelişimini sürdürmekte ve modern hukuk sistemlerinde önemli bir yer tutmaktadır. Bu çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde yenilemenin tarihsel gelişimi ele alınmış ve terminoloji yönünden belirlemeler yapılarak yenileme kavramı açıklanmıştır. Yine birinci bölümde yenilemenin hukuki niteliği açıklanmış ve borcun nakli, ibra, sulh ve soyut borç sözleşmesi gibi yenileme ile benzerlik gösteren hukuki kurumların yenileme ile karşılaştırmalarına yer verilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde ise yenilemenin koşullarına, hukuki sonuçlarına ve kanunda özel olarak düzenlenen cari hesapta yenilemeye ilişkin açıklamalar yapılmıştır. Yenilemenin koşulları incelenir iken özellikle mevcut borcun eksik bir borç olması, iptal edilebilir bir borç olması gibi ihtimaller değerlendirilmiş ve yenileme iradesinin tespitinde takip edilecek esaslar açıklanmıştır. Cari hesapta yenileme incelenir iken cari hesapta yenilemeye ilişkin özel düzenlemeler üzerinde durulmuştur. Yine ikinci bölümde sürekli borç ilişkilerinin

yenilenmesi kavramı ve bu tezin konusunu oluşturan TBK m. 133 anlamında yenileme kavramları açıklanmıştır. Sürekli borç ilişkilerinin yenilenmesi, uygulamada geniş bir yer tutması nedeniyle, kira sözleşmeleri ve sigorta sözleşmeleri yönünden ayrı ayrı incelenmiş ve sözleşmenin yenilenmesi kavramından hukuki anlamda bir yenilemenin anlaşılıp anlaşılamayacağı sorunu değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yenileme, yenileme sözleşmesi, yenileme iradesi, borcun nakli ve soyut borç tanınması.

ABSTRACT

NOVATION IN TURKISH LAW

Elmalı, Feyza

Master's Program in Private Law

Advisor: Asst. Prof. Dr. Cem Özcan

April, 2023

Renewal is regulated in articles 133 and 134 of the Turkish Code of Obligations. Renewal is a contract that terminates the old debt and simultaneously creates a new debt. Renewal has been evolving since Roman law and holds an important place in modern legal systems. This study consists of two parts. In the first part, the historical development of renewal is discussed, and the concept of renewal is explained in terms of terminology. Also, in the first part, the legal nature of renewal is explained, and comparisons with legal institutions similar to renewal, such as the transfer of debt, discharge, settlement, and abstract debt contract, are made. In the second part of the study, explanations are made regarding the conditions and legal consequences of renewal, as well as the explanations specifically regulated in the law regarding renewal in a current account. When examining the conditions of renewal, possibilities such as the existing debt being an incomplete debt or a cancelable debt are evaluated, and the principles to be followed in determining the will of renewal are explained. When examining renewal in a current account, special regulations regarding renewal in a current account are emphasized. Furthermore, in the second part, the concept of

renewal in the sense of article 133 of the Turkish Code of Obligations, which constitutes the subject of this thesis, and the concepts of renewal in the context of continuous debt relationships are explained. Since the renewal of continuous debt relationships has a significant place in practice, it is separately examined for lease contracts and insurance contracts, and the problem of whether a legal renewal is understood from the concept of contract renewal is evaluated.

Keywords: Novation, Novation agreement, animus novandi, amendment of obligation and abstract acknowledgement of debt.

İÇİNDEKİLER TABLOSU

ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER TABLOSU	vii
KISALTMALAR LİSTESİ	xi
BÖLÜM 1: YENİLEMENİN TARİHSEL GELİŞİMİ, KAVRAM, TERMİNOLOJİ, YENİLEMENİN HUKUKİ NİTELİĞİ, YENİLEMENİN BENZER HUKUKİ KURUMLAR İLE KARŞILAŞTIRILMASI.....	1
1.1.Yenilemenin Tarihsel Gelişimi.....	1
1.2.Kavram.....	4
1.3. Terminoloji.....	7
1.4. Hukuki Niteliği.....	8
1.4.1. Yenileme Sözleşmedir	9
1.4.1.1. Yenileme Sözleşmesinin Hukuki Sebebi.....	10
1.4.1.2. Yeni Borcun Sebebe Bağlı veya Soyut Olmasının Değerlendirilmesi.....	11
1.4.2.Yenileme Tasarrufu ve Borçlandırıcı Bir İşlemdir	11
1.4.3. Yenileme Karşılıklı Kazandırıcı İşlemdir	14
1.5.Yenilemenin Benzer Hukuki Kurumlar İle Karşılaştırılması	14
1.5.1.Alacağın Devri.....	14
1.5.2.Sözleşmenin Devri.....	16
1.5.3.Borcun Nakli.....	16
1.5.4.İkale.....	18
1.5.5.İbra.....	19
1.5.6.Sulh.....	21
1.5.7.Havale	24
1.5.8.Değiştirme Sözleşmesi.....	27
1.5.9.Sebebi Gösterilmeyen (Soyut) Borç Sözleşmesi	29
1.5.10. İfa Yerine Edim	31
1.5.11. Borcun Yeniden Yapılandırılması	33
1.5.11.1. Finansal Yeniden Yapılandırma Sözleşmesi.....	33
1.5.11.2. Sermaye Şirketlerinin ve Kooperatiflerin Uzlaşma Yoluyla Yeniden Yapılandırılması.....	36

BÖLÜM 2: YENİLEMENİN KOŞULLARI, YENİLEMENİN HUKUKİ SONUÇLARI, CARİ HESAPTA YENİLEME, SÜREKLİ BORÇ İLİŞKİLERİNİN YENİLENMESİ KAVRAMI.....	38
2.1.Yenilemenin Koşulları	38
2.1.1. Bir Borcun Varlığı.....	38
2.1.1.1. Askıda Hükümsüz Borçların Yenilenmesi.....	38
2.1.1.2. Koşula veya Vadeye Bağlı Borçların Yenilenmesi.....	40
2.1.1.3. Eksik Borçların Yenilenmesi.....	40
2.1.1.4. İptal Edilebilir Borçların Yenilenmesi.....	42
2.1.1.5. Borçlu veya Alacaklının Birden Fazla Kişiden Oluşması Halinde Yenileme.....	43
2.1.1.5.1. Müteselsil Alacaklılık Halinde Yenileme.....	43
2.1.1.5.2. Müteselsil Borçluluk Halinde Yenileme.....	44
2.1.1.6. Aşırı Yararlanma İçeren Borçların Yenilenmesi.....	46
2.1.2.Yeni Bir Borcun Doğumu.....	47
2.1.2.1. Yeni Borcun Bağımsızlığı.....	49
2.1.2.2. Yeni Borcun Geçerliliği.....	50
2.1.3.Yenileme İradesi.....	51
2.2.Yenilemenin Hukuki Sonuçları.....	53
2.2.1. Yeni Bir Borcun Doğumu.....	53
2.2.2. Eski Borcun Sona Ermesi.....	53
2.2.2.1. Eski Borca Bağlı Hakların Sona Ermesi.....	53
2.2.2.2. Eski Borca Bağlı Teminatların Sona Ermesi.....	55
2.2.2.3. Eski Borca Ait Savunmaların İleri Sürülememesi.....	57
2.3. Cari Hesapta Yenileme.....	58
2.4. Sürekli Borç İlişkilerinin Yenilenmesi.....	61
2.4.1. Kira Sözleşmelerinin Yenilenmesi.....	62
2.4.1.1. Genel Hükümlere Tabi Kira Sözleşmelerinin Yenilenmesi.....	63
2.4.1.2. Konut ve Çatılı İşyeri Kira Sözleşmelerinin Yenilenmesi.....	65
2.4.1.3. Ürün Kirası Sözleşmelerinin Yenilenmesi.....	68
2.4.2. Sigorta Sözleşmelerinin Yenilenmesi.....	69
2.5. Yenileme Sözleşmesi Olarak Düzenlenebilecek Bazı Özel Hukuk Sözleşmeleri.....	72
2.5.1. Genel Olarak.....	72

2.5.2. Arabuluculuk Anlaşma Belgeleri.....	73
2.5.3. Konkordato Sözleşmeleri.....	76
2.5.3.1. İflas Dışı Konkordato Sözleşmeleri.....	76
2.5.3.2. Gayriresmi (Özel) Konkordato Belgeleri.....	77
2.5.4. İİK Kapsamında Taksitle Ödeme Sözleşmeleri.....	78
BÖLÜM 3: SONUÇ	82
KAYNAKLAR.....	86

KISALTMALAR LİSTESİ

AÜHFD : Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

BK : Borçlar Kanunu

Bkz. : Bakınız

c. : Cilt

dn. : Dipnot

E. : Esas Numarası

EBK : 818 sayılı Borçlar Kanunu

f. : Fıkra

FYYS : Finansal Yeniden Yapılandırma Sözleşmesi

H.D. : Hukuk Dairesi

HUAK : 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu

HMK : 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu

K. : Karar Numarası

m. : Madde

vd. : Ve Diğerleri

s. : Sayfa

BÖLÜM 1: YENİLEMENİN TARİHSEL GELİŞİMİ, KAVRAM, TERMİNOLOJİ, YENİLEMENİN HUKUKİ NİTELİĞİ, YENİLEMENİN BENZER HUKUKİ KURUMLAR İLE KARŞILAŞTIRILMASI

1.1. Yenilemenin Tarihsel Gelişimi

Roma hukuku 1.000 yıldan fazla bir süre gelişme göstermiş ve Ortaçağ'dan itibaren Avrupa'nın da iktisap etmesiyle bugün Avrupa hukuk sisteminin temelini oluşturmuştur. Ayiter,

“her hukuktan fazla, özel hukukun genel nazariyelerini, esaslarını bize sağlamaya uygundur.”¹

ifadeleri ile Roma hukukunun önemini belirtmektedir.

Roma hukukunda borç borcun tarafları arasında kurulan ve bir başkasına geçmeyen, içeriği değiştirilemeyen sıkı bir kişisel bağı² ifade eder. Bu nedenle hem alacaklı hem de borçlu bakımından Roma hukukunda halefiyet söz konusu değildir. Alacaklının şahsı, borçlunun şahsı ve edim borç ilişkisini oluşturan unsurlardır. Roma hukukunda halefiyetin mümkün olmaması sebebiyle borçta değişiklik yapılmak lazım geldiğinde bu novatio ile sağlanmıştır. Borçlar hukukunun sıkı ve sınırları dar olan kuralları sebebiyle değişiklik ve birçok hukuki işlem novatio ile sağlanmıştır. Bu

---

¹ Koschaker, P., Ayiter, K. (1977) *Roma Özel Hukukunun Ana Hatları*. Sevinç Matbaası: Ankara s.46.

² D. 44, 7, 3, pr. Paulus. *“Obligationum sunstentia non in eo consistit, ut aliquod corpus nostrum aut servitutem nostram faciat, sed ut alium abstringat ad dandum aliquid vel faciendum vel praestandum.”* *“Borç ilişkilerinin özü bunların bize bir şey üzerinde bir mülkiyet veya irtifak hakkı temin etmelerinde değil, fakat bir kimseyi bize karşı bir şey vermeye veya yapmaya veya edayı ifaya mecbur edişlerinde görülür.”* Klasik roma hukukçularından Paulus'a ait bu tanımda borç kavramını mülkiyet ve irtifak hakları olmak üzere aynı haklardan ayırmış ve borç ilişkisinin alacaklı ve borçlu arasında mevcut olduğunu diğer bir deyişle borcun şahsiliğini vurgulamıştır. Açıklanan nedenle şahsi özellik gösteren borç ilişkisinde alacaklı, mülkiyet hakkını veya irtifak hakkını herkese karşı ileri sürebildiği gibi borç ilişkisinden kaynaklanan alacağını herkese karşı ileri süremeyecek, yalnızca borçluya başvurabilecektir. Bu durum roma hukukunda borçların şahsiliği ilkesinin hâkim olduğunu göstermektedir.

nedenle novatio Roma hukukunda geniş bir uygulama alanı bulmuştur.³

Roma hukukunda novatio kavramının ortaya çıkış tarihi hakkında kesin bir bilgi elde edilememektedir. Novatio kavramının doğuşu hakkında kesin bir bilgi edinilememiş ise de yenilemenin ilkin, aynı borç için bir başkasının da borçlanması şeklinde uygulandığı ileri sürülmektedir.

Çoğunluğa göre en eski yenileme yönteminin aynı borç için başkasının da borçlanması şeklinde olduğunu kabul edilir.⁴ Roma hukukunda borç ilişkisinin kişiselliğinin kabul edildiği borcun içeriğinin ve taraflarının değiştirilemediğini belirtmiş idik. İşte novatio ile bu katı kurallar aşılmış, ilk borçlunun borcu sona ererek, kurulan yeni borçta yeni borçlanan kişinin borçlu sıfatıyla yer alması ve böylece borçta taraf değişikliği sağlanmıştır. Burada aslında yeni borçlunun borçlandığı borç eski borcun aynıdır. Ancak borç sona ermiş ve aynen tekrar doğmuştur.

İlkin borçta taraf değişikliği sağlamak amacıyla beliren yenileme daha sonra gelişimini sürdürmüştür. Gelişimle birlikte eski borcun sona ermesi ve yeni bir borcun doğumu şeklindeki iki borç bağı birbirinden ayrılmıştır. Eski borca ilişkin bir stipulatio yapılması ile yeni bir borç doğacak ve eski borç sona erecektir. Bu stipulatio ile aynı borç konusu aynı kişiler arasında veya farklı kişiler arasında borçlanılmış olur.

Klasik Roma hukukunda novatio, alacağın stipulatio ile kurulan yeni bir borç ile ius civile'ye göre sona ermesidir.⁵ Stipulatio kurulması ile, önceden başka bir hukuksal sebeple borçlanılan şey, artık stipulatio'dan doğan bir borç haline gelmiştir.⁶ Bu durum ise ileride incelenecek ve günümüz hukuk sisteminde de yenilemenin başlı başına bir hukuki sebep (causa) olduğunun açıklanmasıdır.⁷

Klasik hukukta novationstipulatio ile sona eren eski borç arasında bir özdeşlik bulunmalıdır. Diğer bir deyişle yeni borç ile eski borçtaki aynı şey borçlanılır. Roma

---

³ Ulpinaus, "Omnes res transire in novationem possunt", " her şey novatio yolu ile yenilenebilir" ifadeleri ile novationun uygulama alanının genişliğine dikkat çekmiştir. Bkz: Koyuncuoğlu, T., Koyuncuoğlu, H., İçöz Koyuncuoğlu, Ö. (2017) *Borcun ve Sözleşmenin Yenilenmesi*. Seçkin Yayıncılık: Ankara. s.24

⁴ Koyuncuoğlu, Koyuncuoğlu ve İçöz Koyuncuoğlu (2017), ss.24-25.

⁵ Rado, T. (1969) *Roma Hukuku Dersleri*. İstanbul. s.208 naklen: Koyuncuoğlu, Koyuncuoğlu ve İçöz Koyuncuoğlu (2017), s.25, dn.8.

⁶ Ayiter (1977), s.289.; 19. Yüzyıl Roma hukukçusu Gide " novatio est stipulatio nova prioris debiti", " yenileme eski borcun yeni stipulatio'sudur." şeklinde novatioyu ifade etmiştir. Bu konuda bkz: Koyuncuoğlu, Koyuncuoğlu ve İçöz Koyuncuoğlu (2017), s.26.

⁷ Roma hukukunda stipulatio olmaması nedeniyle yenileme sayılmayan ancak sonucu bakımından yenileme niteliği taşıyıp taşımadığı tartışmalı olan hukuki işlemler hakkında açıklamalar için bkz: Koyuncuoğlu, Koyuncuoğlu ve İçöz Koyuncuoğlu (2017), ss.34-36.

hukukunda novatio, sona eren borcun yeni doğan borca tahvili şeklinde açıklanmıştır.⁸ Ancak burada önemli olan, ne sebeple doğmuş olursa olsun novationsstipulatio'ya konu olan borcun artık bir stipulatio borcu haline geldiğidir. Ancak sona eren borcun da bir stipulatio borcu olması halinde, vadenin değişmesi, şart eklenmesi, alacaklı veya borçlunun değişmesi gibi bir farklılık aranır.

Yenileme ilkin mevcut borca kefil alınması, borca katılma amacıyla kullanılmıştır. Sonraları ise yenileme stipulatio ile başvuru geniş bir hukuksal yöntem haline gelmiştir.

Klasik Roma hukukunda novatio'nun yalnızca stipulatio ile yapıldığını belirtmiş idik. Stipulatio'da sebep göstermeden borçlanmak mümkündür. Ancak Justinianus hukukunda sebep (causa) kavramının önem kazanmasıyla stipulatio sebebe bağlı bir işleme dönüşmüştür.

Yine Justinianus hukukunda soru ve cevapla kurulan, asıl iradenin önemi olmayan ve yalnızca lafzın önemli olduğu stipulatio'nun yabancılar yönünden uygulanması zor olduğundan, bu esastan dönülüp tarafların sözlerinin yanında asıl iradelerinin tespiti esas önem kazanmıştır. Bu aşamadan itibaren ise irade kavramı tartışılmaya başlanmıştır.

Burada eski borcun sona ermesindeki kesinlik ortadan kalkınca tarafların asıl iradelerinin novatio olup olmadığı konusu gündeme gelmiştir. Böylelikle günümüz hukuk sisteminde iradenin yenilemenin bir unsuru olması yönünde en önemli gelişme meydana gelmiştir.

Klasik hukukta borç genellikle sebebe bağlıdır. Stipulatio'dan farklı olarak yenileme sebebe bağlı ve irade ile birlikte varlığını sürdüren bir işlem halini almıştır. Tüm açıklanan gelişmeler neticesinde yenileme Justinianus hukukunda⁹

“Sona erme ve yeni borcun doğumu ile oluşan iki ayrı sonucun, bölünmez bir yapı haline gelmesi”

olarak tanımlanmıştır. Sone erme ve yeni bir borç doğumu şeklinde iki ayrı işlemi birleştiren unsur da taraf iradesidir.¹⁰

---

⁸ Ayiter (1977), s.289.

⁹ Justinianus hukukunda yenilemenin eleştirisi için bkz: Koyuncuoğlu, Koyuncuoğlu ve İçöz Koyuncuoğlu, 2017, ss:40-41.

¹⁰ Koyuncuoğlu, Koyuncuoğlu ve İçöz Koyuncuoğlu (2017), s.40.

Pandekt hukukunda da yenileme gelişimini ve değişimini sürdürmüştür. Yenileme eski borcun mevcudiyetini koruyarak yanına yeni bir sözleşmenin/borcun eklenmesi ve eski borcun sona ererek yerine bir yenisinin doğması olarak iki ayrımda incelenmiştir. İki durum arasındaki ayırt edici husus yenileme iradesidir. Eski borcun yanına yeni bir borç eklendiği ve eski borcun sona ererek yerine bir yenisinin geçtiğine dair görüşler sıkça tartışılmıştır.¹¹ Bu nedenle pandekt hukukunda yenilemenin hukuksal niteliği konusunda bir ortak görüş bulunmamaktadır.

Önemli hukukçulardan Bahr, soyut borçlanma şeklinde şekle bağlı olmadan yenilemenin gerçekleştirilebileceğini, yine Windscheid ise şekle bağlı olmadan eski borcun sebep kabul edilerek yeni bir sözleşmenin kurulmasının diğer bir deyişle yeni bir borcun kurulmasının mümkün olduğunu savunmuşlardır.¹² Bu gelişmeler pandekt hukukunda yenilemenin soyut borç tanınması kavramı üzerinde temellenmesine neden olmuştur.

Eski borcun sebep edinerek yeni bir sözleşmenin kurulması görüşü eski borç ile yeni borcun konuları arasında konusal anlamda özdeşlik bulunmaktadır. Ancak belirtmek gerekir ki, Pandekt hukukunda iki borç arasında mali anlamda bir konu özdeşliği bulursa da iki borç birbirinden bağımsızdır.

1.2.Kavram

Türk hukukunda borcu sona erdiren sebepler Türk Borçlar Kanununun 132 ila 161inci maddelerinde düzenlenmiştir. Yenileme kanunda sayılan ve borcu sona erdiren sebeplerdendir. Yenileme kavramı, 11/01/2011 tarihinde yürürlüğe giren Türk Borçlar Kanunu'nun 133.maddesinde düzenlenmiştir. TBK m.133'de yenileme;

“Yeni bir borçla mevcut bir borcun sona erdirilmesi, ancak tarafların bu yöndeki açık iradesi ile olur.

Özellikle mevcut borç için kambyo taahhüdünde bulunulması veya yeni bir alacak senedi ya da yeni bir kefalet senedi düzenlenmesi, tarafların açık yenileme iradeleri olmadıkça yenileme sayılmaz.”¹³

---

¹¹ En önemli pandekt hukukçularından Windscheid, yenilemenin tek bir sözleşme olduğunu ve bu sözleşme ile eski borcun sona ererek yerine yeni bir borcun doğduğunu savunmuştur.

¹² Koyuncuoğlu, Koyuncuoğlu ve İçöz Koyuncuoğlu (2017), s.47.

¹³ 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu, T.C. Resmi Gazete, Sayı: 27836, 11 Ocak 2011 [Çevrimiçi]

şeklinde düzenlenmiştir. Her ne kadar doğrudan olmasa da TBK'daki düzenlemeden hareketle yenileme yeni bir borçla mevcut borcun sona erdirilmesi olarak tanımlanabilir. Kanunda tanımlanmayan yenileme kavramının daha iyi anlaşılabilmesi için yenileme sözleşmesinin hukuki niteliği çalışmanın devamında ayrıca incelenmiştir.¹⁴

Roma Hukukunda borç ve borç ilişkisi ayrımı bulunmamakta ve borç sözcüğü hem borcu hem de borç ilişkisini ifade etmekte idi.¹⁵ Ancak günümüz modern hukuk sisteminde bu iki kavram birbirinden ayırt edilmektedir. Borç, bir kişiyi (borçluyu) diğer bir kişiye (alacaklıya) bir edimi yerine getirme yükümlülüğü altına sokan hukuki bağlıdır.¹⁶ Borç ilişkisi ise taraflar arasında çeşitli borçların kaynağını teşkil eden ve birden fazla borcu içinde barındırabilen hukuki ilişkiyi ifade eder. Bu anlamda bütün sözleşmeler bir borç ilişkisi meydana getirirler.¹⁷ TBK'da borç ilişkisini sona erdiren sebepler sayılmamakla birlikte bunlar; ifa, ikale, fesih, dönme, iptal ve geri almadır. Süreli sözleşmelerde sürenin sona ermesi, bozucu şarta bağlı sözleşmelerde ise bozucu şartın gerçekleşmesi de diğer bazı sona erme sebepleridir. Ayrıntısı aşağıda açıklandığı üzere kanaatimizce borç ilişkisini sona erdiren sebepler arasına yenilemenin de eklenmesi gerekir.

Türk Borçlar Kanunu m.133'te düzenlenen yenileme ile borcun dar anlamda yenilenmesi mümkündür. Bir satış sözleşmesinde alıcının bedel ödeme borcunun bir eşyayı teslim borcu şeklinde yenilenmesinde durum böyledir. Ancak bu tezin konusu yenileme ile geniş anlamda borcun yenilenmesinin mümkün olup olmadığı diğer bir deyişle borç ilişkilerinin yenileme ile sona erdirilip erdirilemeyeceği hususu doktrinde tartışmalıdır.

Birinci görüşe göre borcun geniş anlamda yenilenmesi mümkün olmayıp

---

Erişim Adresi: www.resmigazete.gov.tr (Erişim tarihi: 08.09.2021).

¹⁴ Bkz: s.16 vd.

¹⁵ Koyuncuoğlu, Koyuncuoğlu ve İçöz Koyuncuoğlu (2017), s.74.

¹⁶ Von Tuhr, A. (1983) *Borçlar Hukuku 1-2*. Çeviren: Cevat Edege. Olgaç Matbaası: Ankara. s.9; Arsebük,E. (1950) *Borçlar Hukuku*. Güney Matbaacılık ve Gazetecilik T.A.O.: Ankara. s. 2.; Tunçomağ, K. (1976) *Türk Borçlar Hukuku Cilt I Genel Hükümler*, Sermet Matbaası: Ankara. s.3; Tekinay, S. S., Akman, S., Burcuoğlu, H., Altop, A. (1993) *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Yeniden Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 7nci Bası. Filiz Kitabevi: İstanbul. s.5 vd.; Eren, F. (2020) *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. 25inci Bası. Yetkin Yayıncılık: Ankara. ss.22-23; Oğuzman, M. K., Öz, M. T. (2020) *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I*. Güncellenmiş Genişletilmiş 18inci Bası. Vedat Kitapçılık: İstanbul. s.4.

¹⁷ Oğuzman ve Öz (2020), s.4.; Eren ve Dönmez (2022) ss: 2501-2502.

yenileme kavramından anlaşılması gereken borcun yenilenmesidir. Eren, Arsebük, Aybay, Feyzioğlu, Tunçomağ, Saymen, Elbir, Olgaç, Doğan, Şahan, Atamulu ve Yücer yalnızca dar anlamda borcun yenilenmesinin mümkün olduğunu savunmaktadırlar.¹⁸

Koyuncuoğlu¹⁹ ise yenilemenin ilkin dar anlamda borcun yenilenmesi olarak düşünülmesi gerektiğine yönelik üç sebep zikretmiştir. Yazara göre bu sebeplerden ilki; mehz kanun İsviçre Borçlar Kanunu'nda yenilemenin Borç İlişkilerinin Sona Ermesi başlığı altında düzenlenmesine rağmen anılı kuralın 818 sayılı EBK'ya Borçların Sükutu şeklinde alınmasıdır. Bu nedenle yazar, yapılan çevirinin lafzına sadık kalınarak borç ilişkilerinin değil borcun yenilenmesi kavramının anlaşılması gerektiğini ileri sürmektedir. Nitekim İsviçre doktrininde pek çok yazar ancak dar anlamda borcun yenilenmesinin mümkün olduğunu savunmaktadır.²⁰ İkinci sebep olarak yazar, yenilemenin tarihçesine işaret ederek, yenilemenin dar anlamda borç yenilemesi olarak kullanıldığını belirtmiştir. Ve yazar son olarak, sözleşme serbestisi ile her zaman sözleşmenin sona erdirilebileceğini ve bu nedenle sözleşmenin değiştirilmesi veya sözleşmenin sona erdirilmesi için yenilemenin zorunlu bir yol olmadığını ifade etmektedir.²¹ Koyuncuoğluna göre, yenilemeyi ilkin dar anlamda borcun yenilenmesi için düşünmek doğru olsa da borç ilişkilerinin yenilenmesine de

---

¹⁸ Eren, F., Dönmez, Ü. (2022) *Eren Borçlar Hukuku Şerhi* Cilt III. Yetkin Yayıncılık: Ankara. s.2540.; Tunçoğmağ, K. (1968) *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I*. 3.Bası İstanbul s.658., Aybay, A.(1969) *Borçlar Hukuku Dersleri* İstanbul. s.135., Olgaç, S.(1969) *Kazai ve İlmî İçtihatlarla Türk Borçlar Kanunu* İstanbul, s.985. naklen: Koyuncuoğlu vd. ss:75-76 dn.223., Arsebük (1950), s.863.; Feyzioğlu, N.F. (1969) *Borçlar Hukuku Umumi Hükümler Cilt II*. Fakülteler Matbaası: İstanbul. s.357., Saymen, F. ve Elbir, H.K. (1956) *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt II*. Hak Kitabevi: İstanbul. s.858..; Eren, F. (2020), s.1399.; Yücer, İ. (2007) *Yenileme (Tecdit)*, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. Cilt 9 (1); 235, 248-249. [Çevrimiçi] Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deuhfd/issue/46846/587436> (Erişim Tarihi: 06 Mart 2021); Doğan, M., Şahan, G., Atamulu, İ. (2021) *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Seçkin Yayıncılık: Ankara. s.49.

¹⁹ Yazar 1972 tarihli doktora tezi şeklinde düzenlediği eserinde ilkin yenilemenin ancak dar anlamda borcun yenilenmesi için mümkün olduğunu, borç ilişkisinin yerine yenisinin geçmesi durumunun yenileme ile bir tutulmaması gerektiğini, borç ilişkisinin başka bir borç ilişkisine çevrilmesinin yenilemeden çok ikale ve yeni bir borç yaratılması anlamına geldiğini savunmuştur. Ancak yazar "Türkiye Hukuku ve Karşılaştırmalı Hukukta Yargıtay Kararları ile Birlikte Borcun ve Sözleşmenin Yenilenmesi (Novatio-Yenileme)" isimli 2017 tarihli eserinde görüş değiştirerek yukarıda ayrıntısı açıklandığı şekliyle, yenilemenin yine ilkin dar anlamda borcun yenilenmesi için akla gelmesi gerektiğini ancak geniş anlamda borç ilişkisinin yenilenmesine de hukuken bir engel bulunmadığını belirtmiştir. Bkz: Koyuncuoğlu, T. (1972) *Türk ve İsviçre Hukukunda Borcun Yenilenmesi (Novatio)*. Fakülteler Matbaası: İstanbul. ss. 50-51.; Koyuncuoğlu, Koyuncuoğlu ve İçöz Koyuncuoğlu (2017), ss. 78-80.

²⁰ Karşılaştırmalı hukukta yer alan görüşler için bkz: Önay, I. (2016) *Yenileme*. On İki Levha Yayıncılık. ss.72-75. Erişim Adresi: <https://www.lexpera.com.tr/literatur/kitaplar/c-borc-iliskilerinin-yenilenmesi-sorunu-978-605-152-327-9/1> (Erişim Tarihi: 10 Mart 2021)

²¹ Tüm bu açıklamalar hakkında bkz: Koyuncuoğlu, Koyuncuoğlu ve İçöz Koyuncuoğlu (2017), ss.75-78.

hukuken bir engel bulunmamaktadır.²²

Yukarıda açıklanan şekilde Koyuncuoğlu'nun da artık aralarında bulunduğu ikinci görüşü savunan yazarlar ise, yenilemenin ilkin dar anlamda borcun yenilenmesi olarak öngörüleceğini kabul ederek borç ilişkilerinin yenilenmesinin de mümkün olduğunu savunmaktadırlar.²³ İkinci görüşe katılmak yerine olacaktır. Aksinin kabulü sözleşme serbestisi ilkesine de aykırılık teşkil edecektir. Sözleşme serbestisi, sözleşmenin içeriğinin ve şeklinin serbestçe belirlenebilmesinin yanında istenen zamanda sözleşmeyi değiştirme, sona erdirmeye serbestilerini de kapsar. Bu nedenle tarafların istedikleri zaman yenileme yoluyla mevcut borç ilişkisini sona erdirebileceklerinin kabulü gerekir. Yenileme ile borcun ancak dar anlamda sona erdirilmesinin mümkün olduğunu savunan yazarlar mehz kanunda borç kavramı ile dar anlamda borcun kastedildiği ve bu nedenle yalnızca dar anlamda borcun yenilenmesinin mümkün olduğunu savunmaktadırlar. Oysa Türk hukukunda yenileme Borçlar Kanununun Borçların ve Borç İlişkilerinin Sona Ermesi, Zamanaşımı bölüm başlığı altında düzenlenmiştir. Bu nedenle sistematik yorum yöntemiyle hareket edildiğinde dahi geniş anlamda borcun yenilenmesine hukuken bir engel bulunmamaktadır.

1.3. Terminoloji

Yenileme, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun 133. ve 134.maddelerinde düzenlenmiştir. Anılı 133. madde 818 sayılı EBK'nın 114.maddesine, anılı 134.madde ise 818 sayılı EBK'nın 115.maddesine karşılık gelmektedir. 818 sayılı kanunda tecdit sözcüğü kullanılmakta idi.

Tecdit, 818 sayılı EBK'nın "Borçların sükutu" başlıklı üçüncü babında düzenlenmekte idi.

818 sayılı Borçlar Kanunu'nun "tecdit" başlıklı 114.maddesinde;

"Borcun tecdidi akitten vazıh surette anlaşılmalıdır.

---

²² Yazara göre 6098 sayılı TBK'da "Borç ve Borç İlişkilerinin Sona Ermesi" başlığının kullanılması borcun yanında borç ilişkilerinin de yenilenebileceğini göstermektedir. Bkz: Koyuncuoğlu, Koyuncuoğlu ve İçöz Koyuncuoğlu (2017), s.78.

²³ Tekinay vd. (1993), s. 991, dn. 5a; Oğuzman (2020), s.583; Hatemi, H., Gökyayla, K. E. (2017) *Borçlar Hukuku Genel Bölüm*. 4.üncü Bası. Vedat kitapçılık: İstanbul. s. 330; Önay (2016), ss.74-76.

Hususiyle mevcut bir borç için kambiyo taahhüdünde bulunmak veya yeni bir alacak senedi veya yeni bir kefaletname imza etmek, tecdidi tazammun etmez.

Bununla beraber, bu hükmün aksine dair akdolunan mukaveleler muteberdir.”²⁴

İfadeleri ile hüküm altına alınmıştır. 818 sayılı EBK’da tecdit kavramı tanımlanmamıştır. Buna karşılık, 6098 sayılı TBK’nın 133.maddesinde doğrudan bir tanım yapılmasa da

“Yeni bir borçla mevcut bir borcun sona erdirilmesi, ancak tarafların bu yöndeki açık iradesi ile olur.”

ifadeleri ile yenilemenin mevcut borcu sona erdiren bir hukuki kavram olduğu belirtilmiştir.

818 sayılı EBK’da kullanılan tecdit sözcüğü Arapça kökenlidir ve yenilemek, yeni bir yol açmak anlamlarındadır.²⁵ 6098 sayılı Kanunun 133.maddesi, 818 sayılı Kanunun 114.maddesine karşılık gelmekle birlikte, maddesinin muhtevası korunmuş, önemli bir değişiklik yapılmamıştır. 818 sayılı kanundan farklı olarak 6098 sayılı kanun hükmünde yenileme ile bir borcun sona erdirilerek yeni bir borç doğurduğu sonucunun yer almasıdır. Oysa 818 sayılı kanunda yenilemenin sonuçlarına yer verilmemiş yalnızca

“borcun tecdidi akitten vazıh surette anlaşılacak lazımdır.”

ifadeleri ile yenilemenin açık şekilde ortaya konması şartı belirtilmiş idi. EBK’nın yürürlükte olduğu dönemde öğretide ve uygulamada tecdit yerine yenileme kavramı kullanıldığından yapılan değişiklikle 6098 sayılı TBK’da yaygın kullanıma uygun şekilde tecdit sözcüğü terk edilerek yenileme sözcüğü kullanılmıştır.

²⁴ 818 sayılı Türk Borçlar Kanunu, T.C. Resmî Gazete, Sayı: 356, 29 Nisan 1926 [Çevrimiçi]
Erişim Adresi: www.resmigazete.gov.tr (Erişim tarihi: 07 Eylül 2021).

²⁵ TDV İslam Ansiklopedisi (2011): İslam Araştırmaları Merkezi. ss: 234-239.

1.4. Hukuki Niteliği

Yenileme her şeyden önce bir sözleşmedir. Türk Borçlar Kanunu'nda sözleşme, tarafların karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanı ile oluşan hukuki işlem olarak tanımlanmıştır.²⁶ Sözleşme aynı zamanda, sözleşme ile taraflar arasında kurulan hukuki ilişkiyi de ifade etmektedir. Örneğin, bir hizmet sözleşmesi taraflar arasında kurulan hizmet ilişkisini, bir vekalet sözleşmesi taraflar arasında kurulan vekalet ilişkisini ifade etmektedir. Türk hukukunda bazı sözleşme tipleri kanunda yer almışsa da bunlar birer örnek olup taraflarca kanunda yer almayan sözleşmelerin akdedilmesi mümkündür. Bu durum sözleşme serbestisi, sözleşme özgürlüğü yahut irade özerkliği kavramları ile ifade edilmektedir.

Bireylerin, hukuk düzeninin sınırlarını aşmayacak şekilde yapacakları sözleşmelerle özel borç ilişkilerini özgürce düzenleme yetkisine sözleşme özgürlüğü denir.²⁷ TBK'nın Sözleşme Özgürlüğü başlıklı 26. maddesinde

“Taraflar, bir sözleşmenin içeriğini kanunda öngörülen sınırlar içinde özgürce belirleyebilirler.”

denilmiş ve sınırı konulmak üzere sözleşme özgürlüğünün varlığı vurgulanmıştır. Kanunun devam eden 27nci maddesinde ise çizilen sınır belirtilmiş; sözleşmelerin kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olması halinde kesin hükümsüz olacağı düzenlenmiştir.

Yenileme ile mevcut borç sona ermekte ve yeni bir borç doğmaktadır. Yenileme sözleşmesi ile mevcut borcun alacaklısı alacağı üzerinde tasarruf yetkisini kullanmakta, borçlu ise bir taahhüt işleminde bulunmaktadır. Her ne kadar yenileme

---

²⁶ 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu, m. 67.

²⁷ Von Tuhr (1983), ss.242-243; Schwarz, A.B. (1948) *Borçlar Hukuku Dersleri I*. Kardeşler Basımevi: İstanbul. ss.326-332; Feyzioğlu (1961), s.11; Serozan R., Baysal, B., Sanlı, K. C. (2018) *Borçlar Hukuku Özel Bölüm*. On İki Levha Yayıncılık: İstanbul. s.61; Eren (2020), s.339.; Oğuzman ve Öz (2020), ss.25-29.

Sözleşme özgürlüğünün anlamı ve sözleşme özgürlüğü yönleri hakkında bilgi için bkz: Aydoğdu, M., Kahveci, N. (2014) *Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri (Sözleşmeler Hukuku)* Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 2nci Bası. Adalet Yayınevi: Ankara. ss.14-22.

sözleşmesi ile mevcut borcun sona erip yeni bir borcun doğumunun gerçekleştiğinden söz etsek ve bu iki durum peşi sıra ifade edilse de, bu iki işlem bir bütündür. Yenileme sözleşmesi içeriğinde birden fazla hukuki netice barındıran tek bir sözleşmedir. Koyuncuoğlu yenilemeyi ‘bir borcun sona ermesi ile başka bir borcun kurulmasını aynı anda bağımsız bir hukuksal amaç sözleşmesiyle gerçekleştiren, karmaşık bir işlemidir.’²⁸ şeklinde tanımlamaktadır.

1.4.1. Yenileme Sözleşmedir

Yenileme işlemi her şeyden önce bir sözleşmedir. Yenileme sözleşmesi için kanunda geçerlilik şekil şartı belirlenmemiştir. Hukuki olarak şekil, irade beyanının karşı tarafa ulaştırma usul ve aracıdır. Kanunda her ne kadar şekil şartı belirlenmemişse de yenileme sözleşmesinin varlığının kabulü için yenileme iradesinin tespitinin yanında, genel geçerlik şartlarının ve diğer bazı şartların varlığı gereklidir. genel geçerlik şartlarını ekle kanuna, kamu düzenine, ahlaka aykırı olmayacak. hata, hile, korkutma olmayacak.

Kural olarak yenileme sözleşmesinin tarafları mevcut borcun tarafları olmalıdır. Ancak yenileme sözleşmesi ile borç ilişkilerinde taraf değişikliği yapılması mümkün olduğundan mevcut borcun tarafı olmayan kişilerin de yenileme sözleşmesi akdetmeleri mümkündür. Mevcut borcun borçlusu ise üçüncü kişi arasında bir yenileme sözleşmesi yapılması halinde durum böyledir.

Yenileme sözleşmesi, tarafların birbirine uygun ve açık iradeleri ile kurulur. İrade açıklaması içerisinde irade beyanını ve irade faaliyetini barındıran ve irade beyanına göre daha kapsamlı bir kavramdır. Uygulamada irade daha çok irade, beyan yoluyla açıklanmaktadır. Ancak iradenin irade faaliyeti ile beyan yapılmadan maddi ve fiili hareketlerle yerine getirilmesi mümkündür. Yenileme sözleşmesinde, taraflardan birinin yenileme iradesini beyan yoluyla bildirmesinin yanında karşı tarafça önüne konulan bir yenileme sözleşmesinin beyanda bulunmadan doğrudan imzalanması iradenin irade faaliyeti ile yerine getirilmesidir.²⁹ Somut olayda irade beyanı olsun, irade faaliyeti olsun veya hem irade beyanı hem irade faaliyeti olsun, önemli olan yenileme iradesinin varlığının açıkça anlaşılır olmasıdır.

Yenileme sözleşmesinde iradenin açık olması gerektiği, bu açık iradenin açık

²⁸ Koyuncuoğlu, Koyuncuoğlu ve İçöz Koyuncuoğlu (2017), s.93.

²⁹ Eren ve Dönmez (2022) ss: 325-326.

irade beyanı ile ileri sürülmesinin gerekliliği olarak anlaşılmalıdır. ‘Tarafların açık yenileme iradeleri’nden anlaşılması gereken tarafların yenileme iradesine sahip olduklarının açık şekilde anlaşılabilir olmasıdır. İrade beyanı açık veya örtülü olmalarına göre ikiye ayrılmaktadır. Beyanın anlamı ve konusu hiçbir yoruma ve karışıklığa yol açmadan doğrudan anlaşılabilirse bu açık irade beyanıdır. Beyanın anlamının ve konusunun doğrudan anlaşamadığı ve işlem iradesinin mevcut diğer durum ve şartlardan yola çıkılarak anlaşıldığı irade beyanına örtülü irade beyanı denir.³⁰ Tarafların yenileme iradelerinin örtülü irade beyanları ile ileri sürülmesi suretiyle yenileme sözleşmesi akdetmeleri mümkündür.

1.4.1.1. Yenileme Sözleşmesinin Hukuki Sebebi

Hukuki sebep, tarafların bir kazandırma için yaptıkları hukuki işlemle ortaya çıkan ve kazandırmanın amacını³¹ belirleyen kavramdır.³² Hukuki sebep; ifa sebebi, alacak sebebi ve bağışlama sebebi olarak üçe ayrılmaktadır. Ancak bu üç sebep hukukumuzda yer alan tüm hukuki sebepleri karşılamamaktadır. Yenileme sebebi (causa novandi) sayılan üç hukuki sebepten farklıdır.

Yenileme sözleşmesinde mevcut borç yeni borç kurulması sebebiyle sona ermekte ve yeni borç da sona eren borcun yerine geçirilmek amacıyla kurulmuştur. Yenileme işleminde meydana gelen çift taraflı bu kazandırmalar yenileme sebebi ile gerçekleşmektedir. Yenileme sebebi, yenileme sözleşmesinin içeriğinde yer almaktadır. Koyuncuoğlu’na göre yenileme sözleşmesi başlı başına bir hukuki sebeptir.³³

1.4.1.2. Yeni Borcun Sebebe Bağlı veya Soyut Olmasının Değerlendirilmesi

Yenileme ile kurulan yeni borcun sebebe bağlı mı yoksa soyut bir borç mu

---

³⁰Eren ve Dönmez (2022) ss: 336-340.

³¹ Hukuki kazandırmanın amacı ile hukuki kazandırmayı yapan kişinin kişisel amacı birbirinden ayırt edilmelidir. Kazandırmayı yapan kişilerin kişisel amaçları saik olarak adlandırılır. Hukuki sebep ise tarafların üzerinde anlaştığı ve hukuk düzenince dikkate alınan amaçtır. Saik hukuk düzenince dikkate alınmaz ve önem arz etmez. Bkz: Oğuzman ve Öz (2020), s. 220.

³² Oğuzman ve Öz (2020), ss: 219-220.; Eren (2020), s. 200.

³³ “Yenileme başlı başına bir hukuki sebeptir.” Bkz: Koyuncuoğlu (1972), s.57. Aynı yönde; Yücer, (2007) s.238.

olduğu hususu doktrinde tartışmalıdır. Bu konuda üç görüş bulunmaktadış.

Soyutluk görüşünü savunanlara göre, yenileme ile kurulan yeni borç eski borçtan bağımsızdır. Bu görüşe göre, eski borcun geçersizliği yeni borcun geçerliliğine etki etmeyecektir. Ancak sebebe bağlı olmayan bu yeni alacak alacaklının için sebepsiz zenginleşme olacaktır.

Sebebe bağlılık görüşüne göre, yenileme ile kurulan borç sebebe bağlıdır. Mevcut borçta meydana gelecek geçersizlik hali yeni borcu da doğrudan ortadan kaldıracaktır.

Karma görüşe göre ise, yenileme hem sebebe bağlı hem de soyut bir hukuki işlemdir. Karma görüşü savunan yazarlara göre yenileme sözleşmesinin soyut olarak da sebebe bağlı olarak da yapılması mümkündür. Karma görüşe göre taraflar yeni borcun geçerliliğini yenileme ile sona eren borcun geçerliliğine bağlılarsa sebebe bağlı yenileme, yeni borcun geçerliliği eski borcun geçerliliğine etki etmiyorsa soyut yenilemeden bahsedilecektir. Eski borcun diğer hukuki geçersizlik hallerinden farklı olarak ahlaka aykırılık sebebiyle geçersiz olması halinde yenileme sözleşmesi de ahlaka aykırı olacağından geçersiz olacak ve yeni bir borç kurulmayacaktır. Bu ayırık durum önem arz etmektedir.

1.4.2. Yenileme Tasarrufı ve Borçlandırıcı Bir İşlemdir

Yenileme, bir alacak hakkının sona ermesi ve aynı zamanda alacaklının yeni bir alacak hakkı kazanması sonucunu doğuran tasarruf ve borçlanma işleminden meydana gelen ifte yapılı bir işlemdir.³⁴

Yenilemede, mevcut borcun alacaklısının yenileme sözleşmesi yapması onun açısından bir tasarruf işlemdir. Tarafların iradeleri ile akdettikleri yenileme sözleşmesinde, hak sahibi ile hak arasındaki alakanın hak sahibinin iradesi ile kesildiği ve yenilemenin bir tasarruf işlemi olduğunu söylemek mümkündür.³⁵

Yenileme sözleşmesinin mevcut borcun alacaklısı bakımından bir tasarruf işlemi olması nedeniyle, sözleşmelerin geçerliliği için gerekli genel koşulların yanında bazı özel koşulları da sağlaması gerekmektedir. Diğer bir deyişle yenileme sözleşmesi ile mevcut borç sona erip yeni bir borç doğduğundan ve mevcut borcun sona ermesi

³⁴ Vardar Hamamciğolu, G. (2013). *Medeni hukukta Tasarruf İşlemi Kavramı*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul, s.285. [evrimii]
Erişim Adresi: <https://tez.yok.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 17/03/2023)

³⁵ Yenilemenin tasarruf işlemi olduğu yönünde görüş için bkz: Vardar Hammacioğlu, 2013, ss:285-286.

mevcut borcun alacaklısı bakımından bir tasarruf işlemi olduğundan³⁶ yenileme sözleşmesinin geçerli olabilmesi için mevcut borcun alacaklısının tasarruf ehliyetine ve tasarruf yetkisine³⁷ sahip olması gerekmektedir. Aksi halde yenileme sözleşmesi kesin hükümsüz olacak, mevcut borç sona ermediği gibi yeni bir borç da doğmayacaktır.

Tasarruf yetkisi bulunmayan alacaklının yapacağı yenileme sözleşmesi geçersiz olacaktır. Bu durumda mevcut borç üzerinde tasarruf edilemeyeceğinden diğer bir deyişle mevcut borç sona ermediğinden yeni bir borç da doğmayacaktır. Yenileme iki yönlü bir hukuki işlemdir.³⁸ Yenileme sözleşmesi ile mevcut borcun alacaklısı aynı zamanda, borçluya karşı mevcut borcu sona erdirmeyi borçlanmakta ve yenileme sözleşmesi ile eş zamanlı olarak bu borcunu ifa etmektedir.³⁹ Öte yandan yenileme sözleşmesi ile borçlu yeni bir borç altına girmektedir. Bu nedenle borçlunun da fiil ehliyetini haiz olması gerekmektedir.

Burada mevcut borcun alacaklısının yahut borçlunun sınırlı ehliyetsiz veya sınırlı ehliyetli olması halinde yenileme sözleşmesinde hukuki durumun ne olacağı sorusu akla gelmektedir. Sınırlı ehliyetsizler TMK m.16'da düzenlenmiştir. Maddede ayırt etme gücüne sahip küçükler ve ayırt etme gücüne sahip kısıtlıların yasal temsilcilerinin rızası olmaksızın borç altına⁴⁰ giremeyecekleri düzenlenmiştir. Sınırlı

---

³⁶ Eren (2020), s.1403; Önay (2016), s.52; Koyuncuoğlu, Koyuncuoğlu ve İçöz Koyuncuoğlu (2017), s.141.

³⁷ Burada tasarruf ehliyeti ve tasarruf yetkisi kavramlarını ayırt etmek yerinde olacaktır. “*Tasarruf salahiyeti ile fiil ehliyeti (ve muamele ehliyeti) birbirlerinden tefrik edilmelidir. Muamele ehliyeti bulunmayan bir kimse tasarruf muameleleri yapamaz. Ancak bu ehliyetin bulunması kifayet etmez. Tasarruf muamelesinin mevzu olduğu hak ile o kimse arasında bir alaka bulunmalıdır. Ancak bu alaka ile tasarruf salahiyeti mevcut sayılır. Fiil (muamele) ehliyetinin mevcudiyeti ilke şarttır. Fakat kifayet etmez. Tasarruf muameleleri yapabilmek için fiil ehliyetinden başka tasarruf salahiyetinin de bulunması lazımdır. Birbirini tamamlayan bu iki unsur hukuki mahiyetleri itibariyle birbirlerinden tamamen ayırır. Fiil ehliyeti bütün hukuki muamelelerin umumi şartıdır ve bu bakımdan iradenin ihzar edildiği anda mevcut olması lazımdır. Yahut bu eksikliği kanuni mümessilin tamamlaması icap eder. Fiil ehliyeti bulunmadan, yahut kanuni mümessilin iştiraki olmadan yapılan bir muamele müteakiben bu ehliyetin iktisabı ile muteber hale gelemmez. Tasarruf ve salahiyetinin ise müteakiben elde edilmesi muamelenin sıhhati için yeter. Tasarruf salahiyetinin neticenin husule geldiği anda mevcut olması lazımdır. Buna mukabil tasarruf salahiyetinin bulunmaması halinde bu nakiseyi hiçbir kanuni mümessil tamamlayamaz.*” Bu konuda bkz: Ayiter, K. (1953) Medeni Hukukta Tasarruf Muameleleri, İstanbul 1953, ss:118-119.; Vardar Hamamcioğlu, 2013, ss: 47-48.; Ayan, M. Ayan, N. (2016) *Kişiler Hukuku*. Gözden Geçirilmiş 8inci Bası. Seçkin Yayıncılık: Ankara. s.51. Erişim Adresi: <https://ws1.turcademy.com/ww/webviewer.php?doc=70507> (Erişim Tarihi: 18 Ekim 2021); Oğuzman, M.K., Seliçi, Ö., Oktay Özdemir, S. (2014) *Kişiler Hukuku*. Filiz Kitabevi: İstanbul. s.49.; Oğuzman ve Öz (2020), s.437.; Eren (2020), s.1403.; Feyzioğlu (1969), s.364.

³⁸ Arsebük (1950), s. 863.

³⁹ Önay, 2016, s.53.

⁴⁰ Oğuzman, vd. (2014), ss.88-89. Yazarlar, TMK m.16'da yer alan 'borç altına girme' ile yalnızca borç altına girme ehliyetinin değil aynı zamanda işlem ehliyetinin düzenlendiğini ve bu doğrultuda sınırlı

ehliyetsizlerin yasal temsilcilerinin rızasını almaksızın yapacakları tasarruf işlemlerinin hükümsüz olduğunu söylemek mümkündür. Yenileme sözleşmesi ile mevcut borcun borçlusunu bir borç altına girmekte, mevcut borcun alacaklısı ise mevcut borcu sona erdirmeye borcu altına girmektedir. Neticede yenileme sözleşmesinin sözleşmenin tarafları açısından borçlandırıcı işlem olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla sınırlı ehliyetsizlerin yasal temsilcinin rızasını almaksızın yapacakları yenileme sözleşmesi hüküm ve sonuçlarını doğurmayacağından kural olarak geçersizdir.⁴¹ Nitekim hüküm ve sonuçlarını doğurmayan askıda hükümsüz⁴² bir yenileme sözleşmesi ile mevcut borç sona ermeyeceğinden ve yeni bir borç doğurmayacağından yenilemenin gerçekleşmeyeceği söylenmelidir.

Sınırlı ehliyetlilerde ise durum farklıdır. Sınırlı ehliyetlilerin ehliyetli olması kural, ehliyetsiz olmaları ise istisnadır.⁴³ Zira sınırlı ehliyetliler⁴⁴ kendisine yasal danışman atanmış kişilerdir. Bu kişiler yasal danışmanın onayı olmaksızın TMK m.429/I'de sayılan işlemleri yapamazlar.⁴⁵ Sınırlı ehliyetlilerde ehliyetli olmanın kural, ehliyetsiz olmanın ise istisna olduğunu belirtmiş idik. Bu doğrultuda, sınırlı ehliyetlinin yapacağı yenileme sözleşmesinin geçerli olduğunu belirtmek gerekir.

Yenilemenin bir tasarruf işlemi olduğunu yukarıda belirtmiş idik. Tasarrufun başka bir hak karşılığı olarak gerçekleştiği sözleşmelere doktrinde eşdeğer tasarruf sözleşmeleri denir. Eşdeğer tasarruf sözleşmelerinde, tasarruf eden aleyhine gerçekleşen etki tasarruf eden lehine bir kazanımla bir arada olur. Yenilemede durum böyledir. Yenileme sözleşmesinde alacaklı mevcut alacağını sona erdirmekte ve yeni borca ilişkin bir alacak hakkı elde etmektedir.⁴⁶

---

ehliyetsizlerin tasarruf işlemlerinin de bu hüküm kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

⁴¹Sınırlı ehliyetsizleri, ayırt etme gücüne sahip küçükler ve ayırt etme gücüne sahip kısıtlılar oluşturmaktadır. Her ne kadar sınırlı ehliyetsizlerin yasal temsilcinin rızası olmaksızın borçlandırıcı işlemler ve tasarruf işlemleri yapamayacağı düzenlenmişse de; ayırt etme gücüne sahip küçük TMK m.357-359'da düzenlenen serbest mallarından doğan borçları üzerinde yenileme yapabilecektir.

⁴² Sınırlı ehliyetsizlerin yaptıkları işleme yasal temsilcinin izin verip vermeyeceğinin belli olmadığı sürede işlem, askıda hükümsüzdür. Bkz: Oğuzman vd. (2014), s.94.

⁴³ Ayan ve Ayan (2016), s.63-67.

⁴⁴4721 sayılı Türk Medeni Kanunu. 08/12/2001 tarih ve 24607 sayılı Resmî Gazete Erişim Adresi: www.resmigazete.gov.tr (Erişim Tarihi: 19 Ekim 2021). Bkz: 4721 sayılı Kanun m.429.

⁴⁵ Sınırlı ehliyetlilere yasal danışman atanması ile bu kişilerin ehliyetlerinin sınırlanıp sınırlanmadığı doktrinde tartışmalıdır. Bkz: Oğuzman vd.,2014, s.103, dn.357, dn.358.

⁴⁶ Vardar Hamamcıoğlu, 2013, ss: 103-104.

1.4.3. Yenileme Karşılıklı Kazandırıcı İşlemdir

Belirli bir ivaz karşılığında yapılan sözleşmeler, ivazlı (karşılıklı) sözleşmelerdir. Tarafların bir karşı alacak elde etmek sebebiyle yaptıkları sözleşmeler, ivazlı sözleşmelerdir.⁴⁷ Yenileme ivazlı bir sözleşmedir. Yenileme ile yeni borç mevcut borcun sona ermesi karşılığında kurulmaktadır. Bu karşılıklı durumu aynı zamanda karşılıklı kazandırmalar içermektedir.

Yenileme sözleşmesi ile eski borç yeni borcun kurulmasıyla sona erdirilmektedir. Yenileme, sözleşmenin her iki tarafı için de kazandırıcı bir işlemdir. Yenileme ile alacaklı yeni bir alacak hakkı elde eder. Borçlu ise eski borçtan kurtulmaktadır. alacaklı yeni bir alacak hakkı elde etmesine karşın mevcut alacağının sona ermesine, borçlu ise mevcut borçtan kurtulmaya karşılık yeni bir borç altına girmeye razı olmaktadır.

1.5. Yenilemenin Benzer Hukuki Kurumlar İle Karşılaştırılması

1.5.1. Alacağın Devri

Roma hukukunda borç tarafların şahsiyetine sıkı sıkıya bağlı olduğundan, alacağın devri kurumu geçerli değildi. Hatta bu nedenle borç ilişkilerinde alacağın devrine yakın sonuçlar elde etmek amacıyla novatio(yenileme) ve mandat in rem suan (temsilci lehine temsil yetkisi) kurumları mevcuttu.⁴⁸ Ancak hukuk sisteminin gelişmesiyle alacağın devri kurumu getirilmiş, borç ilişkilerinde ve özellikle ticari ilişkilerde sıkça kullanılır hale gelmiştir.

Türk Borçlar Kanunu'nun "Borç İlişkilerinde Taraf Değişiklikleri" başlıklı beşinci bölümünde ve 183 vd. maddelerinde düzenlenen alacağın devri, alacaklı ile üçüncü kişi (alacağı devralan yeni alacaklı diyebiliriz) arasında yazılı şekilde yapılan tasarruf işlemi niteliğinde olan bir sözleşmedir. Alacağın devri⁴⁹, mevcut bir alacağın alacaklısının değişmesi işlemidir.⁵⁰ Tanımda da açıklandığı üzere alacağın devrinde,

---

⁴⁷ Eren ve Dönmez (2022), s.297.

⁴⁸ Oğuzman ve Öz (2009), s.919.

⁴⁹ Alacağın devri ve benzer kavramlarla karşılaştırılması için bkz: Arda Bağce, D.H. (2015). *Alacağın Devri ve Diğer Hukuki Durumlarla Karşılaştırılması*. İstanbul Kültür Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

⁵⁰ Eren (2020), s.1358.

mevcut borç devam etmekte yalnızca borcun alacaklısında bir değişim meydana gelmektedir.⁵¹ Oysa yenileme ile mevcut borç sona ermekte ve yeni bir borç doğmaktadır. Alacağın devrinde yalnızca alacaklı tarafın değişmesinin ve mevcut borcun devam etmesinin sonucu olarak da devreden kişinin kişiliğine özgü olanlar dışındaki öncelik haklar ve bağlı haklar devralana geçer. Oysa yenileme ile mevcut borç sona erip yeni bir borç doğduğundan mevcut borca bağlı haklar yenileme ile sona erecektir. Yine alacağın devrinde devreden sahip olduğu kişisel def'iler hariç, diğer tüm def'iler de devralana geçer. Karşılık olarak borçlu da devredene karşı ileri sürebileceği def'i ve itirazları devralana karşı ileri sürebilecektir.

Alacağın devri sözleşmesi için borçlunun muvafakati aranmaz. Oysaki yenileme sözleşmesi borçlu ile alacaklı arasında yapılacak olup borçlunun yenileme iradesi yenilemenin kurucu şartlarındandır. Alacağın devri, kanuni devir, yargısal devir ve iradi devir olarak üç şekilde gerçekleşebilir. Kanuni devir ve yargısal devir hukuki bir işlem olmamaları nedeniyle herhangi bir şekil şartına bağlanmamışsa da iradi devrin adi yazılı yapılmış olma şartı aranır. Yenileme ise herhangi bir geçerlilik şartına bağlanmamıştır.

Hemen belirtmek gerekir ki, yenileme yoluyla taraf değişikliği yapılması mümkündür. Yenileme ile alacaklı tarafın değiştirilmesi halinde, borçlu ile eski alacaklı arasındaki borç sona erecek, borçlu ile yeni alacaklı arasında yeni bir borç doğacaktır. Pek tabii bu aşamada mevcut borç sona erdiğinden ve yeni alacaklı ile borçlu arasında yeni bir borç doğduğundan sona eren borca bağlı fer'iler, def'i ve itirazlar da sona erecektir.

Son olarak alacağın devri 6098 sayılı kanunun 189.maddesinde yazılı şekil şartına bağlanmışsa da yeni borcun şekil şartına bağlı olduğu durumlar hariç olmak üzere yenileme için kanunda herhangi bir şekil şartı öngörülmemiştir.

1.5.2.Sözleşmenin Devri

Sözleşmenin devri, TBK'nın 205.maddesinde düzenlenmiştir. Sözleşmenin devrinde, alacağın devrinden⁵² ve borcun üstlenilmesinden farklı olarak devralan,

---

⁵¹ Eren (2020), s.1358.: "Devir, alacaklının değişmesi dışında borç ilişkisinde, özellikle alacağın varlık ve miktarında herhangi bir değişiklik meydana getirmez."

⁵² Oğuzman ve Öz (2009), s. 919: Yazarlar, alacağın temlikini dar anlamda bir borç ilişkisinde alacağın alacaklı tarafından bir başka şahsa devredilmesi olarak tanımlamaktadır.

devredenin sözleşme nedeniyle sahip olduğu hukuki durumu ve bu hukuki durumdan kaynaklanan hak ve borçların tamamını kazanır.⁵³ Diğer bir deyişle sözleşmenin devrinde, devralan yalnızca alacağı yahut borcu değil sözleşmeden doğan taraf olma hukuki durumunu iktisap eder.

Neticede devredilen sözleşme devirden sonra ayaktadır. Oysa yenilemede sözleşme (borç veya borç ilişkisi olabilir) sona erecektir. Sözleşmenin devri kanunda düzenlenmediğinden benzer hukuki kurumlar olmaları nedeniyle alacağın devri ve borcun üstlenilmesi düzenlemelerinin kıyasen uygulanması mümkündür. Bu nedenle sözleşmenin devri ile, sözleşmeye bağlı fer' iler de devralana geçecektir. Hemen belirtmek gerekir ki alacağın devri ve borcun üstlenilmesinde olduğu gibi üçüncü kişiler tarafından verilen teminatların devralana tarafça kullanılabilmesi için teminat verenlerin yazılı izinleri ile mümkündür.

1.5.3.Borcun Nakli

Borcun dış üstlenilmesi alacaklı ile borcu üstlenen üçüncü kişi arasında yapılan sözleşmedir. Borcun dış üstlenilmesi ile borçlu borcundan kurtulmakta ve üstlenen üçüncü kişi borç altına girmektedir. TBK m.196/1'e göre;

“Borçlunun yerine yenisinin geçmesi ve borcundan kurtarılması, borcu üstlenen ile alacaklı arasında yapılacak sözleşmeyle olur.”

Tanımdan da anlaşılacağı üzere borç varlığını aynen korumakta dış üstlenme işlemi ile yalnızca borcun taraflarından biri değişmektedir. Yenileme ile borcun taraflarından birinin yahut tamamının değiştirilmesi mümkündür. Bu aşamada iki hukuki işlemin birbirinden farklarını ortaya koymakta fayda vardır.

Borcun dış üstlenilmesinde yalnızca borcun tarafı değişmekte, borç varlığını devam ettirmektedir. Diğer bir deyişle dış üstlenmede yalnızca borcun bir tarafında değişiklik yapılmaktadır. Buna karşılık yenilemede mevcut borç sona ermektedir. Alacaklının üçüncü kişi ile borçlu lehine yapacağı bir yenileme sözleşmesi akdetmesi halinde, alacaklı ile borçlu arasındaki borç sona erecek ve yenileme sözleşmesinin

---

⁵³ Eren (2020) s.1392.

tarafları olan alacaklı ve yeni borçlu arasında yeni bor borç kurulacaktır.

Yenileme ise kural olarak yukarıda açıklandığı üzere alacaklı ve borçlu arasında yapılmaktadır. Ancak alacaklının yeni borçlu olacak üçüncü kişi ile yenileme sözleşmesi akdetmesi mümkündür. Borcun dış üstlenilmesi ise alacaklı ile borcu üstlenen üçüncü kişi arasında yapılmaktadır. Diğer bir deyişle (eski) borçlu borcun dış üstlenilmesi sözleşmesinin tarafı değildir. İki hukuki işlem arasındaki en önemli fark; borcun dış üstlenilmesinde üstlenilen borcun varlığını korumasına karşılık yenileme sözleşmesi ile borcun sona erip yeni bir borcun doğmasıdır. Bu fark iki işlemin hukuki sonuçlarının birbirinden farklı olmasından kaynaklanmakta olup neticede borcun dış üstlenilmesi ile yalnızca bir taraf değişikliği yapılırken yenileme ile hem taraf değişikliği hem de borcun sona erdirilip yeni bir borcun doğumu sağlanmaktadır. Yenileme ile borçlu tarafın değiştirilmesinin mümkün olduğunu belirtmiş idik. Bunun yanında borcun dış üstlenilmesinden farklı olarak yenileme işleminde borçlu taraf değiştirilir iken borcun da değiştirilmesi mümkündür. Oysa borcun dış üstlenilmesinde üstlenenin borcu, borcu üstlendiği andaki borç kadardır. Bu durumda uygulamada özellikle ticari hayatta borçlu tarafın değişimine bağlı olarak borcu yahut borca bağlı teminatları da şekillendirmek, yeniden düzenlemek isteyen taraflar için yenileme sözleşmesinin borcun dış üstlenilmesi sözleşmesine kıyasla daha kullanışlı olacağını söylemek mümkündür.

Borcun dış üstlenilmesinde alacağın devrinde olduğu gibi mevcut borcun devam etmesine bağlı olarak kişiye bağlı olanlar hariç borca bağlı teminatlar ve savunmalar devam etmekte ve borcu üstlenene geçmektedir. Yine alacaklı, kişiye bağlı olanlar hariç olmak üzere borçluya karşı ileri sürebileceği def'i ve savunmaları üstlenen borçluya karşı da ileri sürebilecektir. Borcu üstlenen üçüncü kişi borcun tamamından fer' ileri ile sorumlu olacaktır. Ancak yenilemede aksi taraflarca kararlaştırılmadığı sürece eski borca bağlı teminatlar sona erecek, alacaklı tarafından eski borca ait def'i ve savunmalar yeni borçluya karşı ileri sürülemezdir.

1.5.4. İkale

Bozma sözleşmesi kanunda düzenlenmeyen isimsiz bir sözleşme türüdür. Kanunda bozma sözleşmesinin tanımı yapılmadığından doktrinde ve yargıtay

kararlarında farklı şekillerde tanımlanmıştır.⁵⁴ Bozma sözleşmesini (ikale) tarafların irade özerkliği sebebiyle aralarındaki sözleşmesel ilişkiyi ortadan kaldırmak, sonlandırmak için yaptıkları yeni bir sözleşme olarak tanımlamak mümkündür. Bozma sözleşmesi ile taraflar, önceden inşa ettikleri hukuki ilişkiyi sonlandırarak alacaklı ve borçlu sıfatlarını sona erdirmektedirler.⁵⁵

Bozma sözleşmesinde de yenileme sözleşmesinde de taraflar arasında geçerli bir borç veya borç ilişkisi⁵⁶ bulunmalıdır. Yenileme sözleşmesi ile bu geçerli sözleşme sona erdirilirken aynı zamanda yeni bir borç kurulmaktadır. Bozma sözleşmesinde ise taraflar arasındaki sözleşme tarafların birbirine uygun iradeleri ile sona erdirilmektedir.

Yenileme sözleşmesi de ikale sözleşmesi de kanuni birer sözleşme değildirler. Taraflar sözleşme serbestisi gereğince iki sözleşmeyi de akdetmeleri mümkündür. Yenileme sözleşmesinde tarafların sözleşme şeklini ve sözleşmenin içeriğini istedikleri şekilde belirlemeleri sözleşme özgürlüğünün bir görünümüdür. Bunlara ek olarak ikale sözleşmesi bütünüyle sözleşme serbestisinin farklı bir görünümüdür. Nitekim sözleşme özgürlüğü kavramı içerisinde; sözleşme yapma özgürlüğü, sözleşmenin içeriğini belirleme özgürlüğü, sözleşmenin şeklini belirleme özgürlüğü, sözleşme yapmama özgürlüğünü barındırdığı gibi sözleşmeyi sona erdirmeye özgürlüğünü de barındırır. İ kale sözleşmesi, sözleşmeyi sona erdirmeye özgürlüğünün görünümüdür.

Neticede her iki sözleşmenin gerek şekil şartları gerekse borcu sona erdirmeleri yönünden benzediklerini söylemek mümkün olsa da, yenileme sözleşmesinin ikale sözleşmesinden farklı olarak yalnızca borcu sona erdirmekle kalmayıp yeni bir borç doğurduğunu belirtmek mümkündür.

---

⁵⁴ Farklı tanımlar için bakınız; Eren (2020), s.1394.; Akıncı, Ş.(2019) *Borçlar Hukuku Bilgisi Genel Hükümler*. Sayram Yayınları: Konya. s.294.; Zevkililer, A., Gökyayla, K. E. (2019) *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*. 19uncu Bası. Turhan Kitabevi: Ankara. s.10; Aydoğdu ve Kahveci (2014), s.18.; Hatemi ve Gökyayla (2017), ss.62-63.; Aybay (2020), s.156.; Yıldırım (2016), s.324.; Çelik, N., Canıklıoğlu, N., Canbolat, T. (2016) *İş Hukuku Dersleri*. Beta Yayıncılık: İstanbul. s.336.; Süzek, S. (2017) *İş Hukuku*. Beta Yayıncılık: İstanbul. ss.525-528.; Tekinay, vd. s.984.; Savaş, A. (2015) *Türk Borçlar Hukukunda İ kale Sözleşmesi*, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, ss.105-141. [Çevrimiçi]. Erişim adresi: <https://kutuphane.dogus.edu.tr/mvt/pdf.php> (Erişim Tarihi: 25 Aralık 2022).

⁵⁵ Eren (2020), s.1394. Yazar, tarafların ikale ile aralarındaki alacak ve borçtan karşılıklı olarak vazgeçtiklerini belirtmektedir.

⁵⁶ Borç ilişkilerinin yenilenmesinin mümkün olduğu görüşü bu tezde üstün tutulmuştur. Bu konuda bkz. yukarıda ss.6-7.

1.5.5.İbra

İbra alacaklı ve borçlu arasında yapılan sözleşme ile borcun ifa edilmeksizin borçlunun tamamen veya kısmen borcundan kurtarılmasıdır.⁵⁷ 818 sayılı Borçlar Kanunu'nda düzenlenmeyen ibra, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'muzun 132. maddesinde düzenlenmiştir. İbra bir sözleşme olup alacaklının tek taraflı irade beyanı ile meydana gelmesi mümkün değildir. Diğer bir deyişle ibra, borçlunun borçtan kurtarma iradesinin ve teklifinin alacaklı tarafça kabul edilmesine bağlıdır. Alacaklı ve borçlunun karşılıklı uyumlu iradelerinin gerekli olması sebebiyle ibra yenilemeye benzemektedir. Nitekim bir sözleşme olan yenilemenin de tek taraflı irade beyanı ile yapılması mümkün olmayıp bu hususta tarafların birbirine uygun iradelerinin bulunması gerekmektedir.

Hukukumuzda ibra herhangi bir şekil şartına bağlanmamıştır. Hatta TBK m.132'de borcu doğuran işlemin kanunen veya taraflarca bir şekil şartına bağlı tutulmuş olsa bile ibra sözleşmesinin herhangi bir şekil şartına bağlı olmaksızın yapılabileceğine hükmedilmiştir. Hemen belirtmek gerekir ki ibra sözleşmesi ehliyet, icap ve kabulün gerçekleşmesi, kanuna, kamu düzenine ve ahlaka aykırı olmamak gibi genel geçerlilik şartlarının yanında; alacaklı yönünden bir tasarruf işlemi olduğundan ibra sözleşmesi tarafı alacaklının ayrıca tasarruf ehliyetine sahip olması gerekecektir. İbra bir şekil şartına bağlanmamışsa da hukuksal bir işlem olduğundan senetle ispat kuralına tabidir. Şekil şartına bağlı olmaması, alacaklının tasarruf ehliyetine sahip olması, senetle ispat kuralına tabi olma gibi unsurlar da ibra ile yenilemeyi benzer kılmaktadır. Nitekim yenilemede de alacaklının tasarruf ehliyetine sahip olması gerekir ve yenileme de herhangi bir şekil şartına bağlı değildir.

İbra sözleşmesi ile borcun tamamen veya kısmen sona erdirilmesi mümkündür. İbra ile sona erdirilen borca bağlı fer'iler de (rehin, kefalet gibi) sona erecektir. İbra, bu yönleriyle de yenileme ile benzeşmektedir. Nitekim yenileme ile sona eren mevcut borca bağlı rehin, kefalet gibi haklar da sona erecektir.

Yenileme sözleşmesi ile de ibra sözleşmesi ile de borç ifa edilmeksizin sona erdirilmektedir. Yenilemede mevcut alacağından vazgeçen alacaklı yeni borcun doğumu ile yeni bir alacak hakkına kavuşmaktadır. İbra kural olarak ivazsız olmakla

---

⁵⁷ Kılıçoğlu (2015), s.857.; Nomer (2020), s. 443.; Eren (2020), s.1407.

beraber ivazlı olmasına hukuken bir engel bulunmamaktadır.⁵⁸ Bu aşamada ibranın ivazlı olması⁵⁹ ihtimali ile yenilemenin benzeştiği akla gelmektedir. Öyle ki ivazlı ibrada borçlu bir edim karşılığında borcundan kurtulmaktadır.⁶⁰ Yenilemede ise borçlu, yeni bir borç altına girmek karşılığında mevcut borcundan kurtulmaktadır. Ancak hemen belirtmek gerekir ki ivazlı ibrada ivaz, ibra edilen borcun karşılığı olup yeni bir borç değildir.

Önay'a göre⁶¹, ibra bir tasarruf işlemi olduğundan bir tasarruf işleminin ivazlı olup olmamasından bahsetmek doğru olmayıp ivazlı ibra yerine ivazlı ibra vaadinden söz etmek mümkün olacaktır. Ona göre; alacaklının bir ivaz karşılığında borçluyu ibra etmesi bir ivazlı ibra vaadi ile mümkündür. Yine yazara göre⁶²;yenileme ile yeni borcun alacağını isteme hakkını haiz olan alacaklı bunun karşılığında borçluyu mevcut borcundan kurtarmakta bir diğer deyişle ivazlı ibra vaadi gerçekleştirmektedir.⁶³ Nitekim Yargıtay da yakın tarihli kararlarında ibra yoluyla yenilemenin gerçekleştirildiğinin kabulünün mümkün olduğunu ifade etmiştir.⁶⁴

İbra borcu dar anlamda sona erdiren bir sözleşmedir. Borç ilişkisinin, diğer bir deyişle geniş anlamda borcun sona erdirilmesi ikale sözleşmesi ile sağlanır. Buna karşılık doktrinde tartışma bulursa da yenilemenin geniş anlamda borcun sona erdirilmesinin mümkün olduğunu savunan yazarlar⁶⁵ bulunmaktadır. Oysa ibra açısından tartışmaya dayalı olsa dahi böyle bir imkân bulunmamaktadır.

Taraflar arasında ibra olmaksızın, alacağı talep etmeme sözleşmesi⁶⁶ yahut alacağı talep etmeme vaaadinin bulunması mümkündür. Bu durum ibra ile karıştırılmamalıdır. Alacağı talep etmeme anlaşmasında borç mevcudiyetini

---

⁵⁸ Denizci, Ö.S. (2009) *Türk Borçlar Hukukunda İbra*. İstanbul Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, İstanbul. s.57.

⁵⁹ İvazlı ibrada ivaz, borcun tamamı için ise borcun ifa edildiği kabul edilmelidir. Bu yönde bkz: Çil, Ş. (2013) *Türk Borçlar Kanunu Hükümleri Yargıtay İlke Kararlarına Göre İş Hukukunda İbraname*, Yetkin Yayıncılık: Ankara. s.7.

İvazlı ibrada borcun bir kısmı için bir edim, bedel ödenmekte ancak borçlu borcun tamamı için ibra edilmektedir. Aynı yönde açıklamalar için bkz: Denizci, 2009, s.58.

⁶⁰ Önay (2016), s.249. Yazara göre; ibra bir tasarruf işlemi olduğundan ve tasarruf işleminin ivazlı olmasından bahsedilemeyeceğinden ivazlı ibra ve ivazsız ibra yerine ivazlı ibra vaadi (sözü verme) ve ivazsız ibra vaadinden (sözü verme) bahsetmek mümkündür.

⁶¹ Önay (2016), ss.249-250.

⁶² Önay (2016), s.250.; aynı yönde bkz. Koyuncuoğlu, Koyuncuoğlu ve İçöz Koyuncuoğlu (2017), s.103.

⁶³ Yazara göre yenileme sözleşmesi, bir çeşit ivazlı ibra vaadi olarak tanımlanabilir. Önay (2016), s. 250.

⁶⁴ Koyuncuoğlu, Koyuncuoğlu ve İçöz Koyuncuoğlu (2017), s.104, dn.311,312.

⁶⁵ Tekinay, vd. (1993), s. 991, dn. 5a; Oğuzman (2020), s. 583; Hatemi ve Gökyayla (2017), s. 330; Önay (2016), ss.74-76.

⁶⁶ Roma hukukunda *pactum de non petendo* olarak isimlendirilmiştir. Açıklamalar için bkz: Tuhr (1983), ss.650-651.

korumakta ancak borçluya bir def' i hakkı sağlamaktadır. Yenileme açısından ise, borcun mevcudiyetini koruması noktasında belirmektedir. Zira, varlığını koruyan borç hakkında alacağı talep etmeme anlaşması yapılsa dahi bu borcun yenilenmesi mümkündür. Oysa ibra da borç sona erdiğinden, sona eren borcun yenilenmesi hukuken mümkün değildir.

1.5.6.Sulh

Barış anlamına gelen sulh⁶⁷ ve uzlaşmak anlamına gelen sulh olmak⁶⁸ sözcüklerinin yanında doktrinde kabul edilen en geniş tanımına göre sulh; tarafların aralarındaki uyuşmazlığa son vermek amacıyla karşılıklı fedakarlıklarla, mahkeme önünde veya mahkeme dışında yapılan bir sözleşmedir.⁶⁹ Sulh sözleşmesi 6098 sayılı TBK'da düzenlenmemiş olmakla kendine özgü yapısı olan (sui generis) ve bir hukuki ilişkinin taraflarının tamamının fedakarlık göstererek o hukuki ilişkide yer alan belirsiz yahut çekişmeli durumları gidermek amacıyla yaptıkları sözleşmedir.⁷⁰ Alman Medeni Kanununda ise sulh sözleşmesi

“Tarafların bir hukuki ilişki hakkındaki çekişme veya kuşkuğu karşılıklı fedakarlıklarla ortadan kaldırdıkları bir sözleşmedir.”

şeklinde tanımlanmıştır.⁷¹

Hukukumuzda sulh sözleşmeleri dava dışı (adi) sulh sözleşmeleri ve dava içi (kazai) sulh sözleşmeleri olarak ikiye ayrılmakla birlikte dava içi sulh sözleşmesi

⁶⁷ Türk Dil Kurumu Sözlükleri, Genel Türkçe Sözlük [Çevrimiçi]. Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim tarihi: 17/02/2022)

⁶⁸ Türk Dil Kurumu Sözlükleri, Genel Türkçe Sözlük [Çevrimiçi]. Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim tarihi: 17/02/2022)

⁶⁹ Hızır Asrav, F. (2019) *Sulh Sözleşmesi*. Adalet Yayınevi: Ankara. Erişim adresi: www.turcademy.com (Erişim tarihi: 17 Şubat 2022).

⁷⁰ Zevkliler ve Gökyayla (2019), s.13. Yazarlar sulh sözleşmesini “bir ortalama yolda birleşmek olarak tanımlamışlardır.” Olarak tanımlamışlardır.; Eren, F. (2017) *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*. 4.üncü Bası. Yetkin Yayınları : Ankara. s.938.; Aydoğdu, M., Kahveci, N. (2013) *Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*. İleri Kitabevi: İzmir. ss.28-29.; Yavuz, C., Acar, F., Özen, B. (2016) *Borçlar Hukuku Dersleri Özel Hükümler*. 14.üncü Bası. Beta Yayıncılık: İstanbul. s.16.; Serozan, Baysal ve Sanlı (2018), ss.112-113.; Önay (2016) ss.218-219.; Ulusan, İ. (1971) *Maddi Hukuk ve Usul Hukuku Bakımından Sulh Sözleşmesi*, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 5.(7) : 150. [Çevrimiçi]. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuhad/issue/1277/14997> (Erişim Tarihi: 30 Ocak 2022).

⁷¹ Ulusan (1971), s.149.

HMK m.313 vd. düzenlenmiştir. Bu çalışmada konu alınan, yenileme ile benzeşen ve farklılık gösteren yönleri incelenecek olan sulh sözleşmesinden anlaşılması gereken, dava dışı (adi) sulh sözleşmeleridir. Sözleşme serbestisi ilkesi gereği tarafların üzerinde serbestçe tasarrufta bulunabilecekleri her alanda sulh sözleşmesi akdetmeleri mümkündür. Bu nedenle sözleşme serbestisinin daha sınırlı hallerde kabul edildiği evlenme, boşanma ve evlat edinme gibi aile ve miras hukuku alanlarında kişilerin sulh sözleşmesi akdetme imkanları da sınırlıdır.

Sulh sözleşmesinin niteliğini ve unsurlarını incelediğimizde; niteliği itibariyle yenileme sözleşmesi ile benzeştiğini ancak unsurları itibariyle yenileme sözleşmesinden ayrılan yönleri olduğunu görmekteyiz. Sulh sözleşmesi niteliği itibariyle tam iki tarafa borç yükleyen, ivazlı, rızai, ani edimli bir borç sözleşmesidir. Yenileme sözleşmesinin de ani edimli, rızai, tam iki tarafa borç yükleyen bir borç sözleşmesi olduğuna yukarıda yer verilmiş idi. Sulh sözleşmesini bir hukuki ilişkinin taraflarının tamamının fedakârlık göstererek o hukuki ilişkide yer alan belirsiz yahut çekişmeli durumları gidermek amacıyla yaptıkları sözleşme olarak tanımlamak mümkündür. Tanımdan da anlaşılacağı üzere karşılıklı fedakârlık, hukuki ilişkide belirsizlik ve/veya çekişmenin bulunması, bu belirsizlik ve/veya çekişmeye son verme amacı ve anlaşma sulh sözleşmesinin esaslı unsurlarını oluşturmaktadır.⁷² Karşılıklı fedakârlık, belirsizlik veya çekişmenin bulunması ve belirsizlik veya çekişmeye son verme amacı yenileme sözleşmesinde bulunabileceği gibi bunlar yenileme sözleşmesinin zorunlu unsurları değildir. Bu çalışmada katılınan ve doktrinde de hakim görüşe göre karşılıklı fedakarlık, hukuki durumda belirsizlik veya çekişme olması ve bu belirsizlik ve çekişmeye son verme amacı unsurlarının yer aldığı bir sözleşmede bu sözleşmenin karine olarak yenileme değil sulh sözleşmesi olarak yorumlanması gerekir.

Sulh sözleşmesi ile mevcut hukuki ilişkideki belirsizlik yahut çekişme giderilmekte diğer bir deyişle mevcut borcun varlığı korunmaktadır. Mevcut sözleşme korunduğundan sulh sözleşmesinin tespit edici bir işlevi bulunmaktadır.⁷³ Yenileme sözleşmesinde ise sulh sözleşmesinin aksine mevcut borç korunmamakta, tespit edilmemekte, sona erdirilerek yerine yeni bir borç kurulmaktadır. Hemen belirtmek gerekir ki tarafların yenileme iradelerini açıkça ortaya koyarak belirsiz yahut çekişmeli

---

⁷² Eren (2017), ss.941-943.

⁷³ Sungurbey, İ. (1957) *Borç İkrarı ve Borç Vaadi*. İsmail Akgün Matbaası: İstanbul. s.204 naklen: Hızır Asrav (2019), s.27, dn.21.; Koyuncuoğlu, Koyuncuoğlu ve İçöz Koyuncuoğlu (2017), s.106.

durumu tespit etmek ve bu durumu gidermek amacıyla bir yenileme sözleşmeleri akdetmelerinde hukuki bir engel bulunmamaktadır.

Burada sulh sözleşmesi ve yenileme sözleşmesinde zamanaşımın ne şekilde uygulanacağı sorunu akla gelmektedir. Her ne kadar sulh sözleşmesi ile mevcut hukuki ilişki tespit edilmiş, belirsizlik yahut çekişme giderilmiş ise de sulh sözleşmesi ile tespit edilen borca uygulanacak zamanaşımı TBK m.156/I uyarınca on yıllık zamanaşımı olacak ve sulh sözleşmesinin kurulmasından itibaren işlemeye başlayacaktır. Sulh sözleşmesi ile mevcut borç sona ermemesine rağmen zamanaşımı, mevcut borcun doğumundan itibaren değil, sulh sözleşmesinin akdedildiği tarihten itibaren işleyecektir. Bu durumda yenileme sözleşmesinin kurulması ile yeni bir zamanaşımının başlaması halinin sulh sözleşmesinin kurulmasından itibaren yeni bir zamanaşımının başlaması hali ile benzeştiğini ifade etmekte yarar vardır.⁷⁴

Sulh sözleşmesi ile taraflar arasındaki hukuki ilişkide var olan çekişme veya belirsizliğin giderilmesi sağlanır. Sulh sözleşmesi ile mevcut hukuki ilişkideki çekişme yahut belirsizlik giderilerek mevcut borç korunmaktadır. Uygulamada yenileme ile mevcut borçtaki çekişmenin yahut belirsizliğin giderilmesinin amaçlanması mümkündür. Özellikle uzun süren ve karmaşık bir hale gelen hukuki ilişkinin yenileme yoluyla sadeleştirilmesi amaçlanabilir. Burada sözleşmenin yenileme sözleşmesi mi, sulh sözleşmesi mi olacağı sorusu akla gelmektedir. Hemen belirtmek gerekir ki karmaşıklaşan mevcut hukuki ilişkinin sadeleştirilmesi amaçlansa da bu işlem yenileme yoluyla yapılmak isteniyorsa tarafların yenileme iradelerinin açıkça anlaşılır olması gerekecektir. Nitekim tarafların yenileme iradesi yenileme sözleşmesinin esaslı unsurlarından olup karine olarak kabul edilmeyecektir. Bu nedenle tarafların mevcut hukuki ilişkideki çekişme yahut uyuşmazlığı gidermek amacıyla yaptıkları sözleşmede yenileme iradesi açıkça tespit edilemiyorsa doktrinde de kabul edilen görüşe göre karine olarak sulh sözleşmesinin varlığının kabulü gerekir. Tarafların üzerinde uyuşmazlıklar bulunan hukuki ilişkiyi belirlemek, sadeleştirmek ve uyuşmazlıkları gidermek amacıyla karşılıklı fedakarlıklar göstererek ve yenileme iradesini açıkça ortaya koyarak yenileme sözleşmesi akdetmeleri mümkündür.

Sulh sözleşmesinin diğer önemli unsuru tarafların karşılıklı fedakârlık göstermeleri, ödün vermeleridir.⁷⁵ Burada verilen ödünlere eşit olması gerekmeyeceği

---

⁷⁴ Hızır Asrav, F. (2019) s.185.; "Ancak sulh sözleşmesi istisnai olarak yazılı şekilde yapılmak zorundaysa, başlangıçtaki zamanaşımı süresi geçerli olmaya devam eder."

⁷⁵ Eren (2017), s.941.; Hızır Asrav (2019), s.39

gibi bunların malvarlığı değeri olan ödünler de olması gerekmez.⁷⁶ Oysa yenileme sözleşmesinde tarafların karşılıklı ödün vermeleri mümkün olduğu gibi bu husus yenileme sözleşmesinin zorunlu unsuru değildir. Karşılıklı fedakârlık gösterilmeksizin hatta bir tarafın durumu ağırlaştırılacak şekilde borcun yenilenmesi mümkündür. Diğer bir deyişle sulh sözleşmesi ile bir tarafın göstereceği fedakârlık dolayısıyla diğer tarafın bir kazanım elde etmesi zorunlu iken yenileme sözleşmesinde böyle bir zorunluluk yoktur. Yenileme sözleşmesinde mevcut borcun varlığının karşılıklı yenileme iradesi ile sona ererek yeni bir borcun doğumu yeterlidir. Yenileme iradesine sahip tarafların karşılıklı taviz vermeleri şartı aranmaz.

1.5.7.Havale

Havale TBK'nın 555. maddesinde düzenlenmiş olup maddede

“havale edenin, kendi hesabına, para, kıymetli evrak ya da diğer bir misli eşyayı havale alıcısına vermek üzere havale ödeyicisini; bunları kendi adına kabul etmek üzere havale alıcısını yetkili kıldığı bir hukuki işlem”⁷⁷

olarak tanımlanmıştır. Diğer bir deyişle havale üçlü bir ilişki kuran tek taraflı bir hukuki işlemdir.⁷⁸ Üçlü ilişkinin tarafları; havale eden, havale ödeyicisi ve havale alıcısıdır. Havale eden ile havale alıcısı arasında bedel ilişkisi, havale eden ile havale ödeyicisi arasında karşılık ilişkisi ve nihayet havale ödeyicisi ile havale alıcısı arasında ise havale ilişkisi bulunmaktadır.

Havalenin hukuki niteliği hakkında doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Havalenin hukuki niteliğinin sözleşme olduğu ve havalenin bir vekalet sözleşmesi, üçüncü şahıs yararına vekalet veya üçüncü şahıs yararına sözleşme niteliğinde olduğu ile havalenin bir temsil yetkisi verme işlemi olduğu görüşleri ileri sürülmüşse de uygulama ve doktrinde kabul edilen görüşe göre havale “çifte etkili bir yetkilendirme” işlemidir.⁷⁹ Havaledeki yetkilendirmenin bir temsil yetkisi verme değil çifte etkili

⁷⁶ Hızır Asrav (2019), s.40

⁷⁷ 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu m.555.

⁷⁸ Eren (2017), s.851: “Oysa havale, hukuki niteliği itibariyle satış, kira, eser sözleşmeleri gibi bir sözleşme olmayıp tek taraflı bir hukuki işlemdir; üçlü bir ilişkiye dayanır.”

⁷⁹ Eren (2017), s.852.; Zevkliler ve Gökyayla (2019), s.643.; Yavuz, Acar ve Özen (2016) ss.728-729.; Günay, C. İ. (2016) *Borçlar Hukuku*. Yetkin Yayıncılık: Ankara. s.276.; Kocaman, A. B. (1994) *Havalenin Hukuki Niteliği Üzerine*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 49.(1): 291-301.

yetkilendirme olduğunu ilk kez Andreas Von Tuhr 1904 yılında yazdığı makalesinde ortaya koymuştur.⁸⁰ Von Tuhr'a göre havaledeki yetkilendirme alacaklıya ödemeyi kabul etme, havale ödeyicisine ise ödeme yetkisi veren çifte etkili bir yetkilendirmedir.⁸¹

Çifte yetkilendirme işlemi olan havale tek taraflı bir hukuki işlem olup havale iradesinin varması ile kurulur. Havalenin kurulması için havale alıcısının ve havale ödeyicisinin havale edenin havale iradesini kabul etmeleri gerekmez. Bu nedenle bir sözleşme değildir.⁸² Yenileme ise bir sözleşmedir. Bu nedenle havale, yenilemeden farklıdır. Havale iradesi ile havale ödeyicisine ödeme yetkisi verilir iken havale alıcısına ödemeyi kabul yetkisi verilmektedir. Yenileme ve havale hukuki niteliği itibarıyla birbirinden farklıdır. Yenilemede, tarafların ortak yenileme iradelerinin diğer bir deyişle yenilemeye yönelik icap ve kabulün varlığı dahi yeterli olmayıp bu iradelerin açıkça anlaşılıyor olması gerekliliği karşısında havalenin tek taraflı irade beyanı ile kurulması iki hukuki kurum arasındaki önemli farklardandır.

Havale soyut bir hukuki işlemdir. Karşılık ilişkisi ve bedel ilişkisinden bağımsız soyut bir hukuki işlemdir. Havalede, havale ödeyicisi ile havale eden arasında bir borç bulunması gerekmez. Oysa yenilemenin kurulabilmesi için ilkin taraflar arasında geçerli bir borcun varlığı gerekir. Bu yönüyle de iki hukuki kurum birbirinden ayrılmaktadır.⁸³

Yukarıda her ne kadar havale ve yenilemenin farkları sayılmış olsa da iki hukuki kurumun Roma Hukuku döneminde birlikte uygulama alanı bulunduğunu belirtmek gerekir.⁸⁴ Roma Hukukunda borç havalesi ile taraf yenilemesi mümkündür. Bunun için, borçlunun değişmesini sağlamak amacıyla borçlunun, üstlenene(havale ödeyicisine) havale talimatı vermesi gerekirdi.⁸⁵ Bunun sonucunda üstlenen(havale

---

[Çevrimiçi]. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ausbf/issue/3114/43201> (Erişim Tarihi: 09 Nisan 2022).

⁸⁰ Kocaman, A. B. (1994) *Havalenin Hukuki Niteliği Üzerine*, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, cilt 49 (1), ss.291-298.

⁸¹ "Alacaklı, (X)'e tahsil salahiyeti vereceği yerde, ona borçlusuna karşı bir havalede bulunabilir, yani BK. m. 466/457, borçluyu ifası lazım gelen şeyi alacaklı(muhil) hesabına (X)'e (mühalünlehe) vermeye mezun kılabilir ve aynı zamanda (X)'in bu şeyi kendi namına kabzetmesine müsaade edebilir. Buna tediye yerini tutan havale denir." Örnek ve açıklamalar için bkz: Von Tuhr (1983), s.478.

⁸² Eren (2017) s.852.

⁸³ Özkan, K. (2007) *Havalenin Hukuki Niteliği*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Konya. s.27. [Çevrimiçi]

(Erişim Adresi:www.tez.yok.gov.tr) (Erişim Tarihi: 09 Nisan 2022)

⁸⁴ "Justinianus döneminde novatio ve delegatio, aynı çatı altında incelenmiştir. Nitekim 18. yüzyıla kadar yenilemeyle birbirlerini bütünleyen kurumlar olarak kabul edilmişlerdir." (Kahraman, 2013, s.37)

⁸⁵ (Kahraman,2013, s.12)

ödeyicisi) aldığı havale talimatının gereği olarak alacaklı(havale alacaklısı) ile bir stipulatio⁸⁶ yapardı.⁸⁷ Bu stipulatio ile üstlenen(havale ödeyicisi), asıl borçlu(havale eden) yerine geçer ve bu suretle borç yenilenirdi.⁸⁸ Asıl borçlunun (havale edenin) havale talimatının yerine getirilmesi olarak yapılan stipulatio sonucu borcun içeriği aynı kalıyor ancak borç taraf değişmesi yoluyla yenileniyordu. Yenileme, havale talimatının verilmesi ile değil, üstlenenin (havale ödeyicisinin) alacaklı ile stipulatio yapması anında kuruluyordu. Roma Hukukunun önemli hukukçularından Ulpianus’a göre havale

*“alacaklıya veya alacaklının kendi yerine yetkili kılacağı kimseye, borçlunun kendisi yerine başka bir borçlu sunmasıdır.”*⁸⁹

Roma hukuku döneminde havale, yenileme amacıyla kullanılan borç havalesi (pasif havale)⁹⁰ olarak tanımlanmıştır. Roma hukuku döneminde havalenin kullanımı yalnızca yenileme ile sınırlı idi. Yenileyici etkili bu havale ile asıl borçlu ve alacaklı arasındaki borç sona eriyor, bu sebeple asıl borçlu borcundan kurtuluyor ve üstlenen ile alacaklı arasında yeni bir borç kuruluyordu.⁹¹ Günümüzde ise İsviçre-Türk hukuk sisteminde yenileme yalnızca taraf değişikliği için değil, borcun sona erdirilmesi ve içeriği de farklı olabilen yeni bir borcun kurulması amacıyla kullanılmaktadır.

1.5.8.Değiştirme Sözleşmesi

Hukukumuzda nasıl ki sözleşme serbestisine göre taraflar yapacakları

---

⁸⁶ “Sözlü bir akit olan stipulatio, alacaklı tarafın akdin muhtevasını kapsayan bir sorusu ve borçlunun da akdin muhtevasını yerine getireceğine dair derhal, kayıtsız ve şartsız olarak verdiği cevapla meydana gelir.” Rado, T. (2014) *Roma Hukuku Dersleri*. Filiz Kitabevi: İstanbul. s.68.

⁸⁷ (Kahraman, 2013, s.12)

⁸⁸ “Borçlunun değiştiği yenileme (delegatio debiti, pasif delegatio) borcun nakli neticesini doğurur. A, B nin C ye olan borcunu üzerine almak istediği vakit, B nin borçlu olduğu şeyi bir stipulatio ile C ye vaad eder. Bu şekilde yapılan yenileme ile B nin borcu ortadan kalkar ve A yenileme stipulatio’su sebebiyle C nin borçlusu olur. Bu vak’anın esası B nin A ya verdiği bir vekalet olabilir. Fakat mutlaka böyle olmasına lüzum yoktur. Çünkü üçüncü bir şahıs borçlunun muvafakati olmadan nasıl onun borcunu ifa edebilir ve onu borcundan kurtarabilirse, aynı şey borcu üzerine almak şeklinde de olabilir. Eğer borçlunun muvafakati yoksa bu olaya expromissio deriz. Eğer muvafakati varsa pasif delegatio’dur. Modern manada bir borcun nakli yoktur. Çünkü hâkim olan kanaate göre, borcun naklinden eski borç yeni borçluya geçer. Burada ise eski borç ve onun ikincil (fer’i) hakları sona erer. Stipulatio ile kapsamı aynı olmakla beraber yeni bir borç kurulur.” Koschaker ve Ayiter (1977), s.291.

⁸⁹ (Kahraman, 2013, s.12, dn.28.)

⁹⁰ “Roma ve Fransız hukuklarında kabul edilen borç havalesi (pasif havale) borçlunun alacaklıya borcunu ifa etmek yerine, alacaklıya borçlanması, yani alacaklı karşısında onun yerine geçerek borçlu duruma gelmesi için talimat vermesidir.” (Kahraman, 2013, s.35)

⁹¹ Roma ve Fransız hukuklarında yenileyici etkili borç havalesi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: (Kahraman, 2013, ss.33-52.)

sözleşmeyi belirleyebiliyor iseler, yine taraflar sonradan yapacakları bir sözleşme ile borç ilişkisinde değişiklik yapabilirler. Alacağın devri, sözleşmenin devri, borcun üstlenilmesi gibi borç ilişkilerinde değişiklikleri düzenleyen farklı hukuki kurumlar kanunda düzenlenmiştir. Ancak borç ilişkilerinde değişikliği düzenleyen bu kurumların kanunla düzenlenmiş olması değişikliğin yalnızca bu kurumlar ile yapılması zorunluluğu olduğu anlamını doğurmaz. Taraflarca, Kanunda özel olarak düzenlenmeyen bir değiştirme sözleşmesi ile borcun değiştirilmesi mümkündür.

Değiştirme sözleşmesi ile borcun tarafları, nev'i, vadesi, ödeme yeri, ödeme zamanı gibi pek çok değişikliğin yapılması mümkündür. Aynı ve benzer pek çok değişikliğin yenileme yoluyla da yapılabileceğini belirtmiş idik. Öyle ki, bazen taraflar borç ilişkisinde istedikleri bir değişikliği yenileme yoluyla yapmayı tercih edebilirler. Hukuken de bu duruma bir engel bulunmamaktadır. Ancak unutulmamalıdır ki, tarafların değiştirme sözleşmesi ile yapabilecekleri bir değişikliği yenileme sözleşmesi ile yapmaları halinde yenilemenin hukuki sonuçları doğacak ve dolayısıyla mevcut borç sona erecek ve yeni bir borç doğacaktır. Değiştirme sözleşmesinin mevcut borç üzerinde yapılması ve yenileme sözleşmesinin ise mevcut borcu sona erdirerek onun yerine bir yenisini doğurması sebebiyle her iki durumda da mevcut borca yönelik işlem yapılması sebebiyle değiştirme sözleşmesi ve yenilemenin birbirinden ayrılması güç hale gelmektedir. Bu yönüyle değiştirme sözleşmesi yenileme ile oldukça benzerdir. Koyuncuoğlu bu benzerliği

“değişimin mevcut bir borç üzerine temellenmesi, aralarındaki hukuksal yapı farkının görülmesini engeller”

şeklinde ifade etmiştir.⁹²

Değiştirme sözleşmesi ve yenileme sözleşmesi her ne kadar birbirine benzese de bu iki sözleşme arasında hukuki kalıp farkı bulunmaktadır.⁹³ Değiştirme sözleşmesi ile mevcut borç ilişkisinin mevcudiyeti korunarak borç ilişkisinde değişiklikler yapılırken yenilemede mevcut borç sona erdirilmektedir.⁹⁴ Bu durum iki hukuki kurum arasındaki en önemli farktır. Değiştirme sözleşmesinde mevcut borcun ayniyetinin korunmamasının doğal sonucu olarak taraflarca aksi kararlaştırılmadığı takdirde mevcut borca ait teminatlar ve savunmalar varlığını koruyacaktır. Oysa yenilemede,

⁹² Koyuncuoğlu, Koyuncuoğlu ve İçöz Koyuncuoğlu (2017), s.91.

⁹³ Koyuncuoğlu (1972), s.57.

⁹⁴ “Değiştirme sözleşmesi, asıl sözleşmeyi saklı tutarak yapılan yenilikleri kapsar.” Koyuncuoğlu (1972), s.55.

tarafarca aksi kararlaştırılmadıkça kural olarak sona erdirilen eski borca ait teminatlar ve savunmalar da sona erecektir.

Öte yandan değiştirme sözleşmesi mevcut borç ilişkisinde yapılan değişiklikler sebebiyle meydana gelmekte iken yenileme mevcut borcu sona erdirip yeni bir borç kurmakta diğer bir deyişle yenileme mevcut borçtan bağımsız bir hukuki sebebe dayanmaktadır. Bu sebeple yenileme sözleşmesi değiştirme sözleşmesinden ayrılmaktadır.

Benzerlik gösteren iki hukuki kurumun uygulamada ayırt edilebilmesi diğer bir deyişle tarafarca gerçekleştirilen işlemin değiştirme sözleşmesi mi yenileme sözleşmesi mi olduğunun tespiti için Önay değişiklik/yenileme sonrası durumun eski borç ile bağdaştığı veya bağdaşmadığı ayrımına göre sonuca ulaşılabileceğini belirtmiştir.⁹⁵

TBK m.133'te yenileme aleyhine yorum kuralı getirilmiştir. Yenileme karine olarak kabul edilemez. Öte yandan yenileme ile sona eren eski borca ait teminatlar ve def'iler sona erecektir. Bu nedenlerle, yenileme sözleşmesi ile eski borca ait savunmaları kaybeden alacaklının aynı sonuca değiştirme sözleşmesi ile ulaşabileceği hallerde diğer bir deyişle yeni borcun eski borç ile bağdaştığı hallerde değiştirme sözleşmesinin varlığının kabulü gerekecektir. Ancak tarafların değiştirme sözleşmesi ile ulaşabilecekleri sonuca yenileme sözleşmesi akdederek ulaşmalarına da hukuken bir engel bulunmamaktadır.

Diğer ihtimalde ise; yani yeni borcun eski borç ile bağdaşmadığı hallerde eski borcun sona erdirilip yeni bir borç kurulduğunun, tarafarca yenileme sözleşmesi akdedildiğinin kabulü gerekir.⁹⁶ Ancak taraflar bağdaşmazlık unsuruna rağmen açıkça değiştirme sözleşmesi akdettiklerini belirtmişler ise, bu

Öte yandan yeni borç ile eski borç arasında ister bağdaşmazlık bulunması sebebiyle yenileme sözleşmesi akdedilsin, ister yeni borcun eski borç ile bağdaştığı halde değiştirme sözleşmesi akdedilsin yeni sözleşmenin ihlali halinde, alacaklının temerrüt hükümlerine göre sözleşmeden dönmesi ve alacağını eski borca ilişkin şartlara bağlı olarak talep ve tahsil etmesi mümkün olacaktır.

---

⁹⁵ Önay (2016), s.195.

⁹⁶ Yazar, bağdaşmazlık bulunmasına rağmen tarafların net olarak değiştirme sözleşmesi akdettikleri halde, değiştirme sözleşmesinin geçersiz olduğunu, ancak bu sözleşmenin çevirme yoluyla ayakta tutulmasının mümkün olduğunu ifade etmiştir. Bkz: Önay (2016), ss.196-197.

1.5.9. Sebebi Gösterilmeyen (Soyut) Borç Sözleşmesi

Türk hukukunda borçlandırıcı işlemler sebebe bağlı (illi) işlemlerdir. Bir borçlandırıcı işlemdeki kazanım ifa sebebine, hukuki sebebe, alacak sebebine, bağışlama sebebine, kefalet sebebine dayanabilir. Ancak tarafların borcu bu sebeplerden ayırmaları, diğer bir deyişle soyutlamaları mümkündür. Sebebe bağlı işlemlerde sebebin geçersiz olması halinde borç da geçersizdir. Ancak sebebi gösterilmeyen soyut borç sözleşmelerinde sebep unsuru borçtan ayrıştırıldığından sebebin geçersiz olması borcun geçerliliğine etki etmeyecektir.⁹⁷

Soyut borç sözleşmelerinin bir ispat aracı mı olduğu yoksa maddi anlamda yeni bir borç mu doğurduğu ise doktrinde tartışmalıdır. Bir grup yazar soyut borç sözleşmesinin yalnızca şekli anlamda soyut borç tanınması ihtiva ettiğini ve maddi anlamda yeni bir borç kurmadığını savunmaktadır.⁹⁸ Bu görüşü savunan yazarlara göre TBK m.18 taraflara yalnızca, temel ilişkide yer alan borç sebebini göstermeme/gizleme imkânı sağlamaktadır. Bu durumda borcun sebebi, borç tanınmasında gösterilmediğinden alacaklı yalnızca soyut borç sözleşmesinden doğan alacağını dava ve talep edecektir. Ancak borcun sebebi borç sözleşmesinde gösterilse idi alacaklı, temeldeki hukuki sebebi de (alacak sebebini) ispat yükü altına girecekti. Bu görüşü savunan yazarlara göre, soyut borç sözleşmesi yeni bir borç doğurmamakta yalnızca alacaklıya ispat kolaylığı sağlamaktadır.

Bir grup yazar ise soyut borç sözleşmesini maddi anlamda yeni bir borç doğuran hukuki işlem olarak açıklamaktadır. Bu görüşü savunan yazarlara göre, soyut borç sözleşmesi ile temel ilişkiden doğan alaktan bağımsız olarak yeni bir alacak doğar.⁹⁹ Bu durumda temel ilişkinin geçersizliği yeni borcun geçerliliğini etkilemeyecektir. Bu görüş ‘maddi soyutluk görüşü’ olarak ifade edilmektedir.

Bu aşamada özellikle maddi soyutluk görüşünün kabul edilmesi halinde, soyut borç sözleşmesinin borcun yenilenmesi etkisini sağlayıp sağlamayacağı sorunu akla gelmektedir.

TBK m.133/II’ de açıkça borç için kambiyo senedi verilmesi, alacak senedi

---

⁹⁷ Eren (2020), s.202.

⁹⁸ Eren (2020), s.205.

⁹⁹ Yazarlar, ikinci alacağın temel ilişkideki alacak yerine geçmek üzere kurulmuş ise diğer bir deyişle soyut borç tanınması mevcut alacağın yerine geçmek üzere yapılmışsa, burada bir yenilemenin olduğunu savunurlar ve soyut borç tanınmasında tarafların yenileme iradelerinin açıkça tespit edilememesi halinde yenileme aleyhine yorum kuralı gereği işlemin soyut borç tanınması olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtirler. Açıklamalar için bkz: Oğuzman ve Öz (2020), s.222, dn.721.

veya kefalet senedi verilmesinin doğrudan borcun yenilenmesi anlamını doğurmayacağı ve yenilemenin varlığının kabulü için tarafların yenileme iradelerinin açıkça tespit edilmesi gerektiği düzenlenmiştir. Kanunda özellikle kambiyo senedi verilmesi ve alacak senedi verilmesi olarak borç tanıma işlemlerinin sayılmasından şu sonuca ulaşmak mümkündür; genel olarak borç tanıma sözleşmeleri doğrudan borcun yenilenmesi sonucunu doğurmaz.¹⁰⁰

Ancak, sebebe bağlı temel borç ilişkisinin, soyut borç tanınması ile yenilenmesi mümkündür. Bu durumda soyut borç tanınması ile birlikte temel ilişkideki eski borcun sona ereceği taraflarca karşılaştırılmalıdır. Tarafların sebebe bağlı eski borcun sona erdirmeye ve dolayısıyla yenileme iradeleri açık olabileceği gibi bu durum tarafların örtülü iradeleri ile de gerçekleştirilebilir. Örneğin tarafların birden fazla borcu içeren bir borç ilişkisinde, eski borca ait ve borçlunun elinde bulunan taşınır rehni olması halinde taşınırın alacaklıya iade edilerek soyut borç tanınması yapılması durumunda durum böyledir.

Yenileme için eski borcun mevcut ve geçerli olmalıdır. Aksi halde yenileme hüküm doğurmayacağından yeni bir borç da doğmayacaktır. Ancak soyut borç tanınması şeklinde yapılan yenilemede, yenileme işlemi ve yeni borç eski borçtan soyutlandığından ve eski borcun hukuki sebebi yenilemede belirtilmediğinden bu durumda eski borç geçersiz olsa dahi soyut borç tanınması ile doğan yeni borç geçerlidir. Bu durum yenilemenin soyut borç tanınması yoluyla yapılması halinde ortaya çıkacak önemli bir hukuki sonuç farkıdır. Ancak bu durumda borç sebebe bağlı olmadığından borçlu TBK m.82'ye dayanarak sebepsiz zenginleşme def'inde bulunabilecektir.¹⁰¹

Soyut borç sözleşmesi yerine 'soyut borç tanınması' ifadesi kullanılsa da soyut borç tanınması her şeyden önce bir sözleşmedir. Bu sözleşme, borçlunun tanıma irade beyanının karşı tarafça kabul edilmesi anında kurulur.¹⁰² Soyut borç tanınması da tıpkı yenileme gibi yeni bir borç kurmaktadır. Ancak yenilemede eski borç sona ererken soyut borç tanınmasında temel hukuki ilişkide yer alan borç varlığını aynen korumakta, bunun yanında alacaklı alacağını kuvvetlendiren yeni bir talep hakkı kazanmaktadır. Soyut borç tanınmasında temel ilişkideki zamanaşımı aynen geçerli iken, yenileme eski

---

¹⁰⁰ Karlı, Ö. (2007). *Sebebi Gösterilmeyen Borç Tanınması (Mücerret Borç İkrarı) BK. mad. 17*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul, ss.107-111.

¹⁰¹ Bu yönde Bkz: 12.04.1933, 30/6 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı. 16/09/1933 tarih ve 2504 sayılı Resmi Gazete. Erişim Adresi: www.resmigazete.gov.tr (Erişim Tarihi: 21/12/2022.)

¹⁰² Eren (2020), s.203.

borcun zamanaşımı ne aşamada olursa olsun yeni borç için zaman aşımı kural olarak on yıldır. Öte yandan soyut borç tanınmasında temel hukuki ilişkinin yanında yeni bir alacak hakkı doğduğundan temel ilişkideki borca ait bağlı haklar varlığını korumaktadır. Ancak yenilemede eski borcun sona ermesi ile kural olarak tüm bağlı haklar da sona erecektir. Bu nedenle soyut borç tanınmasının yenileme yoluyla yapıp yapılmadığı ve yenileme sonucunu doğurup doğurmayacağıın tespiti, hukuki ilişkide meydana gelecek uyuşmazlıklarda tarafların iddia ve savunmalarının değerlendirilmesinde önemli bir yer tutacaktır. Zira tarafların yenileme iradesi ile soyut borç tanınması gerçekleştirdikleri bir durumda artık temel hukuki ilişkideki borca ait def'i ve savunmaların taraflarca kullanılması kural olarak mümkün olmayacaktır.

1.5.10. İfa Yerine Edim

Borcun ifasında kural, borç sözleşmesinde kararlaştırılan edimin ifasıdır. Kural olarak borçlu kararlaştırılan edimden bir başka edimi kabul etmesi için alacaklıyı zorlayamayacağı gibi, alacaklı da borçluyu kararlaştırılan edimden bir başka edimi ifa etmesi için zorlayamaz.

Tuhr ifa yerine edimi, ifa sırasında alacaklı ile borçlunun yaptıkları sözleşme uyarınca, borçlanılan şeyden farklı bir şeyin kabul edilmesi, olarak tanımlamaktadır.¹⁰³

İfa yerine edim anlaşmasının hukuki niteliğine ilişkin doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. İfa yerine edimin hukuki niteliğine ilişkin 'klasik görüş', 'ifa sözleşmesi görüşü' ve 'değiştirme sözleşmesi görüşü' olmak üzere üç farklı görüş bulunmaktadır. İfa sözleşmesi görüşüne göre, yeni edim de eski edimin içinde yer alır ve borç ilişkisi ile bir bütündür. Değiştirme sözleşmesi görüşüne göre ise, bu sözleşmede borcun konusuna ilişkin bir değişiklik yapılmaktadır ve bu sözleşmenin yapılması ile yeni ifa ayı anda gerçekleştirilmektedir.¹⁰⁴ Klasik görüşe göre, alacaklı yeni bir edim karşılığında alacağından vazgeçmeye razı olmaktadır.

Bu görüşlerden klasik görüşün kabul edilmesi halinde, ifa yerine edim anlaşması ile yenilemenin birbirinden ayırt edilmesi oldukça zor olacaktır. Klasik görüş, ifa yerine kararlaştırılan şeyin alacaklıya verildiğini ve karşılığında da alacaklının eski edimden vazgeçtiğini belirtmektedir. Diğer bir deyişle alacaklıya yeni

---

¹⁰³ Von Tuhr (1938), s.498.

¹⁰⁴ Önay (2016), s.240. Yazar, ifa yerine edim sözleşmesinin değiştirme ve aynı anda ifa olmak üzere iki unsur barındırdığını ifade etmiştir.

edim verilerek eski edim borcun sona erdirilmiştir. Yenilemede de yeni borcun kurulması ile eski borcun sona erdirildiği nazara alındığında, iki hukuki kurumun birbirine oldukça yaklaştığı görülmektedir. Önay, klasik görüşün kabul edilmesi halinde ifa yerine edim sözleşmesinin yenilemenin bir türü olacağını ifade etmektedir.¹⁰⁵

Hukukumuzda genel olarak ifa yerine edim sözleşmesinin hukuki niteliğini değiştirme sözleşmesi görüşüne yaklaştığı savunulmuştur.¹⁰⁶ Bu görüşe göre, ifa yerine edim sözleşmesi borcun konusunu değiştiren ve eş zamanlı olarak da ifanın gerçekleştiği sözleşmedir.

Değiştirme sözleşmesi görüşünün kabul edilmesi halinde ifa yerine edim anlaşmasının yenileme sözleşmesinden ayırt edilmesi kolaylaşmaktadır.¹⁰⁷ Şöyle ki; ifa yerine edim sözleşmesi temel hukuki ilişkinin içinde yer alırken, yenileme temel hukuki ilişkiden bağımsız bir sözleşmedir.¹⁰⁸ İfa yerine edimde bir yenileme söz konusu olmayıp asıl edime uygun olmayan bir edim ile ifanın gerçekleştirilmesi söz konusudur.¹⁰⁹ İfa yerine edim ifa hukuksal sebebine dayanan ve ifa anında yapılan bir değiştirme sözleşmesi iken yenileme, ifadan sonra veya önce yapılabilen mevcut borcu sona erdirip yerine bir yenisini getiren işlemdir.

İfa yerine edim sözleşmesi de aynı yenileme gibi borcu sona erdirmektedir. Yenilemede borç, ifa yerine edimden farklı olarak ifa¹¹⁰ ile değil, mevcut olmaması diğer bir deyişle yok olması sebebiyle sona ermektedir. Yenilemede eski borcun sona ermesi, ifaya dayanmaz, yenileme hukuksal sebebine dayanır. İfa yerine edim sözleşmesinde yer alan edimi ifa eden borçlunun sonrasında borcun ödediğine dair savunmada bulunması mümkün iken, borcu yenileme ile sona eren borçlunun borcu ödediğine dair savunmada bulunması mümkün değildir.

İfa yerine edim sözleşmesi borcu tamamen sona erdirir iken, yenilemede borçlu

---

¹⁰⁵ Önay (2016), s.238.

¹⁰⁶ Eren (2020), s. 1032; Koyuncuoğlu, Koyuncuoğlu ve İçöz Koyuncuoğlu (2017), s. 87.

¹⁰⁷ Karşı yönde bkz: Birsen, K. (1967) *Borçlar Hukuku Dersleri: Borçların Umumi Hükümleri. 4. Bası* Tahsin Onuk Matbaası: İstanbul. s.525-531. Yazar, ifa yerin edimde bir yenilemenin bulunduğunu ancak yenilemeden farklı olarak yeni borcun sözleşme anında ifa edildiğini ifade eder.

¹⁰⁸ Koyuncuoğlu, Koyuncuoğlu ve İçöz Koyuncuoğlu (2017), s.88.; Yazarlar, ifa yerine edim sözleşmesinin borcun konusunu değiştiren bir değiştirme sözleşmesinden farkının, ifa sırasında yapılmış olduğundan kaynaklandığını belirtirler.

¹⁰⁹ Eren (2020), s. 1032; Tekinay, vd. (1993), s.990.; Kocaağa, K. (2007) *Borçlanılan Edimin İfası Kuralı ve Bu Kuralın İstisnaları*, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt 24.(1):139-159. [Çevrimiçi].

Erişim Adresi: <https://www.lexpera.com.tr/> (Erişim Tarihi: 26 Mayıs 2022)

¹¹⁰ İfa yerine edim sözleşmesinin ifa hukuksal sebebine dayandığından bir ifa sözleşmesi olduğu yönünde bkz: Koyuncuoğlu, Koyuncuoğlu ve İçöz Koyuncuoğlu (2017), s.88.

borcundan tamamen kurtulmamaktadır. Borçlunun borcundan tamamen kurtulmamasını, şu şekilde anlamak gerekir: ifa yerine edimde borç tamamen sona erer iken yenilemede borçlu yeni bir borç altına girmektedir. Eski borç sona erse de yerine yeni borç kurulduğundan borçlunun ‘borçluluk hali’ devam etmektedir.¹¹¹

İfa yerine edim sözleşmesi ile belirlenen edim ile eski borcun bağdaşmadığı bir halde, ifa yerine edim sözleşmesinin bir değiştirme sözleşmesi olarak yapıldığını değil yenileme sözleşmesi akdedildiğini söylemek gerekir. Yeni borcun eski borçla bağdaşmadığı halde, eski borcun sona erdirilerek yerine yeni bir borcun kurulduğunun kabulü gerekir.

İfa yerine edim sözleşmesi akdedildikten sonra kötü ifa halinin ortaya çıkması durumunda, ifa yerine edim ile belirlenen edim ve borç asıl borcun bir parçası olduklarından asıl borç hükümlerine göre bir çözüm bulunabilecektir. Ancak yenileme ile kurulan yeni borç eski borçtan bağımsız olduğundan yeni borçta kötü ifa halinin ortaya çıkması durumunda eski borç sözleşmesi hükümleri uyarınca çözümlenmesi mümkün değildir. Bu durumda alacaklı yalnızca borçludan borca aykırılık sebebiyle tazminat talep edebilir yahut yanılma hükümlerine dayanarak yenileme sözleşmesini iptal edebilir.¹¹²

1.5.11. Borcun Yeniden Yapılandırılması

1.5.11.1. Finansal Yeniden Yapılandırma Sözleşmesi

Bir borç ilişkisinde borçlunun ödeme darlığına düşmesi halinde borçlunun borcunu ödeyebilmesi alacaklının da alacağına kavuşabilmesi ve bu ifa güçlüğüne ekonomik hayata olan olumsuz yönlerinin en aza indirilmesi amacıyla alacaklı ve borçlu arasında borcun yeniden yapılandırılması her zaman mümkündür. Borcun yeniden yapılandırılması her iki tarafın fedakârlık göstermesi ile yapılabileceği gibi tek tarafın fedakârlık göstermesi ile de yapılabilecektir. Özellikle ekonomik kriz dönemlerinde, işletmelerin ayakta kalabilmesi, krizin topluma olan olumsuz etkilerinin azaltılması amacıyla hukukumuzda ilkin İstanbul yaklaşımı olarak adlandırılan 4743 Sayılı Mali Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması ve

¹¹¹ Feyzioğlu (1969), ss.357-358.; Arsebük (1950), s.863.

¹¹² Önay (2016), ss.242-243.

Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun¹¹³ düzenlenmiştir.¹¹⁴ Anılı kanunla, bankalar, özel finans kurumları ve diğer mali kurumlar ile borç ilişkisinde bulunup da ödeme gücünü çeken borçluların finansal yeniden yapılandırma çerçeve anlaşmaları ile uygulanacak bir veya birden fazla tedbir ile borçlarını ödemelerinin sağlanması amaçlanmıştır. Kanunla, yeniden yapılandırmanın ‘finansal yeniden yapılandırma çerçeve anlaşması’ ile yapılacağı hüküm altına alınmıştır.¹¹⁵ Sonraları yine küçük ve orta ölçekli işletmelerin ödeme sıkıntısı çektikleri hallerde borçlarını ifa edebilmeleri ve istihdama katkı sağlayabilmeleri adına 5569 sayılı Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Mali Sektöre Olan Borçlarının Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun¹¹⁶ düzenlenmiştir. Ödeme darlığında bulunan kredilerin artışı neticesinde 15/08/2018 tarihinde Finansal Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması Hakkında Yönetmelik ile finansal yeniden yapılandırma süreci tekrar düzenlenmiştir.¹¹⁷

Finansal yeniden yapılandırma çerçeve anlaşmaları, Türkiye Bankalar Birliği tarafından hazırlanan ve yayımlanan çerçeve anlaşmalarına uygun olarak yapılabilecektir. Nitekim taraflarca ayrı ayrı imzalanacak anlaşmalar Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunca onaylanacaktır. Türkiye Bankalar Birliği’nin hazırladığı standart sözleşmede¹¹⁸ finansal yeniden yapılandırma sözleşmesinin borcun yenilendiği (tecdidi) anlamına gelmediği vurgulanmış idi. Ancak halihazırda Türkiye Bankalar Birliği tarafından hazırlanan küçük ölçekli ve büyük ölçekli FYYSS’ler de sözleşmenin yenileme (tecdit) niteliği taşımadığı açıkça zikredilmemektedir. Ancak hem küçük ölçekli (banka ve diğer mali kurumlara 100 milyon TL’den az kredi borcu olanlar için) uygulamalar hem de büyük ölçekli (banka

¹¹³ 4743 sayılı Mali Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, T.C. Resmî Gazete, Sayı: 24657 Mükerrer, 31 Ocak 202 [Çevrimiçi] Erişim Adresi: www.resmigazete.gov.tr (Erişim tarihi: 08.09.2021). [Erişim Tarihi: 26/05/2022]

¹¹⁴ Budak, A.C. ve Yağcı, M.O. (2020) *Konkordato ve Finansal Yeniden Yapılandırma*, Bankacılar Dergisi, ss.16-46. [Çevrimiçi]. Erişim adresi: <https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/dergiler/dosya/87/TBB-112.pdf#page=18> (Erişim Tarihi: 6 Mayıs 2022).

¹¹⁵ 31/01/2002 tarih ve 24657 Mükerrer sayılı Resmî Gazete Erişim Adresi: www.resmigazete.gov.tr (Erişim Tarihi: 21/12/2022)

¹¹⁶ 5569 sayılı Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Mali Sektöre Olan Borçlarının Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun, T.C. Resmi Gazete, Sayı: 26392, 27 Aralık [Çevrimiçi] Erişim Adresi: www.resmigazete.gov.tr (Erişim Tarihi: 21/12/2022)

¹¹⁷ Anılı yönetmelik, 12/09/2019 tarihinde yayımlanan Finansal Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile değiştirilmiş olup güncel halini almıştır. T.C. Resmi Gazete (2018). Finansal Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması Hakkında Yönetmelik, Sayı: 30510, 15 Ağustos 2018 [Çevrimiçi]. Erişim Adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/08/20180815-4.htm> (Erişim tarihi: 3 Ocak 2022).

¹¹⁸ www.tbb.org.tr/Dosyalar/Dosyalar/Ek_4.doc naklen: Önay (2016) s.232, dn.901.

ve diğ er mali kurumlara 100 milyon TL ve daha fazla kredi borcu olanlar için) uygulamalar için hazırlanan finansal yeniden yapılandırma çerç e ve sözleşmelerinin VII: Genel Prensipler ve Tarafların Yükümlülükleri Başlıklı bölümünde alacaklının yeniden yapılandırma süreci öncesi edindiğı teminatların devam edeceğ inin genel prensip olarak benimseneceğı belirtilmiştir. Finansal yeniden yapılandırma sürecinde başvurunun tamamlanmasının ardından ‘durumun korunması’ olarak adlandırılan süreçte alacaklılar ile borçlu arasındaki hukuki durumun, teminatların müzakereler boyunca muhafazası esastır.¹¹⁹ Finansal yeniden yapılandırma sözleşmelerinin takipteki alacakların tahsili, var olan yahut muhtemel ekonomik krizlerin önlenmesi, alacaklının alacağı nın korunması, borçlu şirketlerinin mevcudiyetlerinin devamının sağ lanmasıyla istihdama katkılarının korunmasının amaçlandığı ve yenileme sözleşmesinin varlığ ının kabulü için tarafların yenileme iradelerinin açıkça ortaya konmuş olması gerekeceğı birlikte gözetildiğinde finansal yeniden yapılandırma sözleşmelerinin yenileme (tecdit) niteliğinde olmadığı söylenmelidir. Gerçekten de alacağı tehlikede olan alacaklıdan mevcut teminatlarından vazgeçmesi, yeni bir borcu kabulünü beklemek mümkün olmayacaktır. Diğ er yandan finansal yeniden yapılandırma sözleşmeleri ile mevcut durumda çıkmaza girmiş borçların çözümü amaçlanmakta, yeni bir borcun kurulması ise amaçlanmamaktadır. Ancak hemen belirtmek gerekir ki, tarafların finansal yeniden yapılandırma sözleşmesinde yenileme iradelerinin açıkça ortaya konması ve yenileme sözleşmesinin gerçekleştirilmesine hukuken bir engel bulunmamaktadır.

Burada finansal yeniden yapılandırma çerç e ve anlaşmasının taraflarca ihlali halinde borcun takibinde nasıl bir yol izleneceğı sorusu gündeme gelmektedir. Taraflar arasında finansal yeniden yapılandırma sözleşmesi akdedilmesi ve bu sözleşmenin ihlali halinde, borcun yapılandırma çerç e ve sözleşmesi öncesi hukuki duruma göre belirlenmesi gerekecektir.¹²⁰ Öyle ki, borçlu bu halde yapılandırma sözleşmesi hükümleri ile değı l ilkin borçlu olduğı sözleşme hükümleri uyarınca sorumlu olacaktır. Nitekim Yargıtay Hukuk Genel Kurulu bu konuyu 13/02/2013 tarih ve 2012/11-666 E. ve 2013/238 K. sayılı ilamında ele almış ve protokole göre planlanan ödemelerin zamanında yapılmaması halinde uyuşmazlığ ın protokol öncesi hukuki duruma göre çözümlenmesi gerektiğini, ödeme taahhütnamesi ile alacaklının bir kısım

---

¹¹⁹ Erdoğan ve Yeşildal (2021), s.304.

¹²⁰ Caymaz, N. (2021) *Finansal Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması*. Seçkin Yayıncılık: Ankara. Erişim adresi: www.turcademy.com (Erişim tarihi: 26 Mayıs 2022).

alacaklarından feragat ettiği sonucuna varılamayacağını belirtmiştir.¹²¹

1.5.11.2. Sermaye Şirketleri ve Kooperatiflerin Uzlaşma Yoluyla Yeniden Yapılandırılması

Ekonomik varlıklarını devam ettirmesi imkânsız olan yahut tehlikeye giren şirketler iflas edebilir ve ekonomik faaliyetlerini sonlandırabilirler. Bu durumda borçlu borçlunun yanında alacaklılar da alacaklarına kavuşma şansları azalacağından bu durumdan olumsuz etkileneceklerdir. Bu yönde bir tehditle karşı karşıya olan sermaye şirketleri ile kooperatiflerin içinde buldukları ekonomik zorluklardan kurtarılarak ekonomiye katkılarının devamının ve alacaklıların da alacaklarına kavuşmasının sağlanması adına İİK m. 309/m ve takip eden maddelerinde “uzlaşma yoluyla yeniden yapılandırma” hükümleri düzenlenmiştir. Uzlaşma yoluyla yeniden yapılandırmayı, kooperatifler ve sermaye şirketlerinin alacaklıları ile anlaşarak mevcut ekonomik zorluğu çözmek adına borçlarını yeni koşullara uygun hale getirmelerini sağlayan hukuki kurum¹²² olarak tanımlamak mümkündür. Uzlaşma yoluyla yeniden yapılandırmada, klasik iflas prosedüründen farklı olarak işletmenin varlığının

---

¹²¹ “Davalıların kredi sözleşmesindeki borcu, 27.12.2001 tarihinde düzenlenen protokol ile tasfiye amacıyla yeniden yapılandırılmış; bu itfa planının alacaklı bankaca uygun bulunmasının hiçbir zaman gerçek alacaklarının bir kısmından feragat anlamına gelmeyeceği, bu itfa planına aykırı olarak taksitlerin zamanında ödenmemesi veya hiç ödemede bulunulmaması halinde, mevcut ve başlatılacak olan takip ve davalarda esas alacaklarının tespitinde bu planın delil olarak ileri sürülemeyeceği ve halen geçerli icra takiplerine takip taleplerindeki miktarlar üzerinden ve alacağa mesnet kredi sözleşmesindeki hükümler uyarınca devam edileceği kararlaştırılmıştır.

Yenileme, eski borcun, yeni bir borç oluşturulmak suretiyle sona erdirilmesidir. Eski borç ve yeni borcun hukuki sebepleri farklı değilse yenileme değil borç ikrarı vardır. Var olan borç üzerinde herhangi bir değişiklik yapılması borcun yenilediği anlamına gelmez.

Somut uyuşmazlıkta; 27.12.2001 tarihli ödeme taahhüdü olarak imza altına alınan belgede; bu itfa planının davacı-alacaklı bankaca onaylanmasının hiçbir zaman gerçek alacaklarının bir kısmından feragat anlamına gelmeyeceği, bu itfa planına uyulmaksızın taksitlerin belirlenen sürede ödenmemesi veya taksitlerin hiç ödenmemesi halinde, mevcut ve başlatılacak olan takip ve davalarda esas alacaklarının tespitinde bu planın delil olarak ileri sürülemeyeceği ve halen yürütülen icra takiplerine takip taleplerindeki miktarlar üzerinden ve alacağa dayanak kredi sözleşmesindeki maddeler uygulanmak suretiyle devam olunacağı kararlaştırıldığına göre, işbu protokol borcun yenilenmesi olarak kabul edilemez.

Öyleyse, taraflar arasındaki hukuki uyuşmazlığın protokol öncesi 12.03.1999 tarihli kredi sözleşmesi hükümlerine göre çözümlenerek, borcun belirlenmesi gerekir.” Yargıtay Hukuk Genel Kurulu bu konuyu 13/02/2013 tarih ve 2012/11-666 E. ve 2013/238 K. [Çevrimiçi] Erişim Adresi: www.kazanci.com.tr (Erişim Tarihi: 26 Mayıs 2022)

¹²² Pekcanitez, H., Atalay, O., Sungurtekin Özkan, M., Özekes, M. (2020) *İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık. s.545.

devamının ve böylece işletmenin pazar değeri, markası gibi değerini yükselten varlıkların korunması yoluyla işletmenin gerçek değerinin korunması amaçlanmaktadır.¹²³

Sermaye şirketlerinin ve kooperatiflerin yeniden yapılandırılması kanunda konkordato hükümlerinin hemen devamında düzenlense de, konkordatodan farklı olarak yeniden yapılandırma usulünde yalnızca borç miktarının yahut vadenin düzenlenmesinden ayrıca şirketlerin yapısal ve yönetsel yapısının da düzenlenmesi mümkündür.

Aşağıda adi konkordato ve yenileme ilişkisine ilişkin yapılacak açıklama ve karşılaştırmaların uzlaşma yoluyla yeniden yapılandırma için de kabulü mümkündür. Kooperatifler ve sermaye şirketlerinde uzlaşma yoluyla yeniden yapılandırmada her ne kadar borcu miktarında, vadesinde, ödeme şeklinde değişiklik yapılması mümkün ise de yenilemeden farklı olarak mevcut borç varlığını sürdürür. Sermaye şirketlerinin ve kooperatiflerin uzlaşma yoluyla yeniden yapılandırılmasında yeniden yapılandırma projesinde borç miktarının azaltılması, yeni ve farklı faiz oranlarının belirlenmesi sağlansa da proje kapsamındaki tüm bu hukuki işlemler mevcudiyetini koruyan borç üzerinde yapılacaktır. Oysa yenileme mevcut borcun yeni bir borç kurmak suretiyle sona erdirilmesidir.

Borcu sona erdiren bir yenileme sözleşmesinde yeni borcun hiç ifa edilmemesi yahut gereği gibi ifa edilmemesi halinde borçlar hukuku genel hükümleri uyarınca sözleşmeden dönülmesinin mümkün olduğunu yukarıda belirtmiş idik. Oysa uzlaşma yeniden yapılandırma projesinde yer alan hükümlerin ihlal edilmesi halinde İcra İflas Kanunu hükümleri uygulanacak ve ihlal durumunun mahkemece tespit edilmesi halinde derhal borçlunun iflasına karar verilir.¹²⁴

---

¹²³ Amerikan hukuk sisteminde “going concern” ve “going concern vaule” olarak adlandırılan bu yeniden yapılandırma felsefesi hakkında açıklamalar için bkz: Altay, S., Eskiocak, A. (2017) *Modern İflas Hukuku Açısından Konkordato ve Yeniden Yapılanma Hukuku*. İstanbul: Vedat Kitapçılık. s.1082.

¹²⁴Bkz: : 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu, T.C. Resmi Gazete, Sayı: 2128, 19 Haziran 1932 [Çevrimiçi]. Erişim Adresi: www.resmigazete.gov.tr (Erişim Tarihi: 21/12/2022)

BÖLÜM 2: YENİLEMENİN KOŞULLARI, YENİLEMENİN HUKUKİ SONUÇLARI, CARİ HESAPTA YENİLEME, SÜREKLİ BORÇ İLİŞKİLERİNİN YENİLENMESİ KAVRAMI

2.1.Yenilemenin Koşulları

Yenileme taraflarca birbirine uygun irade beyanlarıyla kurulan bir sözleşmedir. Her şeyden önce yenileme sözleşmesi geçerli olmalıdır. Ayrıca yenileme, mevcut borcun alacaklısı açısından bir tasarruf işlemi niteliğinde olduğundan alacaklının ayrıca tasarruf ehliyetine sahip olması gerekmektedir. Diğer koşullar ise şu şekildedir; tarafların birbirine uygun yenileme iradeleri, mevcut borcun sona ermesi, yeni bir borcun doğumu.

2.1.1. Bir Borcun Varlığı

Her şeyden önce yenilenecek bir borç var olmalıdır. Mevcut borcun yenilenebilmesi için geçerli bir borç olması gerekir.¹²⁵ Kesin hükümsüz bir sözleşmeden doğan borcun yenilenmesi mümkün değildir. Kesin hükümsüz sözleşmeler TBK'nın 27.maddesinde sayılmış olup bunlar; kanuna, kamu düzenine, ahlaka, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız sözleşmelerdir.¹²⁶ TBK m.27/2'de sözleşmenin içerdiği hükümlerden bir kısmının hükümsüz olması halinde kural olarak sözleşmenin diğer kısmının geçerli olacağını ancak geçersiz hükümler olmaksızın sözleşmenin yapılamayacağı açıkça anlaşılırsa sözleşmenin tamamının geçersiz olacağı düzenlenmiştir. Bu doğrultuda, bir sözleşmede yer alan birden fazla borç olması halinde, bu borçlardan yalnızca geçersiz olanın yenilenmesinin mümkün olmadığını, ancak geçersiz olan borcun sözleşmenin tamamını etkilemesi halinde ise sözleşmede yer alan borçların hiçbirisinin yenilenemeyeceğini söylemek mümkündür.

---

¹²⁵ Mevcut olmayan veya kesin hükümsüz borcun yenilenmesi adı altında yapılabilecek sözleşmelerin sonuç doğurması ihtimalleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Önay (2016), s.81

¹²⁶ Koyuncuoğlu, Koyuncuoğlu ve İçöz Koyuncuoğlu (2017), s.111 Yazarlar, TBK m.19 gereğince sözleşmenin tarafların gerçek ve ortak iradelerine göre yorumlanacağından, tarafların geçersiz olduğunu bildikleri bir sözleşmeyi yenilemelerinin mümkün olmadığını belirtir.

Kısmi hükümsüzlük halinde, hükümsüz olan kısım sözleşmenin tamamının geçerliliğini etkilemiyorsa yenileme sözleşmesi yapmak mümkün olup kısmi hükümsüzlükten haberi olmayan borçlunun TBK m.32 gereğince temel saik hatasına¹²⁷ dayanarak yenileme sözleşmesinin iptalini isteme hakkı mevcuttur.¹²⁸

2.1.1.1. Askıda Hükümsüz Borçların Yenilenmesi

Askıda hükümsüz sözleşmeler başlangıçta kurulmuş olup geçerli olan ancak başlangıçta hüküm ve sonuç doğurmayan sözleşmelerdir.¹²⁹ Bu sözleşmelerin hüküm ve sonuç doğurması tamamlayıcı bir unsurun gerçekleşmesine bağlıdır. Ayırt etme gücüne sahip küçüğün ve ayırt etme gücüne sahip kısıtlının yaptıkları sözleşmeler yasal temsilcilerinin onay verdikleri ana kadar askıda hükümsüzdür. Yenileme için mevcut bir borcun varlığı koşulu arandığından askıda hükümsüz sözleşmelerin yenilenmesi mümkündür. Meğerki, askıda hükümsüz sözleşmeler kesin hükümsüz duruma gelmesin. Koyuncuoğlu'nun da savunduğu ve hâkim olan görüşe göre; sözleşmedeki eksiklik bir hukuksal işlemde (onay gibi) ileri geliyorsa bu eksiklik giderilmedikçe yenileme de mümkün değildir. Yazara göre, ayırt etme gücüne sahip küçüğün yaptığı işlem ancak onay verildikten sonra yenilebilir.¹³⁰ Önay ise, askıda hükümsüz sözleşmelerin yenilenmesinin mümkün olduğunu ve yenileme halinde, tamamlayıcı unsurun (genellikle onayın) aynı zamanda yeni borç için de gerçekleşmesi gerektiğini savunmaktadır.¹³¹ Görüşe göre; askıda hükümsüz bir sözleşme yenilendikten sonra örneğin yasal temsilci yalnızca sona eren borca ilişkin işlemlere onay verip yeni borca ilişkin işlemlere onay vermez ise eski borç devam edecek yeni borç ise kesin hükümsüz hale gelecektir.¹³² Askıda hükümsüz sözleşmeler tamamlayıcı unsurun gerçekleşmesi ile baştan itibaren hüküm ve sonuç doğurması ancak tamamlayıcı unsurun gerçekleşmemesi ile kesin hükümsüz hale gelmesi bakımından, geciktirici şarta bağlı sözleşmelere benzetilse de, yenileme açısından anılı sözleşme türlerinin ayrı ayrı incelenmesi yerinde olacaktır.¹³³

¹²⁷ Saik yanılması (temel) hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Eren (2020), ss.435-442

¹²⁸ Önay (2016), s.82.

¹²⁹ Eren (2020), s.337.; Oğuzman ve Öz (2020), ss.189-190.

¹³⁰ Koyuncuoğlu, Koyuncuoğlu ve İçöz Koyuncuoğlu (2017), s.111; Eren (2020), s.1400.

¹³¹ Önay (2016), s.82.

¹³² Önay (2016), s.82, dn.350.

¹³³ Koyuncuoğlu yenileme ile sona erecek mevcut borcu; eksik borçlar, şarta ve vadeye bağlı borçlar ve müteselsil borçlar başlıkları altında incelemiş olmakla, şarta bağlı sözleşmeden doğan borçların yenilenmesinin mümkün olduğunu, askıda hükümsüz sözleşmeden doğan borçların ise ancak

2.1.1.2. Koşula veya Vadeye Bağlı Borçların Yenilenmesi

Hukuksal işlemin kurulması ya da hükümlerini devam ettirmesi ileride doğup doğmayacağı belirsiz olaylara bağlandığında ortada bir koşul veya koşula bağlı bir işlem vardır.¹³⁴ Koşulun gerçekleşip gerçekleşmeyeceği belirsiz iken vadenin geleceği belirlidir. Koşul, geciktirici olabileceği gibi bozucu da olabilir. Koşula veya vadeye bağlı sözleşmelerden doğan borçların yenilenmesi mümkündür.¹³⁵ Yenileme sözleşmesinden aksi anlaşılmadıkça koşulun veya vadenin yeni borç için de geçerli olduğunun kabulü gerekir.¹³⁶ Bu halde geciktirici koşulun gerçekleşmesi ile yeni borç hüküm ve sonuçlarını doğuracak aksi halde ise yeni borç kesin hükümsüz hale gelecektir. Bozucu koşulda ise; bozucu koşulun gerçekleşmesi halinde yeni borç kesin hükümsüz hale gelecek aksi halde ise yeni borç hüküm ve sonuçlarını doğuracaktır. Bozucu şarta bağlı sözleşmede şartın gerçekleşmesinden sonra mevcut bir borç olmaması sebebiyle yenilemenin yapılamayacağı bu aşamada izahtan varestedir. Yeni borcun kesin hükümsüz hale geldiği iki ihtimalde de yenileme ile sona eren borç canlanmayacaktır.¹³⁷

2.1.1.3. Eksik Borçların Yenilenmesi

Kesin hükümsüz, noksan, şarta bağlı borçlardan sonra eksik borçların yenilenip yenilenemeyeceği sorunu akla gelmektedir. Borçlu tarafından ifa edilmesine bir engel olmayan ancak ifa edilmediğinde alacaklı tarafından dava veya cebri icra yoluyla talep edilemeyen borçlar eksik borçlardır.¹³⁸ Zamanaşımına uğramış, kumar ve bahisten

---

tamamlayıcı unsurun gerçekleşmesinden sonra yenilenebileceğini savunmaktadır. Oysa Önay, şarta bağlı sözleşmeden doğan borçların yenilenmesini ve askıda hükümsüz sözleşmeden doğan borcun yenilenmesini ayrı başlıklar altında incelemiş ve askıda hükümsüz borçların tamamlayıcı unsur gerçekleşmeden, şarta veya vadeye bağlı sözleşmeden doğan borçların da şart gerçekleşmeden yahut vade gelmeden yenilenmesinin mümkün olduğunu savunmuştur.

¹³⁴ Kılıçoğlu (2015), s.774.

¹³⁵ Aksi görüş için bkz. Berki, Şakir. (1955) *Borcunun Sükutu*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 12(1) [Çevrimiçi]. s. 228.

Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/auhfd/issue/42824/517701> (Erişim Tarihi: 25 Aralık 2022).

¹³⁶ Önay (2016), s.86.

¹³⁷ Önay (2016), s.87.

¹³⁸ Von Tuhr (1983), s.33; Arsebük (1950), s.25.; Eren (2020), s.92; Oğuzman ve Öz (2009), s.15; Kılıçoğlu, (2015), s. 34.

doğan, ahlaki ödevlerden doğan ve evlenme simsarlığından doğan borçlar eksik borçlar olup yenileme açısından her eksik borç türünü ayrıca değerlendirmek yerinde olacaktır. Evlenme simsarlığından, kumar ve bahisten ve ahlaki ödevden doğan borçlar ahlaka aykırı olmamakla ahlaki değerleri zedeleyebilecek niteliktedir. Bu nedenle kanun koyucu anılı borçların ifasını mümkün kılmış ancak ifa edilmediklerinde dava yahut cebri icra yoluyla talep edilmelerini yasaklamıştır. Zamanaşımına uğramış borçlarda ise durum farklıdır. Zamanaşımına uğramış borçlarda; borç ortadan kalkmamakta varlığını devam ettirmektedir. Yalnızca borçlu bir def'i kazanmıştır ve borcun alacaklısı tarafından dava yahut cebri icra yoluyla talep edilmesi mümkün değildir. Borcun ifasının talep edilememesi ahlaki değerleri zedeleyebilecek nitelikte olmasından değer, kanunun borçluya tanıdığı zamanaşımı def'i hakkında ötürüdür. Koyuncuoğlu, evlenme simsarlığından, kumar ve bahisten doğan borçların yenilemezken; zamanaşımına uğramış ve ahlaki ödevden doğan borçların yenilenebileceğini savunmaktadır.¹³⁹ Bizim de katıldığımız görüşte olan Önay ise; kumar ve bahisten, evlenme simsarlığından doğan borçlar dahil eksik borçların yenilenebileceğini, ancak yeni borcun da eksik borç niteliğinde olacağını savunmaktadır.¹⁴⁰ Kanun koyucu, eksik borçların ifasına imkan vermiş iken, eksik borçların yenilenmesinin mümkün olmadığının kabulü ile eksik borç ilişkisinin devamını zora sokacağından ve savunduğumuz görüşe göre eksik borcun yenileme ile eksik borç niteliğinin ortadan kalmadığından yeni doğan borç da eksik borç olarak doğacağından eksik borçların açıklanan şartlarda yenilenmesinin mümkün olduğu görüşüne katılmıştır.

Bunun yanında her ne kadar doktrinde tartışmalı olsa da katılınan görüşe göre sözleşme ile eksik borç yaratılması mümkündür.¹⁴¹ Sözleşme ile eksik borç yaratan tarafların bu borcu yenilenmesinde de bir imkânsızlık bulunmamaktadır. Yenileme sözleşmesi ile aksi kararlaştırılmadıkça yeni doğan borcun da eksik borç niteliğinde olduğu kabul edilmelidir. Aksi halde tarafların kendi iradeleri ile yarattıkları eksik

---

¹³⁹ Koyuncuoğlu, Koyuncuoğlu ve İçöz Koyuncuoğlu (2017), ss.115-117) Zamanaşımına uğramış eksik borçlar ve ahlaki ödevlerden doğan borçların yenilenebileceği görüşü için bkz: Eren (2020), s.1400.

¹⁴⁰ Önay (2016), ss.90-94.

¹⁴¹ Anı yönde bkz. Eren (2020), s.97. Yazara göre, tarafların sözleşme ile bir alacak hakkının cebri icra yoluyla yahut dava ile talep edilemeyeceğinin kararlaştırılması mümkündür. Zira, sözleşme serbestisi ve sözleşme özgürlüğü ilkeleri gereğince tarafların dava ve icra yolundan vazgeçmeleri yetkisini haiz olduklarının kabulü gerekir. Aksi görüşte olan yazarlar ise; bir hakkın devlet eliyle korunması ve elde edilmesi ilkesi, kamu düzenini ilgilendirdiğinden emredici hukuk kuralıdır. Bu nedenle tarafların sözleşme ile eksik borç yaratmaları mümkün değerildir.

borcu yine kendi iradeleri ile ve yenileme sözleşmesi marifetiyle eksik olmayan borca dönüştürülmelerine bir engel bulunmamaktadır. Meğer ki; mevcut borç halihazırda kanunda düzenlenen eksik borçlardan olmasın.

Zamanaşımına uğramış eksik borcun yenilenmesi tarafların açık iradeleri ile mümkün olup anılı yenileme işleminde ahlaki değerleri zedeleyebilecek herhangi bir unsur bulunmamaktadır. Bunun yanında uygulamada genellikle borcun zamanaşımına uğradığını bilen borçlunun yenileme iradesi borcunu ifa etme dileğine dayanmaktadır. Açıklanan nedenle zamanaşımına uğramak suretiyle eksik borç haline gelen borcun yenilenebileceğini söylemek mümkündür.

Ayrıca; TMK'nın 994.maddesinde düzenlenen malikin iyiniyetli zilyet karşısındaki borcunun ve konkordato dışında kalan borcun¹⁴² yenilenmesi mümkündür.

2.1.1.4. İptal Edilebilir Borçların Yenilenmesi

İptal edilebilirlik Türk hukukunda geçersizlik hallerinden biri olarak düzenlenmiştir. İptal edilebilir sözleşmelerin hukuki niteliği doktrinde tartışmalı olmakla, bu tezde katılınan görüşe göre, iptal edilebilir sözleşmeler baştan itibaren geçerli olup hüküm ve sonuç doğururlar.¹⁴³ Nitekim iptal sebebinin varlığı borcu geçersiz kılmayıp iptal sebebinin ancak iptal hakkı sahibinin iradesiyle ortaya konması halinde hükümsüzlükten söz edilecektir.¹⁴⁴ Bu açıdan iptal edilebilir sözleşmeden doğan borcun yenilenmesine bir engel bulunmamaktadır.¹⁴⁵ Nitekim Koyuncuoğlu da işlemin iptal edilebilir olması nedeniyle belirsizlik barındırması halinde bu işlemde doğan borcun yenilenmesinin mümkün olduğunu belirtmiştir.¹⁴⁶

Burada yenileme yapacak ve iptal hakkı sahibin iptal sebebini bilip bilmemesine göre bir ayırım yapmak yerinde olacaktır. Yenileme anında, iptal sebebini bilen iptal hakkı sahibinin yenileme sözleşmesi akdetmesi iptal sebebinin icazetle

---

¹⁴²Şahan, G. (2020) *Eksik Borçların İleri Sürülmesinin Hukuki Niteliği*, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi. s.411. [Çevrimiçi].

Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1167716> (Erişim Tarihi: 27 Eylül 2021). Alacaklı konkordato dışında kalan alacak tutarını dava edemez. Ancak borçlu, konkordato dışında kalan borcunu öderse, geçerli bir ifa söz konusu olup, yapılan ödeme geri istenemez. Ayrıca bu durum bir bağışlama da teşkil etmez. Aynı yönde; Eren (2020), s.99.

¹⁴³ Bu yönde Eren (2020), ss.388-390. İptal edilebilir sözleşmelerin iradesinde sakatlık olan taraf açısından düzelebilir hükümsüz, karşı taraf açısından ise iptal edilme bozucu şartına bağlı olarak geçerli olduğu yönünde görüş için bkz: Oğuzman ve Öz (2009), s.100.

¹⁴⁴ Eren (2020), s.389.

¹⁴⁵ Eren (2020), s.1400.; Oğuzman ve Öz (2009), s.438.; Yücer (2007) s.239; Koyuncuoğlu (1972), s.63.

¹⁴⁶ Koyuncuoğlu, Koyuncuoğlu ve İçöz Koyuncuoğlu (2017), s.111.

düzeltilmesi anlamındadır. Bunun yanında iptal sebebini bilen sadece yenileme sözleşmesini iptal ettiğini bildirmesi üzerine, yenileme sözleşmesi iptal edileceğinden ve yeni borç doğmayacağından mevcut borcun devam edeceği ve iptal hakkı sahibinin yalnızca yenilemeyi iptal ederek mevcut borca icazet verdiği kabul edilmelidir.¹⁴⁷ Ancak iptal hakkı sahibi yenileme anında iptal sebebini bilmiyor ise iptal edilebilirlik niteliğinin yeni bor için de geçerli olacağı kabulü gerekir.¹⁴⁸

İrade sakatlığı hali bilinerek yenileme sözleşmesi yapmak her zaman eski borca icazet vermek olmayabilir. Eski borçtaki irade sakatlığı, yenileme ile düzeltiliyor olabilir. Yahut eski borçta devam eden irade sakatlığı yenileme sözleşmesinde ve yeni borçta devam etmiyor olabilir. Yenileme ile kurulan yeni borç iradeye uygun ise, yenileme sonrası yeni borcun da iptal edilebilir olarak doğacağını savunmak her zaman mümkün olmayabilir. Bu noktada yeni borcun iptal edilebilir olup olmadığının tespiti için taraf iradelerinin tespiti hayati önem taşır.

Belirtmek gerekir ki iptal edilebilirlik yaptırımına bağlanan ve kanunda 1 yıllık hak düşürücü süreye tabi olan hata, hile, ikrah gibi hallerde iptal hakkı sahibi iptal sebebini bilmeksizin yenileme sözleşmesi yaptığında, mevcut borç için işleyen hak düşürücü sürenin yeni borç için artık yenileme anından itibaren işleyecektir. Bu husus yenileme ile mevcut borcun sona ererek yeni bir borcun doğumundan kaynaklanan doğal bir sonuçtur.

2.1.1.5. Borçlu veya Alacaklı Tarafın Birden Fazla Kişiden Oluşması Halinde Yenileme

2.1.1.5.1. Müteselsil Alacaklılık Halinde Yenileme

Birden çok alacaklıdan her birinin borçludan alacağının tamamını isteme hakkına sahip olduğu, borçlunun da alacaklılardan birine borcu ödemekle borçtan kurtulduğu alacağa, müteselsil alacak denir.¹⁴⁹

TBK m.169'da düzenlenen müteselsil alacaklılıkta her alacaklı ile borçlu arasındaki borç ilişkisinin ayrı olduğu ancak bu borç ilişkilerinin birbirinden bağımsız olmadığı kabul edilir. Yenileme sözleşmesi alacaklı yönünden bir tasarruf işlemi

¹⁴⁷ Oğuzman ve Öz (2009), s.438, dn. 45.

¹⁴⁸ Aynı yönde bkz: Koyuncuoğlu, Koyuncuoğlu ve İçöz Koyuncuoğlu (2017), s.111.

¹⁴⁹ Eren (2020), s.1351.

niteliğinde olduğundan ve her alacaklının alacağı üzerinde tasarruf yetkisi olduğundan bir alacaklının yenileme sözleşmesi akdetmesi mümkündür. Müteselsil alacaklılardan biri ile borçlu arasında akdedilecek yenileme sözleşmesi yalnızca taraflar arasında etkili olacak, diğer müteselsil alacaklıların alacağı yenileme sözleşmesinden etkilenmeyecek ve mevcudiyetlerini koruyacaktır.¹⁵⁰

2.1.1.5.2. Müteselsil Borçluluk Halinde Yenileme

Birden fazla borçlunun aynı borç sebebiyle borcun tamamından alacaklıya karşı sorumlu olduğu ve alacaklının borcun bir kısmı yahut tamamı için istediği borçluya başvurma imkânı bulunduğu borçtur.¹⁵¹

Müteselsil borçluluk halinde, borçlulardan birinin alacaklı ile yaptığı yenileme sözleşmesinin diğer borçluları etkileyip etkilemeyeceği doktrinde tartışmalıdır.¹⁵² Bu hususta doktrinde üç görüş bulunmakla; birinci görüşe göre yenileme sözleşmesi subjektif etkili olup yalnızca taraflar arasında etkili olacaktır. Diğer bir deyişle müteselsil borçlu ile alacaklı arasında yapılan yenileme sözleşmesi yalnızca o müteselsil borçlunun borcunu sona erdirecektir.¹⁵³ İkinci görüşe göre; yenileme sözleşmesi objektif etkili olup yalnızca sözleşmenin tarafı olan müteselsil borçluyu değil tüm müteselsil borçluları borçtan kurtaracaktır. Üçüncü görüşe göre ise; bir müteselsil borçlunun yapacağı yenileme sözleşmesi diğer müteselsil borçlulara belirli oranda etki edecek ve yenileme sözleşmesi diğer müteselsil borçluları da sözleşmeyi yapan borçlunun borçtaki payı oranında borçtan kurtaracaktır. Bu görüşe göre,

¹⁵⁰ Aynı yönde bkz: Önay (2016), s.166.

¹⁵¹ Arsebük (1950), s.1004.; Eren (2020), s. 1332.

Doktrinde müteselsil borçlar için 'dayanışmalı borçlar' ifadesi de kullanılmaktadır. Reisoğlu (2010), s.424 dn.1.

¹⁵² 818 sayılı BK döneminde müteselsil borcun sukutu başlığında düzenlenen 145.maddenin 1.fıkrasında alacaklının ödeme yahut takas ile tatmin edilmesi, 2.fıkarda ise alacaklının ödeme yapılmaksızın tatmin edilmesi ihtimalleri düzenlenmiştir. İlk ihtimalde ödeme/takas tutarında diğer müteselsil borçluların da borçlarından kurtulacağı; ikinci ihtimalde ise, diğer müteselsil borçluların durumun veya borcun niteliğinin elverdiği ölçüde borçlarından kurtulacakları düzenlenmiştir. Müteselsil borçların sona ermesi 6098 sayılı BK'nın 166.maddesinde düzenlenmiş olup maddeye eklenen 3.fıkra ile alacaklının müteselsil borçlulardan biriyle yaptığı ibra sözleşmesi ile diğer borçluların da ibra edilen borçlunun iç ilişkideki payı oranında borçtan kurtuldukları düzenlenmiştir. Böylece tek bir müteselsil borçlunun yapacağı ibra sözleşmesinden diğer müteselsil borçluların da yararlanmasına imkân verilmiştir.

¹⁵³ Arsebük (1950), s1019.; Tuhr (1983), s.801.; Eren (2020), s.1348; Hatemi ve Gökyayla (2017), s. 365; Canpolat, F. (2008) *Müteselsil Borcun Sona Erme Nedenleri -Borçlar Kanunu Tasarısı'ndaki İlgili Hükümlerin Kısa Değerlendirilmesi ile Birlikte*, Ankara Barosu Dergisi [Çevrimiçi].

Erişim adresi:<http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/2008-3/5.pdf> (Erişim Tarihi: 5 Ekim 2021).

yenileme sözleşmesinin tarafı olan müteselsil borçlu ile diğer borçlular arasında teselsül ilişkisi devam edecektir.¹⁵⁴

Doktrinde yer alan ve TBK m.166/3'ün yenilemeye kıyasen uygulanabileceği görüşüne¹⁵⁵ biz de katılıyoruz. 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun müteselsil borcun sükutu başlıklı 145.maddesinde, borcun ödeme veya takas halinde sona ermesi yahut ödeme yapılmaksızın sona ermesi halleri düzenlenmiştir. Ancak uygulamada çokça uyuşmazlığa konu olması sebebiyle, müteselsil borçlulardan birinin borcunun alacaklı ile akdettiği ibra sözleşmesi¹⁵⁶ nedeniyle sona ermesi halinde ibranın diğer müteselsil borçluları etkileyip etkilemeyeceği tartışmalı bir konu idi. Tartışmaları gidermek amacıyla 6098 sayılı kanunda; müteselsil borçlulardan birinin alacaklı ile ibra sözleşmesi akdetmesi halinde, ibra sözleşmesi yapan borçlunun borç ilişkisindeki payı oranında diğer borçluların da borçtan kurtulacakları düzenlenmiştir.

Anılı düzenleme her ne kadar usul ekonomisi açısından pratik bir yol olsa da müteselsil borçlular arasındaki iç ilişkiye müdahale ettiğinden teorik açıdan doktrinde eleştirilmiştir.¹⁵⁷ İbra, borçlunun muvafakatini gerektirmesine rağmen, TBK m.166/3 ile alacaklı ile müteselsil borçlunun ibra sözleşmesi akdetmesi halinde, ibraya taraf olmayan borçlunun da ibra oranında borcundan kurtulduğu düzenlenmiştir.

Alacaklı ile yenileme sözleşmesi akdeden müteselsil borçlunun, iç ilişkideki payı oranında diğer müteselsil borçluların borcunun da sona ereceği ve yenileme sözleşmesinin bir yönüyle sözleşme tarafı müteselsil borçlu yararına diğer yönüyle diğer müteselsil borçlular yararına bir işlem olduğunu ifade etmek mümkündür. Nitekim bu tezde üçüncü kişi yararına yenileme sözleşmesi yapılabileceği görüşü savunulmuştur.¹⁵⁸ Kaldı ki; borçlunun muvafakatinin gerektiği ibra sözleşmesinde

---

¹⁵⁴ Tekinay, vd. (1993), s.307; Canyürek, M. (1995). *Müteselsil Borçlulukta İç ve Dış İlişkiler*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul, ss.107-109.

¹⁵⁵ Önay (2016), s.165.

¹⁵⁶ İbra sözleşmesi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: Gümüş (2015)

¹⁵⁷ Bu konuda ayrıntılı bilgi, eleştiri ve örnekler için bkz: Hatemi ve Gökyayla (2017), ss.363-365. Yazar konuyu bir örnekle açıklamakta ve; B1 ve B2'nin A'ya 10.000 TL borçlu olduğu bir halde; B1 ile A'nın ibra sözleşmesi yaptıklarında A'nın B2'ye 5.000 TL için başvurabileceğini, ne B1'in B2'ye ne de B2'nin B1.2'ye ödediği 5.000 TL'yi rücu edemeyeceğini bu sebeple anılı düzenlemeyi eleştirdiğini ifade etmektedir. Yazar, devamında eleştirilerini sürdürmüş ve müteselsil sorumluluğun akitten değil kusursuz sorumluluk yahut kusur sorumluluğu halinde olması halinde ibra ve iç ilişkideki rücu ihtimallerine farklı çözüm önerileri getirmiştir. İbranın diğer müteselsil borçluları belirli oranda borçtan kurtardığına dair kanun hükmünün farklı durumlarda sakıncalara yol açabileceğini belirten Hatemi ve Gökyayla, yenileme konusunda ise doğrudan yenilemenin yalnızca taraflara arasında etkili olacağını belirtmektedirler.

¹⁵⁸ Bkz. yukarıda ss.15-17.

dahi pratik bir yol olması sebebiyle diğer müteselsil borçluların borçtan kurtulduğu kabul edilmiş iken yenileme sözleşmesi ile diğer müteselsil borçluların da borçtan kurtulması gerektiği görüşü kabul edilmelidir.

2.1.1.6. Aşırı Yararlanma İçeren Borçların Yenilenmesi

Aşırı yararlanma (gabin), taraflardan birinin içinde bulunduğu olumsuz koşulların, diğer tarafça sömürülmesini ve dolayısıyla aşırı yararlanılmasını engelleyen bir hukuksal koruma yoludur.¹⁵⁹ Aşırı yararlanmadan bahsedebilmek için oransızlığın, zarar görenin zor durumda kalmasından, düşüncesizliğinden veya deneyimsizliğinden meydana gelmesi gerekmektedir.¹⁶⁰

Aşırı yararlanma kanunda, sözleşmenin içeriği başlığı altında sözleşme özgürlüğü ve kesin hükümsüzlük başlıklarının devamında, irade bozuklukları başlığından ise hemen önce düzenlenmiştir. Gerek sistematik gerekse amaçsal yorum yöntemiyle zarar görenin orantısız bir borç altına girmesinin saikte yanılma olarak değerlendirilmesi mümkündür. Yukarıda hata, hile, ikrah nedeniyle iptal edilebilir borçların kuruldukları andan itibaren geçerli oldukları ve hüküm ve sonuçlarını doğurdıkları kabul edilmiştir.¹⁶¹ Bu nedenle iptal edilebilir borçların yenilenmesi hakkındaki değerlendirmelerin kıyas yoluyla gabin için de geçerli olduğunu söylemek mümkündür. Diğer bir deyişle, gabin içeren bir borç kurulduğu andan itibaren geçerli olup hüküm ve sonuçlarını doğurur. Açıklanan nedenle gabin içeren bir borcun yenilenmesi mümkündür.

Peki, zor durumda olan kişi tarafından kanuni süre içerisinde edimler arasındaki oransızlığın giderilmesi talep edilir ve taraflar arasında oransızlığın giderilmesine ilişkin bir sözleşme akdedilir ise bunun bir yenileme sözleşmesi niteliğinde olduğunu söylemek mümkün müdür? TBK m.28'de zarar görenin sözleşmeyle bağlı olmadığını karşı tarafa bildirerek edimin geri verilmesini talep etme hakkı tanınmıştır. Zarar gören bu hakkını 1 ve her halde 5 yıllık hak düşürücü süreler içerisinde kullanabilecektir. Tarafların edimlerinin dengelenmesine ilişkin birbiri ile

---

¹⁵⁹ Kılıçoğlu (2015), s.227.

¹⁶⁰ Aksi halde karşılıklı edimler arasındaki farkın irade serbestisi ve sözleşme serbestisi uyarınca geçerli olduğunun kabulü gerekir. Nitekim aşırı yararlanma, sözleşme özgürlüğünün sınırlarından olup zor durumda olanı koruma amacıyla getirilmiş bir düzenlemedir.

¹⁶¹ Bkz. yukarıda ss.22-23.

uyumlu iradeleri ile mevcut borcun sona erdirilerek yeni bir borcun doğumu değil, mevcut sözleşmenin ayakta tutulması sağlanmaktadır.¹⁶² Ancak yapılacak yenileme sözleşmesi ile, tarafların yeni bir borç kurmak suretiyle aşırı yararlanma içeren bir borcu sona erdirmelerine bir engel bulunmamaktadır. Bu halde yenileme sözleşmesi akdedilmesi halinde, aşırı yararlanma içeren mevcut borç sona ereceğinden, zarara görenin hak düşürücü süre içerisinde olsa dahi iptal hakkını kullanmasından söz edilemeyecektir.

2.1.2.Yeni Bir Borcun Doğumu

Yenilemenin bir diğer şartı yeni bir borcun doğumudur. Yenileme sözleşmesinin kurulduğu anda hem eski borç sona ermekte hem de eş zamanlı olarak yeni bir borç kurulmaktadır. Yenileme için mevcut borcun varlığı ve geçerliliğine ilişkin koşullar yukarıda incelenmiştir. Burada da yenilemenin gerçekleşmesi ve dolayısıyla yeni bir borcun doğumu için sona eren eski borcun kesin hükümsüz olmaması ve varsa kuruluş unsurları yönünden tam olması diğer bir deyişle var olması gerektiğini tekrarlamak gerekir. Öyle ki, kesin hükümsüz bir borcun yahut unsurlarındaki eksiklik sebebiyle hiç doğmamış, var olmayan bir borcun yenilenmesi, dolayısıyla da yeni bir borcun doğması mümkün değildir.

Yenileme için yeni borcun da tıpkı eski borç gibi mevcut ve geçerli bir borç olması gerekir. Diğer bir deyişle yeni borcun kesin hükümsüz olduğu yahut mevcut olmadığı hallerde yeni bir borcun varlığından söz edilemeyeceğinden yenileme gerçekleşmemiş ve dolayısıyla eski borç da sona ermemiş olacaktır.¹⁶³

Yenileme her şeyden önce bir akit olduğundan 6098 sayılı kanunda düzenlenen sözleşme özgürlüğü¹⁶⁴ sınırlarına uygun olmalı ve mutlak butlanla¹⁶⁵ batıl olmamalıdır.

Yenileme sözleşmesi aşırı yararlanma içeriyorsa yahut taraflardan en az birinin

---

¹⁶² Eren (2020), s.476.; Kılıçoğlu (2015), s.233; Gönen, D. (2021) *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. İstanbul: Filiz Kitabevi, s.51.; Aybay, A. (2020) *Borçlar Hukuku Dersleri*. 14üncü Basıdan Tıpkı 15inci Bası. Filiz Kitabevi: İstanbul. s.73.

¹⁶³ Eren (2020), s.1401.; Koyuncuoğlu Koyuncuoğlu ve İçöz Koyuncuoğlu vd. (2017), s.122., Oğuzman ve Öz (2020), s.587.; Arsebük (1950), s.867.

¹⁶⁴ 6098 sayılı Kanun m.26.

¹⁶⁵ 6098 sayılı Kanun m.27.

irade sakatlığı söz konusu ise yeni borç iptal edilebilir olarak doğacaktır. Kanunda iptal hakkı için öngörülen süre geçmesi veya iptal hakkı sahibinin işlemlerini onaması halinde iptal edilebilirlik hali ortadan kalkacağından yeni eksiksiz kurulmuş ve yenileme işlemi gerçekleşmiş olur. Ancak yasal süresi içerisinde iptal hakkı sahibi iptal hakkını kullanır ise yenileme sözleşmesi iptal edilmiş yeni borç hiç doğmamış ve buna bağlı olarak da eski borç da hiç sona ermemiş yahut sona ermişse de canlanmış olacaktır.¹⁶⁶ Koyuncuoğlu yeni borçta iptal edilebilirlik bulunması durumunda yenileme sözleşmesinin askıda kalmış olacağını ifade etmektedir.¹⁶⁷

Yeni borç kural olarak şekle bağlı değildir, zira yenileme sözleşmesi için kanunda bir şekil şartı öngörülmemiştir. Ancak yeni borç için kanunda geçerlilik şartı öngörülmesi halinde yenileme sözleşmesi de bu şekil şartına uyularak yapılacaktır. Aksi halde yenileme sözleşmesi hükümsüz olacağından yeni borç doğmayacaktır.

Yeni borcun koşula bağlanması mümkündür. Ancak burada yeni kurulacak borcun mu yoksa yenileme sözleşmesinin mi koşula bağlanacağı önem arz etmektedir. Zira yenileme sözleşmesinin koşula bağlanması ve geciktirici koşulun gerçekleşmemesi (yahut bozucu koşulun gerçekleşmesi) halinde yenileme sözleşmesi hükümsüz kalacağından yenileme sözleşmesi ve dolayısıyla yeni borç hükümsüz hale geleceğinden eski borç tüm bağlı haklarıyla birlikte canlanacaktır.

Ancak yalnızca yeni borcun koşula bağlanması ve geciktirici koşulun gerçekleşmemesi (yahut bozucu koşulun gerçekleşmesi) halinde yenileme sözleşmesi hüküm doğurmuş ancak geciktirici koşul gerçekleşmediğinden (yahut bozucu koşul gerçekleştiğinden) yeni borç hükümsüz hale gelmiştir. Bu durumda eski borcun canlanması söz konusu değildir.¹⁶⁸

Yenileme ile kurulan yeni borcun bir diğer özelliği eski borçtan bağımsız olmasıdır. Yeni borcun eski borçtan bağımsızlığından anlaşılması gereken

“yeni borcun eski borcun bir parçası olmamasıdır”.¹⁶⁹

---

¹⁶⁶ Eski borcun hiç sona ermediği yahut sona ermişse canlanacağı hususunda; yenileme sözleşmesinin iptal edilebilir olduğu, yasla iptal hakkının kullanılacağı sürede yenileme sözleşmesi açısından bozulabilir hüküm doğurma yahut düzelebilir hükümsüzlük görüşlerinden hangisinin benimsendiği önem taşımaktadır.

¹⁶⁷ Koyuncuoğlu, Koyuncuoğlu ve İçöz Koyuncuoğlu (2017), s.122.

¹⁶⁸ Önay, bu ihtimalin özellikle alacaklı açısından bir risk oluşturduğuna dikkat çekerek, tarafların iradelerinden açıkça yalnızca yeni borcun koşula bağlandığı tespit edilmedikçe, kural olarak yenilemenin de koşula bağlandığının kabul edilmesi gerektiğini ifade eder. Bkz: Önay (2016), s.101.;

¹⁶⁹ Koyuncuoğlu, Koyuncuoğlu ve İçöz Koyuncuoğlu (2017), ss.120-121.; Nomer, H. N. (2020) *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 17nci Bası. İstanbul: Beta Yayıncılık. s.451.

Yeni borç eski borcun devamı yahut değiştirilmiş hali değildir, zira eski borç tüm fer'ileriyle sona ermiştir. Yukarıda açıklanan, eski borca ait def'i ve savunmaların yeni borç için geçerli olmaması, eski borçla birlikte eski borca bağlı teminatların da kural olarak sona ermesi gibi kurallar, yeni borcun eski borçtan bağımsızlığının birer sonucudur.

2.1.2.1.Yeni Borcun Bağımsızlığı

Yenileme sözleşmesi ile eski borcun sona ermesi ve yeni borcun doğumu eş zamanlı olarak gerçekleşse de yeni borç eski borçtan bağımsızdır. Burada bağımsızlıktan anlaşılması gereken, yeni borcun eski borcun değiştirilmesi, parçası yahut devamı olmamasıdır.¹⁷⁰ Yeni borcun bağımsızlığı ile kastedilen yeni borç ile eski borç arasında bağdaşmazlık bulunması gerekliliği değildir.

Yeni borcun bağımsızlığından anlaşılması gereken eski borçtan bağımsız olması gerektiğidir. Öyle ki, eski borçta “küçük değişikliklerin” yapılmak suretiyle yenilenmesi mümkündür.¹⁷¹ Eski borcun yeni borçla bağdaştığı bu halde yenileme sözleşmesinin varlığının kabulü için yenileme iradelerinin açıkça tespit edilebilir olması gerekir.¹⁷² Aksi halde yenilemenin değişik değiştirme sözleşmesinin varlığının kabulü gerekir. Her ne kadar yenilemenin kabulü için eski borç ile yeni borç arasında bağdaşmazlık bulunması gerekli olmasa da küçük değişikliklerin yapıldığı bir sözleşmede yenileme iradesi açıkça anlaşılamiyorsa yenilemenin kabulü için bağdaşmazlık olması gereklidir.

Eski borca ait savunmalar ve teminatların yeni borç için geçerli olmaması yeni borcun bağımsızlığının doğal sonuçlarıdır.¹⁷³

---

¹⁷⁰ Yenileme sözleşmesi ile gerçekleşen iki kazandırma arasında bir bağlantı olmasına rağmen yeni borcun eski borçtan bağımsızlığına ilişkin Beguelin yerinde bir örnekle açıklamaktadır. Yazara göre, bir çocuğun dünyaya gelmesinde anne ile çocuk arasında bir bağlantı bulunsa da çocuk dünyaya geldiği anda artık birbirlerinden ayrılmışlardır. Çocuk canlı olarak doğduğunda anne ile arasındaki bağ kopmaktadır. Bkz: Beguelin. E. Novation. FJS. No:809. naklen: Koyuncuoğlu, Koyuncuoğlu ve İçöz Koyuncuoğlu (2017), s.121. dn.374.

¹⁷¹ Koyuncuoğlu, tarafların basit bir değişiklik yapmak istediklerinde yenilemenin tek yol olduğunu belirtmiştir. Bu konuda açıklama için bkz: Koyuncuoğlu, Koyuncuoğlu ve İçöz Koyuncuoğlu (2017), s.121.

¹⁷² Borçta küçük değişikliklerin yapılması halinde, eski borç ile yeni borç arasında bağdaşmazlık unsurunun aranması ve buna göre yenilemenin var olup olmadığı ile ilgili değerlendirme yapılması doğru sonuca ulaşmaya yardımcı olmayacaktır.

¹⁷³ Önay konuyu şu örnekle açıklamıştır. “Satıcının, satış sözleşmesinden doğan borcu yenilendiği takdirde, bu yeni edim satış sözleşmesinde alıcının bedeli ödeme borcunun karşı edimi değildir. Dolayısıyla, satıcı, bu borcunu yerine getirmekten, ödemezlik def'i ileri sürerek kaçınamayacağı gibi

2.1.2.2.Yeni Borcun Geçerliliği

Yenileme için eski borcun geçerliliğinin gerekli olduğunu yukarıda açıklamış idik. Aynı şekilde, yenileme için eski borcun yerine geçecek yeni borcun da geçerli olması gerekir.

Yeni borcun kanuna, ahlaka aykırılık gibi sebeplerden biri nedeniyle geçersiz olması halinde yenilemeden bahsedilemez. Zira bu durumda yeni borç geçersiz olduğundan yenileme gerçekleşmemiş ve buna bağlı olarak eski borç da hiç sona ermemiş olacaktır.

Yenileme sözleşmesi için kanunda bir şekil şartı belirlenmemişse de taraflarca yenileme sözleşmesinin bir şekil şartına bağlanması mümkündür. Yenileme sözleşmesinde belirlenen şekil şartına uyulmaması halinde yenileme gerçekleşmemiş ve buna bağlı olarak da yeni borç doğmayacağından eski borç sona ermemiş olacaktır.

Yukarıda eski borcun iptal edilebilir olması ihtimali üzerinde durulmuştur. Yenileme sözleşmesi kurulurken irade sakatlığının olması yahut aşırı yararlanmanın söz konusu olması halinde ise yeni borç iptal edilebilir olarak doğacaktır.

Yeni borcun iptal edilebilir doğması halinde, TBK m.28 uyarınca hak sahibinin iptal hakkını kullanmasıyla yenileme sözleşmesinin iptal edilmesi halinde yenileme ile sona eren eski borç canlanacaktır.¹⁷⁴ Öte yandan iptal hakkı sahibinin yenileme sözleşmesini onaması yahut TBK m.2’de yer alan yasal iptal süresinin geçmesi halinde iptal edilebilirlik hali ortadan kalkacağından, eski borç kesin olarak sona ermiş ve yenileme gerçekleşmiş olacaktır.

Yeni borcun noksan olarak doğması halinde de benzer bir değerlendirme yapmak mümkündür. Şöyle ki; noksanlığın sonradan giderilmesi halinde yeni borç

---

alıcı da satış konusu şeyin ayıplı çıkması halinde satıcının ayıptan sorumluluğuna ilişkin hükümlerden doğan seçimlik haklarını (TBK 227) kullanamaz. Zira yeni borç satış sözleşmesinden doğan bir borç değildir.” Bkz: Önay (2016), s.107.

¹⁷⁴ Burada iptal edilebilir sözleşmenin henüz iptal hakkı kullanılmadan iptal süresi içinde sözleşmenin niteliği hakkında savunulan hukuki görüş önemlidir. Düzelebilir hükümsüzlük görüşünün benimsenmesi halinde, yenileme sözleşmesinin iptal edilmesinden önce yenileme sözleşmesi henüz hüküm doğurmadığından eski borç sona ermeyeceğinden, yenileme sözleşmesinin iptal edilmesi halinde eski borç aynen varlığını korumaya devam edecektir ve yeni borç hiç doğmayacaktır. Bozulabilir hüküm doğurma görüşünün savunulması halinde ise; yenileme sözleşmesinin iptal edilebilir olması halinde iptal hakkının kullanılmasından önce yeni borç iptal edilebilir olarak doğmuş ve eski borç da buna bağlı olarak sona ermiştir. Bozulabilir hüküm doğurma görüşünün benimsenmesi halinde iptal hakkının kullanılması ile, iptal edilebilir olarak doğan yeni borç sona erecek ve yenileme sözleşmesi ile sona eren eski borç canlanacaktır.

geçerli olacak ve eski borç kesin olarak sona erecektir. Noksanlığın giderilmesi halinde yenilemenin hangi andan itibaren hüküm ve sonuç doğuracağı sorunu ise noksanlığın giderilmesi halinde işlemin hangi andan itibaren hüküm sonuç doğuracağına göre belirlenmelidir.¹⁷⁵

2.1.3. Yenileme İradesi

TBK'nın 114.maddesinde 'borcun yenilendiği sözleşmeden açıkça anlaşılmalıdır' hükmüne yer verilmiş ve tarafların yeni bir borç kurmak amacıyla mevcut borcu sona erdirme iradelerinin açıkça anlaşılması gerekliliği vurgulanmıştır.

Yenilemenin bir diğer şartı tarafların yeni borçla mevcut borcu sona erdirme iradelerinin olmasıdır. TBK'nın 133.maddesinde "*Yeni bir borçla mevcut bir borcun sona erdirilmesi, ancak tarafların bu yöndeki açık iradesi ile olur.*" ifadesi ile düzenlenen yenilemenin ancak tarafların açık iradesi ile olacağı düzenlenmiştir. Tarafların yeni borcun eski borcu sona erdireceğine ilişkin iradeleri aynı zamanda yenilemenin bir hukuki sebep anlaşması olduğunu gösterir.¹⁷⁶

Kanunda 'açık irade' lafzı kullanılmış olup tarafların iradelerinin açık şekilde oluşunun ve bunun tespitinin yenileme iradesi için yeterli olduğunu ve yenileme için 'açık irade beyanı' nın gerekli olmadığını söylemek mümkündür. Tarafların yenileme iradesini açık bir beyanla ortaya koymalarına hukuken bir engel bulunmamakla açık yenileme iradesinin örtülü bir beyanla ortaya konması da pek tabii mümkündür. Kanun koyucu yenileme iradesinin açık olmasını aramakla, yenileme aleyhine bir yorum yöntemi uygulanması gerektiğini işaret etmiştir. Öyle ki, somut olayda yenileme iradesinin varlığına ilişkin şüphe varsa yenilemenin gerçekleşmediği, mevcut borcun devam ettiğinin kabulü gerekecektir.

Yenileme sözleşmesi ile alacaklı mevcut alacağı üzerinde tasarruf yetkisini kullanmakta ve mevcut borç sona ermektedir. Öte yandan yenileme sözleşmesi ile borçlu mevcut borcundan kurtulsa da eş zamanlı olarak yeni bir borç altına

---

¹⁷⁵ Noksanlığın giderilmesi halinde yenileme sözleşmesinin hüküm ve sonuçlarını doğurduğu anın tespiti sorunu akla gelmektedir. Bu konuda Önay ikili bir ayırım yaparak, noksanlığın giderildiği anda işlemin baştan itibaren geçerli olması halinde yenilemenin noksan işlemin ilk yapıldığı andan, noksanlığın giderilmesi anında işlemin geçerli olması halinde ise yenilemenin noksanlığın giderilmesi halinde gerçekleşeceğini belirtmiştir.

¹⁷⁶ Koyuncuoğlu yenilemenin, bugünkü düzende sözleşme serbestisi prensibinde saklı, 'hukuksal bir amaç işlemi' olduğunu ifade etmektedir. Bu konuda bkz: Koyuncuoğlu, Koyuncuoğlu ve İçöz Koyuncuoğlu (2017), s.141.

girmektedir. Yenilemenin alacaklı yönünden bir tasarruf işlemi, borçlu yönünden borçlandırıcı bir işlem olduğu, yenileme sözleşmesi ile mevcut bir borca veya borç ilişkisine son verildiği ve kural olarak mevcut borca bağlı hakların ve teminatların sona ereceği gözetildiğinde, yenileme aleyhine yorum kuralının yerinde olduğu değerlendirilecektir. Zira alacaklının karine ile mevcut alacağını ve buna bağlı teminatlarını kaybetmesi, borçlunun da karine ile bir borç altına girmesi ve eski borcuna bağlı savunmalarını kaybetmesi hukuka uygun bir çözüm olmayacağı açıktır.

Yenilemenin aleyhe yorumlanması kuralı TBK m.133/II ile adeta pekiştirilmiş kanun hükmünde “*Özellikle mevcut borç için kambiyo taahhüdünde bulunulması veya yeni bir alacak senedi ya da yeni bir kefalet senedi düzenlenmesi, tarafların açık yenileme iradeleri olmadıkça yenileme sayılmaz*” ifadesi ile TBK m.133/I’ de belirtilen hususa örnek verilmiştir. TBK m.133/II’ de sayılan alacak senedi, kefalet senedi düzenlenmesi ve kambiyo taahhüdünde bulunulması birer örnek olup bunların çoğaltılması mümkündür.

Borcun vadesinin uzatılması, borç miktarının azaltılması, yukarıda açıklandığı üzere gabin halinde edimler arası dengesizliğin giderilmesi amacıyla bedelde indirim yapılması hallerinde de açık yenileme iradesi olmadıkça mevcut borcun devam ettiğinin kabulü gerekir. Hemen belirtmek gerekir ki sayılan hallerin yenilenmesine bir engel bulunmamaktadır. Nitekim yeni senedin düzenlendiğinde eski senedin borçluya verilmesi yahut yırtılması Yargıtay’ca yenileneme olarak kabul edilmektedir.

2.2. Yenilemenin Hukuki Sonuçları

Yenilemenin en temel hukuki sonucu eski borcun sona ererek yeni bir borcun doğumudur. Bu hukuki sonuç tek bir yenileme işlemi ile gerçekleşmekte, eski borcun sona ermesi ve yeni bir borcun doğumu eş zamanlı olarak gerçekleşmektedir.

2.2.1. Yeni Bir Borcun Doğumu

Yenileme ile yeni bir borç kurulmaktadır. Yeni borcun doğumu yenilemenin temel hukuki sonuçlarındandır. Yeni bir borcun doğmaması diğer bir deyişle kesin hükümsüz olması yahut mevcut olmaması ması halinde yenileme sözleşmesinin varlığından bahsedilemez. Aynı şekilde yenileme sözleşmesinin geçersiz olması halinde yeni bir borcun doğumundan da bahsedilemez.

2.2.2. Eski Borcun Sona Ermesi

6098 sayılı Kanunda borcun ve borç ilişkilerinin sona ermesi başlığı altında ilkin asıl borç sona erdiğinde buna bağlı tüm bağlı hakların da sona ereceği belirtilmiştir.¹⁷⁷ Kural olarak yenileme ile eski borç tüm fer'ileri ile birlikte sona erecektir.

2.2.2.1. Eski Borca Bağlı Hakların Sona Ermesi

Yenileme 6098 sayılı TBK'da borcu sona erdiren sebepler arasında sayılmıştır. Yine TBK m.131'de yenileme ile aynı başlık altında, borcun sona ermesi halinde asıl borca bağlı hak ve savunmaların da sona ereceği düzenlenmiştir. Öyleyse, yenileme sebebiyle sona eren borca bağlı hak ve savunmalar TBK m. 131'de yer alan düzenleme gereği sona erecektir.¹⁷⁸

Borçlu tarafından ileri sürülebilecek savunmalar itiraz yahut def'i niteliğinde olabilir. Eğer borçlu tarafından eski borca ilişkin itiraz ileri sürülüyorsa eski borç geçersiz olacağından bu itiraz yeni borcun geçerliliğine etki edecek ve yenileme gerçekleşmemiş sayılacak neticeden yeni bir borç da doğmamış olacaktır.

Borçlu tarafından ileri sürülen savunma def'i niteliğinde ise def'iler borcun geçerliliğine etki etmeyeceğinden somut olayın özelliklerine göre değerlendirme yapılması gerekecektir. Yenileme ile eski borca ait tüm def'iler artık borçlu tarafından

---

¹⁷⁷ 6098 s. Kanun m.131/1 "Asıl borç ifa ya da diğer bir sebeple sona erdiği takdirde, rehin, kefalet, faiz ve ceza koşulu gibi buna bağlı hak ve borçlar da sona ermiş olur."

¹⁷⁸ Faizler ve ceza koşulu ile ilgili istisna aynı maddenin II.; taşınmaz rehni, konkordato ve kıymetli evrak hakkındaki istisna ise aynı maddenin III. fıkralarında düzenlenmiştir. Bkz: 6098 s. Kanun m.131/II, III.

kullanılmayacaktır.

Yenilemenin gerçekleşmesi için yenileme iradesinin varlığı gerekli olsa da yenileme sözleşmesi için kanunda bir şekil şartı belirtilmediğinden çoğu zaman bu yenileme iradesinin tespitinde sorunlar gündeme gelmektedir. Yenileme iradesinin açıkça anlaşılabilirdiği ve istenen sonuca ancak yenileme ile ulaşılmasının mümkün olduğu diğer bir deyişle bağdaşmazlık bulunduğu hallerde borçlunun yenileme iradesinin kabulü ile mevcut def' ilerden feragat ettiğinin kabulü gerekir.

Yeni borç ile eski borcun bağdaştığı diğer bir deyişle istenen sonuca yenilemenin yanında bir başka hukuki işlemle de ulaşılabilmesinin mümkün olduğu ve yenileme iradesinin açıkça anlaşılamadığı hallerde borçlunun doğrudan def' ilerden feragat ettiğini söylemek mümkün değildir. Öyle ki, borçlu yenileme ile elde edilecek sonuca başka bir hukuki yolla (örneğin değiştirme sözleşmesi) da ulaşabiliyor ise bunu def' ilerini kaybetmeden gerçekleştirmek isteyeceğini söylemek gerekir. Bu ihtimalde borçlunun def' ilerini ileri sürüp süremeyeceği değerlendirilirken öncelikle yenileme iradesinin tespitini yapmak gerekecektir.

Satış, hizmet, eser gibi karşılıklı borç ilişkilerinde bir tarafın borcunun yenilenmesi halinde diğer tarafın özellikle ödemezlik def' ini ileri sürüp süremeyeceği tartışmalıdır. Bir grup yazar, borç ilişkisinde yer alan bir borcun yenilenmesi halinde borç ilişkisinin kalanının bu yenilemeden etkilenmeyeceği görüşünden¹⁷⁹ hareketle, karşılıklı borç ilişkisinde yer alan borçlardan yalnızca birinin yenilenmesi halinde, def' ilerin yeni borç için ileri sürülebileceğini savunurlar. Diğer görüşe göre ise, yenileme başlı başına bir hukuki sebep olmakla, yeni borç yenileme hukuki sebebine dayanmaktadır. Yeni borç eski borç ilişkisinden bağımsızdır. Bir resim satışına ilişkin satış sözleşmesinde yer alan resim teslim borcunun yenilenmesi halinde, yenileme ile alıcının resim bedelini ifa borcu, resmin teslimine değil yenileme sebebine bağlanmıştır. Yenilemenin geçerliliğine ilişkin itiraz ileri sürülmediği yahut yenilemeye ilişkin iptal hakkının kullanılması söz konusu olmadığı hallerde yeni ve bağımsız borcun doğduğunun ve bu nedenle ödemezlik def'inin ileri sürülemeyeceğinin kabulü gerekir. Ancak yenileme ile belirlenen borcun karşılık ilişkisine bağlanması yahut karşı edimin yerine getirilmesine ilişkin şarta bağlanması

---

¹⁷⁹ Yıldırım, A. (2016) *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Gözden Geçirilmiş 4. Bası. Adalet Yayınevi: Ankara. s.329.; Yargıtay 12. HD. 20.22.2007, 553/2856, Kazancı [Çevrimiçi]. Erişim Adresi: <http://www.kazanci.com> (Erişim Tarihi: 05.01.2023)

halinde ödemezlik def'inin ileri sürülebileceğinin kabulü gerekir. Burada ödemezlik def'inin ileri sürülebilmesinin hukuki dayanağı, önceki borç ilişkisinden bağımsız olup yenileme ile kurulan yeni borca getirilen şart hükümleridir.

2.2.2.2. Eski Borca Bağlı Teminatların Sona Ermesi

TBK'nın 131.maddesinde asıl borcun sona erdiği halde asıl borca bağlı rehin, kefalet, faiz ve ceza koşulu gibi bağlı hakların da sona ereceği düzenlenmiştir. Yenileme borcu sona erdiren sebeplerden olduğundan yenilemenin eski borca bağlı teminatları da sona erdireceği şüphesizdir.¹⁸⁰

Yenileme ile eski borca bağlı teminatlar sona erecektir.¹⁸¹ Bu durum alacaklının çok da arzuladığı bir sonuç değildir. Alacaklı ve borçlunun aynı sonuca bir başka hukuki işlemle ulaşmalarının mümkün olduğu hallerde, eğer taraflar arasındaki yenileme iradesi açıkça tespit edilemiyorsa, teminatların sona ermesi konusundaki alacaklının bu isteksizliği yenileme aleyhine yorum oluşturacak ve tarafların aynı sonuca ulaştırıran hukuki yollardan yenilemeyi değil diğer hukuki yolu seçtikleri kabul edilecektir. Yenileme sözleşmesi ile teminatların sona ermesi ve tarafların aynı sonuca bir başka hukuki yol ile ulaşabiliyor olmalarına rağmen açık iradeleri ile yenileme yolunu seçmelerine şüphesiz hukuki bir engel bulunmamaktadır.

Bu aşamada, tarafların yenileme sözleşmesine ekleyecekleri hüküm ile teminatların devam edeceğini kararlaştırmaları halinde bu hükmün geçerli olup olmayacağı sorunu akla gelmektedir.

Bir grup yazar yenileme ile teminatların korunması yönündeki anlaşmanın hükümsüz olduğunu ileri sürmektedir. Öğretide hâkim görüş bu yöndedir.¹⁸² Bu görüşe göre yeni borç için aynı teminatların yeniden sağlanması gerekecektir.¹⁸³ Eski borçla birlikte sona eren teminatların yeniden sağlanması konusunda teminatı sağlayanın kimliği önem taşımaktadır. Öyle ki; teminat sahibi yeni borcun da borçlusu

¹⁸⁰ Burada bahsedilen ve yenileme ile sona eren teminatlar "alacağa bağlı" teminatlardır. Bu konuda ayrıntılı açıklama için bkz: Önay (2016), s.131, dn.521.

¹⁸¹ Oğuzman (2020), s.587.; Ayrıca alacaklının Türk Medeni Kanunu m.950/1 kapsamında hapis hakkına sahip olması halinde alacağın yenilenmesi ile alacaklının sahip olduğu hapis hakkının da sona ereceği yönünde açıklamalar için bkz: Önay (2016), s.142. Yazar, ticari ilişkiden doğan borcun yenilenmesi halinde yeni borcun da taraflar arasındaki ticari ilişkiden doğduğu söylenebileceğinden tacirler bakımından genellikle hapis hakkının devam edeceğini belirtir. Ancak kanaatimizce, ticari borç yenilenmiş ise artık ticari ilişkiye değil yenileme hukuki sebebine dayanmaktadır. Bu nedenle tacirler bakımından da hapis hakkının sona ereceğini belirtmek gerekir.

¹⁸² Oğuzman ve Öz (2020), s.587. Aksi yönde görüş için bkz: (Kahraman, 2013), s.255.

¹⁸³ Oğuzman ve Öz (2020), s.587.

ise tarafların örtülü ifadeleri ile dahi teminatları yeniden kurmaları mümkündür.¹⁸⁴

Ancak teminatın üçüncü kişi tarafından sağlanması halinde yeni borcun alacaklısı ile teminat veren üçüncü kişi arasında teminatın yeniden kurulmasına yönelik yeni bir anlaşma yapılması gerekecektir. Üçüncü kişi tarafından sağlanan eski teminatların borcun tarafları arasında uzatılmayacağı ve üçüncü kişinin hukuki durumunun ağırlaştırılmayacağı kanunun amacına uygun bir açıklamadır. Öğretide, yenileme sözleşmesinin üçüncü kişiler tarafından sağlanan teminatların yeniden sağlanması koşuluna bağlanması halinde, yenileme sözleşmesinin bu geciktirici koşula bağlandığı ifade edilmiştir.¹⁸⁵ Şayet üçüncü kişiler tarafından sağlanan teminatlar yeniden kurulamaz ise, bu şartın gerçekleşmemesi nedeniyle yenileme sözleşmesinin hükümsüz hale geleceği ve eski borcun devam edeceği kabul edilmelidir.¹⁸⁶

Almanya ve İsviçre hukukunda savunucuları bulunan uç bir görüş, yenileme sonucunda teminatların sona ermeyeceğini kabul eder.¹⁸⁷ Önay ise İsviçre ve Almanya hukuklarında savunulan bu görüşlerin mevcut Türk hukuku kuralları kapsamında savunulmasının zorlayıcı yorumlara dayanacağını belirterek farklı gerekçeye dayanarak, yenileme sonucu teminatların kural olarak sona ereceğini ancak tarafların yapacakları anlaşma ile (üçüncü kişiler tarafından sağlanan teminatların devamı için ise üçüncü kişinin rızasının alınması koşuluyla) devamının mümkün olduğunu belirtir.¹⁸⁸

Yazar, yenileme ile teminatların sona ereceği ve teminatların taraflarca yeniden kurulması gerektiği görüşünü; özellikle alacağın taşınır rehni ile güvence altına alınması halinde meydana gelebilecek sakıncalar açısından eleştiri getirmektedir. Alacağın taşınır rehni ile güvence altına alınması ve yenileme sözleşmesi ile birlikte taşınır rehninin yeniden kurulması halinde (taşınır rehninde sıranın rehnin tesis edildiği tarihe göre belirlendiği gözetilerek) alacaklının rehin sırasında kendisinden sonraki alacaklıların arkasına düşmesi ve taşınır rehninin resmi şekle bağlanması

---

¹⁸⁴ Hatemi ve Gökyayla (2017), s.333. Yazarlar, ayırım yapmaksızın rehin konusu şeyin yenilemeye rağmen rehin hakkı sahibinin elinde tutulmaya devam edilmesi halinde teminatın devam edeceğini belirtirler.

Tunçomağ (1976), s.1190; Arsebük (1950), s.864. Yazarlar, borçluya ait taşınır üzerinde taşınır rehni kurulmuş ve yenileme sözleşmesinden sonra borçluya ait taşınır alacaklının zilyesinde kalmaya devam etmiş ise tarafların iradelerinin rehnin yeniden kurulması yönünde olduğunun kabulünün gerektiğini ifade ederler.

¹⁸⁵ Oğuzman ve Öz (2020), s.587, dn.2115., Saymen ve Elbir, 1958, s.864.

¹⁸⁶ Oğuzman ve Öz,2020, s.587, dn. 2115.

¹⁸⁷ Bu görüşler hakkındaki açıklamalar için bkz: Önay (2016), ss.142-147.

¹⁸⁸ Önay (2016), s.145-146.

halinde ek resmi masrafların doğacağı yönleri ile eleştirmektedir. Teminatların asıl alacak ile birlikte sona ermesi TBK m.131/I gereğidir. Öney, yerinde bir çözüm önerisi ile, TBK m.131/I'in emredici hüküm değil yedek hukuk kuralı olduğunun kabul edilerek, taraflarca aksine anlaşma yapılmasının mümkün olması gerektiği görüşünü ileri sürmektedir. Bizim de katıldığımız bu görüşün kabulü halinde alacaklı hem özellikle yukarıda sayılan taşınır rehninde geri sıraya düşmeyecek hem de ek harcamalar yapmak zorunda kalmayacaktır. Ayrıca kanaatimizce teminatların devamının taraflar arasında kararlaştırılmasının mümkün olması ile özellikle alacaklı tarafından yenileme sözleşmesi kullanışlı bir hukuki yöntem olarak görülecek ve bu durum yenileme sözleşmesinin güvenilirliğini ve kullanılabilirliğini artıracaktır.

2.2.2.3. Eski Borca Ait Savunmaların İleri Sürülememesi

Yenilemenin temel sonucu eski borcun sona ermesi ve yerine yeni bir borcun kurulmasıdır. Kural olarak yeni borç eski borçtan bağımsızdır ve yenileme hukuki sebebine dayanır. Yenilemede taraflar eski borcu sona erdirme yönünde ortak bir iradeye sahiptirler. Alacaklının yenileme ile kural olarak eski borca bağlı teminatları kaybetmesine karşılık borçlu da eski borca bağlı savunmalarını¹⁸⁹ kaybetmektedir.

Borca bağlı def'iler zamanaşımı, ödemezlik olarak sayılabilir. İtirazların aksine def'iler borcun geçerliliğine etki etmez. Eski borca ilişkin zamanaşımı ne zaman başlarsa başlasın yeni borcun zaman aşımı yenileme anında başlar ve kural olarak TBK m.146 gereği on yıldır. Ödemezlik def'i hakkında; karşılıklı borç yükleyen bir sözleşmede borçlardan birinin yenilenmesi halinde ödemezlik def'inin ileri sürülüp sürülemeyeceği sorusu akla gelmektedir. Bu konuda doktrinde görüş birliği yoktur.

Borç ilişkisinde yer alan borçlardan biri yenilendiğinde borç ilişkisinin geri kalanının bundan etkilenmeyeceği görüşünden hareket eden bir grup yazar karşılıklı borç ilişkisinde alacaklardan biri yenilendiğinde alacaklardan birinin talep edilmesi halinde ödemezlik def'inin ileri sürülebileceğini savunur.¹⁹⁰ Bizim de katıldığımız görüşte bir grup yazar ise, yeni borcun eski borçtan bağımsız olduğu görüşünden

---

¹⁸⁹ Borca ait savunmalar itirazlar ve def'iler olarak ikiye ayrılmakla, itirazlar borcun geçerliliğine etki edeceğinden bir itirazın varlığı ve geçerliliği halinde yeni borç hiç doğmamış ve bu nedenle eski borç da sona ermemiş olacaktır.

¹⁹⁰ Bkz: Öney (2016), s.144, dn. 575.

hareket ederek bu halde ödemelik def'inin ileri sürülemeyeceğini savunur.¹⁹¹

Gerçekten de yenileme ile eski borç sona ermiş ve yenileme hukuki sebebine dayanan, eski borçtan bağımsız yeni bir borç doğmuştur. Bu nedenle karşılıklı borçlardan birinin yenilenmesi halinde yeni borç yeni bir hukuksal sebebe dayandığından borçlardan birinin talep edilmesi halinde ödemelik def'inin ileri sürülmesi mümkün olmayacaktır.

2.3. Cari Hesapta Yenileme

Cari hesap sözleşmesi TTK m.89'da tanımlanmıştır. Buna göre cari hesap sözleşmesi; herhangi bir hukuki sebep veya ilişkiden doğan ve iki kişi¹⁹² arasındaki alacakların ayrı ayrı istenmesinden tarafların vazgeçerek, bu alacakların kalem kalem hesaba yazılmasından sonra ortaya çıkacak bakiyenin isteneceğine ilişkin bir sözleşmedir.¹⁹³ TTK m.89/2'ye göre cari hesap sözleşmesi yazılı geçerlilik koşuluna bağlanmıştır.

Cari hesap sözleşmesi belirli süreli olabileceği gibi belirsiz süreli de olabilir. Sözleşme süresinden ayrı olarak cari hesap sözleşmesinde hesap devreleri bulunmaktadır.¹⁹⁴ Bir sözleşme süresinde birden fazla hesap devresi bulunabilir. Hesap devresi taraflarca belirlenebilir, ancak taraflarca belirlenmemişse ve bu konuda bir ticari teamül yer almıyorsa her hesap devresi bir yıldır ve yılın son günü hesap kapatma günü olarak kabul edilir.¹⁹⁵

Cari hesap sözleşmesi hesaba geçirme, takas ve tanıma olmak üzere içeriğinde üç farklı hukuki işlemi barındırır. Bunlardan ilki hesaba geçirmedir. Borç ilişkisi

¹⁹¹ Koyuncuoğlu, Koyuncuoğlu ve İçöz Koyuncuoğlu (2017), s.149; Önay (2016), s.144.; Tunçomağ, 1(976), ss.1189-1190.

¹⁹² Hükmün gerekçesinde iki tarafın da tacir olması yahut taraflardan birinin tacir olması şartı, yılların birikimiyle bağdaşmayan bir durum olarak değerlendirilmiştir. Cari hesap sözleşmesi tacir olmayan kişiler arasında da yapılabilir. Bu durum cari hesap sözleşmesinin ve dolayısıyla cari hesapta yenilemenin uygulama alanını genişletmiştir.

¹⁹³ Ülgen, H., Helvacı, M., Kaya, A., Nomer Ertan, F. (2019) *Ticari İşletme Hukuku* Güncellenmiş ve Kısmen Yeniden Yazılmış 6ncı Bası. Vedat Kitapçılık: İstanbul. s.686.; Poroy, R. Yasaman H. (2015) *Ticari İşletme Hukuku* Genişletilmiş ve Güncelleştirilmiş 15inci Bası. İstanbul: Vedat Kitapçılık. s.303.; Bozer, A., Göle, C. (2018) *Ticari İşletme Hukuku* Güncellenmiş ve Genişletilmiş 5inci Bası. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü. s.383.

¹⁹⁴ Çamoğlu, E. (1962) *Cari Hesapta Tecdid*. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 28 (1) , 193-214. [Çevrimiçi] Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuhfm/issue/9116/114073> (Erişim Tarihi: 21 Aralık 2022)

¹⁹⁵ Ülgen, vd. (2019), s.697.

içinde bulunan taraflar bazı alacak kalemlerini cari hesap sözleşmesine geçirirler. Cari hesap sözleşmesine geçirilen her alacak kalemi artık taraflarca tek başına talep edilemez, devredilemez ve rehnedilemez. Alacak kaleminin cari hesap sözleşmesine geçirilmesi ile taraflar tek başına bu alacak kalemini talep ve dava etmekten vazgeçmişlerdir.¹⁹⁶

TBK m.134/1’de açıkça bir alacak kaleminin cari hesaba kaydedilmiş olmasının borcun yenilenmesi anlamına gelmediğini düzenlemiştir. Paralel şekilde 818 s. EBK m.115’te cari hesaba geçirilen alacak kaleminin borcun yenilenmesi anlamına gelmeyeceği düzenleniyordu. Oysa 26 Mayıs 1926 tarih ve 865 sayılı Ticaret Kanununda cari hesaba geçirilen her alacak kaleminin yenilenmiş sayılacağı düzenlenmişti¹⁹⁷. Ticaret kanunu ve Borçlar kanunu arasındaki bu farklılık döneminde doktrinde çoğunluk, genel kuralın EBK m.115 doğrultusunda cari hesaba geçirilen alacağın yenileme oluşturmayacağı şeklinde olduğu ancak cari hesap sözleşmesinden önce mevcut alacağın cari hesaba geçirilmesinin ise Ticaret Kanununda istisna olarak sayıldığı ve yalnızca bu durumun cari hesaba geçirilme ile yenilenmiş sayılacağı şeklinde yorumlanması gerektiği ifade edilmiştir.¹⁹⁸ Nihayet bu ayrık durum 1956 tarihinde yürürlüğe giren 6762 sayılı Ticaret Kanunu ile giderilmiş ve bir alacak kaleminin cari hesaba kaydedilmesinin borcun yenilenmesi anlamına gelmeyeceği belirlenmiştir.

Taraflar cari hesap sözleşmesi ile, hesap devresi sonunda cari hesapta yer alan alacakların takas edilmesi konusunda anlaşmışlardır. Cari hesap sözleşmesine göre hesap devresi sonunda başka herhangi bir hukuki işleme gerek olmaksızın cari hesaptaki alacaklar kendiliğinden takas olur ve bakiye ortaya çıkar. Oysa TBK m.143’e göre takas, borçlunun takas iradesinin karşı tarafa bildirilmesi ile olur. Ancak

---

¹⁹⁶ Thur, cari hesap sözleşmesinde tarafların belirlenen zamanda kesilecek hesaba kadar tarafların alacaklarını talep etmemek ve temlik şeklinde kullanmamak üzere anlaşıklarını ifade etmiştir. Bkz: von Tuhr (1983), s.657.

¹⁹⁷ Bu görüş öğretilerde klasik görüş olarak adlandırılmaktadır. Nitekim 1950 tarihli eserinde Arsebük, bu görüşü benimsemiştir. Bkz: Arsebük (1950), ss.867-868. Yazar, borçlar kanununda yer alan cari hesabın bizim kanunlarımızda aslında mutlak suretle ticari mahiyeti haiz olduğunu ve bu nedenle cari hesapla ilgili meselelerin ticaret kanununa göre çözümlenmesi gerektiğini belirterek meseleyi “*Görülüyor ki hesabı cariye giren kalemler istiklallerini kaybederler*” şeklinde ifade etmiştir.

¹⁹⁸ Elbir, H. K. (1948) *Cari Hesapta Tecdit Meselesi ve Bu Hususta Türk Hukukunun Kabul Ettiği Hal Tarzı*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. Cilt 14(1-2). s.312. [Çevrimiçi] Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuhfm/issue/9136/114457> (Erişim Tarihi: 20 Aralık 2022) Yazar, 818 sayılı EBK’nin 115.maddesi olmasa dahi; 865 sayılı Ticaret Kanununun m.783/2’nin mefhumu muhalifinden, cari hesap sözleşmesinden sonra meydana gelen kalemlerin cari hesaba kaydedilmesinin yenileme oluşturmayacağı şeklinde anlaşılması gerektiğini belirtmiştir.

TBK'nın takası düzenleyen 149.maddesinin ikinci fıkrasında cari hesaba ilişkin hükümler saklı tutulmuştur. Böylece, borçlar hukukunda yer alan takas sözleşmesinden farklı olarak cari hesap sözleşmesinde takas, taraflardan birinin takas iradesini ortaya koymasına gerek olmaksızın hesap devresi sonunda¹⁹⁹ kendiliğinden gerçekleşmektedir.

Hesap devresi sonunda, hesabı tutan tarafından tespit edilen bakiye diğer tarafa bildirilir. Diğer tarafça bakiyenin açık veya örtülü olarak kabul edilmesi mümkündür. Bakiyeyi alan taraf, aldığı tarihten itibaren bir ay içinde kanunda belirlenen şekillerde bakiyeyi kabul ettiğini yahut bakiyeye itiraz ettiğini beyan etmez ise örtülü olarak bakiyeyi kabul etmiş sayılır.²⁰⁰ Bakiyenin kabulü doktrinde tanıma işlemi olarak da adlandırılmaktadır.²⁰¹ Kabul edilen bakiye, bir sonraki hesap devresine alacaklı çıkan taraf lehine alacak kalemi olarak yazılır. Burada, kabul edilen bakiyenin yeni hesap devresine kabul anıyla eş zamanlı olarak kaydedilmemesi halinde, yeni alacağın hangi anda doğacağı sorusu akla gelmektedir. TTK m.90/1-d'de tanınan veya hükmen belirlenen bakiyenin yeni hesap devresine ait bir kalem olarak hesaba geçirileceği düzenlenmiştir. Helvacı, bakiyenin kabul zamanının önemi olmaksızın, alacağın cari hesaba girmesi gereken anda diğer bir deyişle hesap devresinin kapandığı günden bir sonraki gün alacağın hukuken tüm sonuçlarını doğuracağını belirtmiştir. TBK m. 134/2'de ise hesabın kesilmiş ve hesabın diğer tarafça kabul edilmiş olması halinde yenilemenin gerçekleşeceği düzenlenmiştir. Bu doğrultuda, yenileme bakiyenin kabulü ile gerçekleşecektir.²⁰² Her ne kadar hesap devresi sonunda takas kendiliğinden gerçekleşse ve yeni alacak borç hukuken varlığını oluştursa da yenileme sözleşmesi bir tarafça belirlenen bakiyenin karşı tarafça kabul edilmesi ile kurulur. Nitekim

---

¹⁹⁹ Bu yönde bkz: Elbir H. K. (1948), ss.296-315.

Cari hesaba giren alacak kaleminin, hesap devresi sonunda değil cari hesaba girdiği anda takasa maruz kaldığı yönünde görüşler de bulunmaktadır. Bkz: Ülgen, vd., 2019, s.700, dn.10. Öğretide baskın görüş ve Yargıtay'ın görüşü, cari hesap sözleşmesine geçirilen alacak kalemlerinin hesap devresi sonunda takas edildiği yönündedir.

²⁰⁰ 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, T.C. Resmî Gazete, Sayı: 27846, 14 Şubat 2011 [Çevrimiçi]

Erişim Adresi: www.resmigazete.gov.tr (Erişim tarihi: 04 Ocak 2022).

m.94/2 "Hesap devresi hakkında sözleşme veya ticari teamül yoksa, her takvim yılının son günü taraflarca hesabın kapatılması günü olarak kabul edilmiş sayılır. Saptanan artan tutarı gösteren cetveli alan taraf, aldığı tarihten itibaren bir ay içinde, noter aracılığıyla, taahhütlü mektupla, telgrafla veya güvenli elektronik imza içeren bir yazıyla itirazda bulunmamışsa, bakiyeyi kabul etmiş sayılır."

²⁰¹ Bkz: Önay (2016), s. 166-168.

²⁰² Von Tuhr (1983), s.658.; Ülgen, vd. (2020), s.705.; Durgut,R. (2012) *Cari Hesap Sözleşmesi*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, s. 192.; Koyuncuoğlu, Koyuncuoğlu ve İçöz Koyuncuoğlu (2017), s.154. Yenilemenin takas anında gerçekleşeceği yönünde aksi görüş için bkz: Toksal, B. (1956) *Hukuki Cephesi ile Hesabı Cari*. Sermet Matbaası: İstanbul. s.109.

yenileme sözleşmesinde tarafların ortak iradesinin varlığı şartı, yenilemenin hukuki niteliğine uygun olarak korunmuş ve cari hesapta yenilemenin yine taraflar arasında karşılıklı anlaşma ve kabul ile kurulacağı düzenlenmiştir.

Kural olarak yenileme ile önceki borca ait teminatlar da sona erecektir. Ancak TBK m.134/3'te bu kurala bir istisna getirilerek, cari hesapta yenileme halinde aksi kararlaştırılmadıkça güvencenin sona ermeyeceği düzenlenmiştir. Yenilemede aksi kararlaştırılmadıkça eski borca bağlı tüm teminatların sona ermesi alacaklı için yenilemenin olumsuz yanındır. Cari hesap sözleşmesinin taraflar arasındaki birden fazla alacak kalemini sadeleştirilmesi ve dolayısıyla taraflar için kolaylaştırıcı etkisi nazara alındığında, yenileme ile teminatların sona ermesi şeklindeki olumsuz etki TBK m. 134/3 ile giderilmiş olmaktadır. Burada teminatların devamından anlaşılması gereken, teminatların ayniyetini koruyarak yeni alacak için geçerli olmalarıdır. Teminatların yeniden kurulması, yenilenmesi söz konusu değildir.

2.4. Sürekli Borç İlişkilerinin Yenilenmesi

Türk borçlar hukukunda sözleşmeler süreleri bakımından ani edimli, dönemsel ve sürekli sözleşmeler olarak sınıflandırılmıştır. Sürekli sözleşmeler, sürekli borç ilişkilerini ihtiva eder. Sürekli borç ilişkilerinde tarafların edimleri sözleşmenin süresi ile paralellik göstermekte ve edim yükümlülüğü sürekli bir zaman dilimine yayılmaktadır.²⁰³ Sürekli borç ilişkileri belirli süreli olabileceği gibi belirsiz süreli olarak da inşa edilebilirler.

Öte yandan 6098 sayılı TBK'da 131 vd. maddelerinde borcun sona erme sebepleri ibra, yenileme, birleşme, ifa imkansızlığı, takas olarak sayılmıştır.²⁰⁴ Kanunda sayılan sona erme sebeplerinin yanı sıra sürekli borç ilişkisinin belirlenen sürede sona ereceğinin taraflarca kararlaştırılması mümkündür.

Belirli sona erme süresine rağmen tarafların sona erme süresinden sonra da karşılıklı olarak edimlerini yerine getirmeye devam ederek diğer bir deyişle zımni iradeleri ile sözleşmeyi sürdürmeleri mümkündür.

Bu aşamada belirlenen tarihte taraflarca sona erdirilmeyerek tarafların zımni

---

²⁰³ Eren (2017), s.17.

²⁰⁴ 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu, m.131 vd.

iradeleri ile sürekli borç ilişkilerinin ‘devam ettirilmesi/ ayakta tutulması/sürdürülmesi/ yenilenmesi’ halinde devam eden borç ilişkisinin hukuken nasıl nitelendirileceği sorunu akla gelmektedir. Örneğin, akdedilen bir kira sözleşmesinin belirlenen sürede sona erdirilmeyerek tarafların karşılıklı borçlarını yerine getirmeye devam etmesi halinde, belirlenen sona erme tarihinden sonraki kısmının yeni bir sözleşme ihtiva edip etmediği sorusu cevaplanmalıdır. Bu sorun aşağıda uygulamada en sık kullanılan bazı sürekli borç ilişkilerinin örneklenmesi ile açıklanmaya çalışılmıştır.

2.4.1. Kira Sözleşmelerinin Yenilenmesi

Kira sözleşmesi²⁰⁵ uygulamada oldukça geniş bir alanda kullanılan sürekli borç ilişkisidir²⁰⁶. Kira sözleşmelerinin belirli süreli yahut belirsiz süreli olarak akdedilmelerine hukuken bir engel bulunmamaktadır. Kural olarak belirli süreli kira sözleşmeleri belirlenen sürenin dolması ile, belirsiz süreli kira sözleşmeleri ise kanunda belirlenen fesih sürelerine uyularak yapılacak fesih bildirimleri ile sona erecektir.

Kira sözleşmesinin belirli süreli olarak akdedilmesine ve belirlenen sürenin dolmasına rağmen kira ilişkisinin taraflarca devam ettirilmesi, diğer bir deyişle kiracının kiralananı kullanmaya devam etmesi ve kiraya verenin de çekincesiz suretle kira bedelini almaya devam etmesi halinde işbu hukuki duruma ilişkin kanunda farklı ifadeler kullanılmıştır. Kira sözleşmesinin genel hükümlerine ilişkin 327.maddenin ikinci fıkrasında dönüşüm ifadesi kullanılmıştır. Konut ve çatılı işyeri kiralalarına ilişkin sözleşmelerin sona ermesini düzenleyen 347.maddede uzama ifadesi kullanılmıştır. Yine aynı kanunun ürün kirasına ilişkin sözleşmelerin sona ermesini düzenleyen 367.maddesinin ikinci fıkrasında yenilenme ifadesi kullanılmıştır. Görüldüğü üzere farklı hükümlerde, belirli süreli kira sözleşmelerinin taraflarca devam ettirilmesi halinde farklı kavramlar kullanılarak kira sözleşmesinin uzadığı, yenilendiği yahut

²⁰⁵ Kira sözleşmesi 6098 sayılı Kanunda 299 ila 378. maddelerinde düzenlenmiş olup kanunumuzun özel borç ilişkileri isimli ikinci kısmında geniş bir yer tutmaktadır.

²⁰⁶ Sürekli borç ilişkisi kavramı için bkz: Eren (2020), s.226.: “Sürekli sözleşmeler, sürekli borç ilişkilerini içeren sözleşmelerdir. Bu tür sözleşmelerde asli edim yükümlülüğünün ifası ile zaman arasında sürekli bir ilişki vardır.”, “Sürekli sözleşmelerde asli edim, sözleşme sona erinceye kadar zaman içinde devamlı olarak ifa edilir.”

Birden fazla borcun bulunduğu bir borç ilişkisinde asli borçlardan birinin sürekli borç olması halinde borç ilişkisinin “sürekli borç ilişkisi” olarak nitelendirileceği yönünde açıklamalar için bkz: Oğuzman ve Öz (2020), s.13.

dönüştüğü belirlenmiştir. Hemen belirtmek gerekir ki kanun koyucunun uzama, dönüşüm, yenileme gibi farklı ifadeler kullanmasının bilinçli ve benimsenmiş bir hukuki amacı yansıttığını söylemek mümkün değildir.²⁰⁷

6098 s. Kanunda kira sözleşmesi I. Genel Hükümler, II. Konut ve Çatılı İşyeri Kiraları ve III. Ürün Kirası olmak üzere üç ayrımda incelenmiştir. Bu doğrultuda kira sözleşmelerinin yenilenmesi kavramı çalışmanın devamında kanunda yer verilen bu üç ayrımda ele alınmıştır.

2.4.1.1. Genel Hükümlere Tabi Kira Sözleşmelerinin Yenilenmesi

6098 sayılı TBK'nın 327. maddesinde açık veya örtülü olarak belirlenen sürenin dolmasına rağmen kira ilişkisinin sürdürülmesi halinde sözleşmenin belirsiz süreli sözleşmeye dönüşeceği belirlenmiştir.²⁰⁸

6098 sayılı kanunun 327.maddesine karşılık gelen 818 sayılı EBK'nın sükut ile tecdit başlıklı 263.maddesinde²⁰⁹ gerek madde başlığında tecdit ifadesinin kullanılması gerekse madde metninde tecdit etmiş sayılır ifadesinin kullanılması sebebiyle EBK döneminde tarafların örtülü beyanlarının hukuken bir yenileme ifade ettiği kabul edilir idi²¹⁰. 6098 sayılı Kanunun 327.maddesinde ise madde başlığı sözleşmenin sona ermesi, alt başlık olarak ise sürenin geçmesi ifadeleri kullanılmıştır.

---

²⁰⁷ Aynı yönde bkz: Koyuncuoğlu, Koyuncuoğlu ve İçöz Koyuncuoğlu (2017), s.224; Önay (2016), s.259. Kanun koyucu tarafından tecdit ifadesinin bilerek kaldırıldığı şeklindeki aksi yönde görüş için bkz: İnceoğlu, M. (2014) *Kira Hukuku Cilt I*. İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık.ss.200-203. Erişim Adresi: www.lexpera.com.tr (Erişim Tarihi: 10 Ekim 2022)

Ayrıca; 818 sayılı kanunda yer alan tecdit kavramının 6098 sayılı kanunda benimsenmeyerek yerine bilinçli bir tercih ile "dönüşüm" ifadesinin kullanıldığı, bu durumda kira sözleşmesinin yenilenmediği ve yalnızca belirsiz süreli hale geldiği şeklinde açıklamalar içeren aksi yöndeki görüş için bkz: Özdoğan, M. ve Oymak, T. (2013) *6094 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda Kira (Tahliye)*. Bilge Yayınevi: Ankara. s.100.

²⁰⁸6098 s. Kanun m.327 "Açık veya örtülü biçimde bir süre belirlenmişse, kira sözleşmesi bu sürenin sonunda kendiliğinden sona erer.

Taraflar, bu durumda, açık bir anlaşma olmaksızın kira ilişkisini sürdürürlerse, kira sözleşmesi belirsiz süreli sözleşmeye dönüşür."

²⁰⁹ 818 s. EBK m.268: "İcar, muayyen bir müddetle akdedilip te bu müddetin hitamında mucirin malûmatı ile ve muhalefeti olmaksızın mecurun kullanılmasına devam bulunduğu yahut mukavelede fesih hakkında gösterilen ihbarı iki taraftan hiç biri yapmadığı takdirde, hilafına mukavele yok ise akit, gayri muayyen bir müddet için tecdit edilmiş sayılır."

²¹⁰ Tandoğan, H. (1985) *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*.Tümü Yeniden İşlenmiş ve Genişletilmiş 3üncü Bası. Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü: Ankara. ss. 97-103.

Aksi yönde; 818 sayılı Kanun döneminde, 1969 tarihli eserinde Feyzioğlu, temdit ve tecdit başlıklı paragrafında, 818 sayılı Kanun m.263 (6098 s. Kanun m.327) halinde, yeni bir borcun doğumunun değil, sözleşmenin devam ettirilmesinin söz konusu olduğunu belirtir. Açıklamalar için bkz: Feyzioğlu (1969), s.358.

6098 sayılı kanunda 818 sayılı kanundan farklı olarak tecdit ifadesinin terk edilerek yerine dönüşüm ifadesinin kullanılması doktrinde farklı tartışmalara neden olmuştur.

Bir grup yazarlar belirlenen sürenin dolmasına rağmen kira ilişkisinin taraflarca sürdürülmesi ile yeni bir sözleşme kurulmadığını ve mevcut sözleşmenin süresinin uzatıldığını yahut sözleşmenin varlığını koruyarak kanunun lafzı ile uyumlu olacak şekilde belirsiz süreli sözleşmeye dönüştüğünü savunmaktadırlar.²¹¹

Aksi kanaatte bir grup yazar ise TBK m.327/II' de yer alan

“açık bir anlaşma olmaksızın kira ilişkisinin sürdürülmesi”

nin sözleşmenin yenilenmesi olarak değerlendirileceği görüşündedir.²¹² Eren; dönüşüm, uzama, sürdürme gibi farklı ifadeler kullanılsa da belirlenen süreye rağmen tarafların kira ilişkisini devam ettirmeleri halinde aslında tarafların örtülü irade ile süre hariç olmak üzere aynı şartlarla yenileme sözleşmesi akdettiklerini belirtmiştir.²¹³ Koyuncuoğlu ise, kesin süreli bir kira sözleşmesinin kesin sürede sona ereceğinden kesin sürenin sonunda tarafların sözleşmeyi sürdürme yönündeki iradelerinin örtülü şekilde süre hariç aynı şartları içeren yeni bir sözleşme yapma iradesi olduğunu ifade etmiştir.

TBK m.327'de yer alan düzenleme için ikinci görüşe üstünlük tanımak gerekeceği kanaatindeyiz. Zira taraflar ilkin belirli süreli bir kira sözleşmesi akdederler iken belirlenen bu sürenin sonunda hiçbir hukuki işleme gerek olmaksızın sözleşmenin kendiliğinden sona ereceğini bilmektedirler.²¹⁴ Tarafların kira sözleşmesinin sona

---

²¹¹ Önay (2016), ss:258-261.; Erzurumluoğlu, E. (2016) *Sözleşmeler Hukuku (Özel Borç İlişkileri)* Yenilenmiş 6ncı Bası. Yetkin Yayınları: Ankara. s.109., dn.37.; İnceoğlu (2014), ss.201- 202. İnceoğlu şu şekilde ifade etmiştir: *“kanun koyucu 2. fıkrada, birinci fıkrada öngörülen “kendiliğinden sona ermeye” bir istisna tanımıştır. Diğer bir ifade ile sözleşmenin kendiliğinden sona ermesi, ancak tarafların zimnen bu ilişkiye devam etmemeleri halinde mümkündür.”*

Hatemi ve Gökyayla ayırım yapmaksızın sürekli borç ilişkilerinde yenilemenin, bu tez konusu yenilemeden farklı anlaşılması gerektiğini, sürekli borç ilişkilerinin yenilenmesi kavramından borç ilişkisinin (genellikle belirli) bir süre daha devam ettiğini belirtmişlerdir. Bkz: Hatemi ve Gökyayla (2017), s.330.

1969 tarihli eserinde Feyzioğlu ise, döneminde tecdit görüşünün hakim olmasına rağmen kira ve hizmet sözleşmelerinin tecdidinin 'temdit' ile karıştırılmaması gerektiğini ve özellikle kira ve hizmet sözleşmelerinin tecdidinden, EBK m.114 anlamında bir tecdidin değil, bir temdidin var olduğunun anlaşılması gerektiğini ifade etmiştir. Bkz: Feyzioğlu (1969), s.358, dn.27.

²¹² Eren (2017), s.379.; Zevkliler ve Gökyayla (2019), s.324.; Aydoğdu ve Kahveci (2014), s.636.; Gümüş, M.A. (2012) *Borçlar Hukuku Özel Hükümler Cilt I*. Vedat Kitapçılık: İstanbul. ss.380-381.;

²¹³ Eren (2017), s.379.

²¹⁴ Aynı yönde bkz: Topuz, S., Canpolat, F. (2011) *Taşınmazlara İlişkin Kira Sözleşmelerinin İçeriğinin Örtülü İrade Beyanlarıyla Değiştirilmesi*, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 1(1), :1.31. [Çevrimiçi]

ereceğini bilmelerine rağmen kira ilişkisini devam ettirmelerinin örtülü iradeleri ile yeni bir sözleşme akdetmek yönünde olduğunu söylemek uygun olacaktır. Öte yandan süresi dolduğunda kendiliğinden sona eren bir sözleşmenin dönüşmesi, uzaması hukuken mümkün değildir. Belirli süreli sözleşme süresi dolduğunda kendiliğinden sona ereceğinden tarafların sözleşmeyi sürdürme iradeleri ancak sona erme süresinden sonra ortaya konabilecektir. Bu nedenle her ne kadar taraflar sözleşmeyi sürdürme iradesine sahip olsalar da bu iradeleri ancak belirlenen sürenin dolmasından diğer bir deyişle sözleşmenin sona ermesinden sonra ortaya konmuş olacaktır.²¹⁵ Sürenin sonunda kira sözleşmesinin sona ereceğini bilen taraflar şayet mevcut sözleşmenin mevcudiyetini koruyarak süresini uzatmak amacıyla olsalar idi, sözleşmenin sona erme anından önce bir değiştirme sözleşmesi ile bunu gerçekleştirebilirler idi. Zira buna hukuken bir engel de bulunmamaktadır.

2.4.1.2. Konut ve Çatılı İşyeri Kira Sözleşmelerinin Yenilenmesi

6098 sayılı kanunun 347.maddesinde konut ve çatılı işyeri kira sözleşmelerinin sona ermesine ilişkin özel bir düzenleme getirilmiştir. Böylece, sözleşmeyi belirlenen süreye uymak koşuluyla fesih bildirim yoluyla sona erdirme imkânı yalnızca kiracıya tanınmış ve kiracı tarafından bu bozucu yenilik doğuran hakkın kullanılmaması halinde sözleşmenin bir yıl için uzamış sayılacağı belirlenmiştir.

Çalışma konumuz kapsamında, kanunda düzenlenen bu bir yıllık uzama süresinin TBK m.133 anlamında bir yenileme teşkil edip etmediği sorunu akla gelmektedir.

Öğretideki hâkim görüşe göre TBK m.327'ye paralel olarak, TBK m.347'de yer alan uzama ifadesinden de yenilenmenin anlaşılması gerektiği ve uzayan bir yıllık sürede yeni bir sözleşmenin kurulduğu kabul edilmektedir.²¹⁶

Diğer bir görüşe göre ise uzayan bir yıllık sürede yeni bir sözleşme yoktur, mevcut sözleşmenin süresi 1 yıl uzamıştır.²¹⁷ Bu görüşü savunanlar, sürenin bitmesiyle tarafların sözleşmeyi sürdürmelerinin yeni bir sözleşme iradelerini açıkça ortaya

---

Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hacettepehdf/issue/44813/557353> (Erişim Tarihi: 20 Ekim 2022).

²¹⁵ Sözleşmenin sona ermesi ile tarafların sözleşmeyi sürdürmeleri şeklindeki zımni iradeleri arasında zamansal farklılık olmadığı yönündeki görüş ve açıklamalar için bkz: İnceoğlu (2014), Cilt II, s.201.

²¹⁶ Eren (2017), s.379.; Önay (2016), ss.241-244.

²¹⁷ İnceoğlu (2014), c.II, ss.199-201.; Önay, 2016, s.258-261.; Topuz ve Canpolat (2011), s.22-24. Hatemi ve Gökyayla (2017), s. 330.; Nomer (2020), s.451, dn.1700.

koyamayacağı ve tarafların iradesinin gerçekten mevcut sözleşmenin süresinin uzatılmasına yönelik olduğunu ileri sürmektedirler.

TBK m.300'de belirli süreli kira sözleşmesinin tanımı yapılmıştır. Buna göre bir kira sözleşmesinin var olması, sözleşmede belirlenen sürenin geçmesi ve bu süre sonunda herhangi bir bildirim gerek olmaksızın sözleşmenin sona ermesi halinde belirli süreli olduğu söylenebilir. Kanun koyucu sayılanın dışında kalan diğer kira sözleşmelerinin belirsiz süreli kira sözleşmeleri kabul edileceğini belirlemiştir.²¹⁸ Ancak konut ve çatılı işyeri kiralarına ilişkin 347.maddede yer alan düzenleme bu kuralın yasal istisnasını oluşturmaktadır.²¹⁹ Zira, 347.maddede, konut ve çatılı işyeri kirasına ilişkin belirli süreli sözleşmenin kiracı tarafından yapılacak bildirimle sona ereceği, aksi halde sözleşmenin bir yıl süre ile uzamış sayılacağı hükme bağlanmıştır. Görüldüğü üzere, herhangi bir bildirim gerek olmaksızın sürenin geçmesi ile sona erme kuralına 347.maddede kiracının bildirimde bulunması şartı ile bir istisna getirilmiştir.²²⁰

Kanun koyucunun kiracıyı koruyan bu düzenlemede, aslolanın kira sözleşmesinin kiracı lehine devam etmesi ancak istediği zaman usulüne uygun yapılacak bildirim ile sözleşmenin kiracı tarafından sonlandırılabilmesi olduğunu söylemek mümkündür. Bu durumda konut ve çatılı işyeri kiralarına ilişkin sözleşmede arzu edilen sözleşmenin kiracı lehine belirsiz süreli olması ancak bunun kiracının yapacağı bildirim ile belirli süreli hale getirilmesidir. Şayet kiracı bildirimde bulunmaz ise sözleşmenin süresinin uzamasının kabulünün kanun koyucunun amacına uygun olduğunu söylemek mümkündür.

Topuz ve Canpolat ise, sözleşmede gün,ay ve yıl olarak belirlenen tarihin aslında sözleşmenin sona erdirilebileceği en erken tarih olarak sözleşme özgürlüğü kapsamında belirlenmesi olduğunu ifade etmektedirler. Farklı bir yorum yoluyla olsa da yazarlar uzama kavramının hukuki yenileme olmadığını savunurlar. Yazarlara göre, TBK m.347'deki uzama hukuki bir yenileme oluşturmamakta ve zaten en başından bu yana belirsiz süreli sözleşmenin feshedilmeden devam etmesi ve kiracı

---

²¹⁸ 6098 s. Kanun m.300/2.

²¹⁹ Aynı yönde bkz: Koyuncuoğlu, Koyuncuoğlu ve İçöz Koyuncuoğlu (2017), s.230.

²²⁰ Her ne kadar 347.maddede belirli süreli sözleşme kavramı kullanılsa da, sözleşmenin sürenin geçmesi ile kendiliğinden son bulamayacağı ve ancak kiracının bir bildirimde bulunması gerekliliği sebebiyle aslında 347.maddede bahsi geçen kira sözleşmelerinin baştan itibaren belirsiz süreli olarak kabul edilmesi gerektiği yönündeki görüş ve ayrıntılı açıklamalar için bkz: Topuz ve Canpolat (2011), ss.22-24.

tarafından kullanılabilir fesih bildirim tarihinin değiştirilmesidir.²²¹

Neticede kanaatimizce; nasıl ki kira sözleşmesinin genel hükümlerine ilişkin (TBK m.327) açıklamalarımızda sona eren belirli süreli sözleşmenin taraflarca fiilen sürdürülmesi halinde sona eren sözleşmenin dönüşmesi yahut canlanmasının mümkün olmadığı gerekçesi ile dönüşüm ifadesinden hukuki yenilemenin anlaşılması gerektiğini ifade etti isek; konut ve çatılı işyeri kiralarına ilişkin değerlendirmemizde de kiracı tarafından fesih bildiriminde bulunulmaması halinde devam eden kira sözleşmesinin varlığını koruduğunu, mevcudiyetini koruyan kira sözleşmesi var iken hukuki yenilemeden söz edilemeyeceğini ve açıklanan tüm bu nedenlerle TBKm.347’de yer alan uzama ifadesinden mevcut kira sözleşmesinin uzamasının anlaşılması gerektiğini söylemek yerinde olacaktır.

Kanunda yer alan uzama ifadesinden hukuki bir yenilemenin değil mevcut kira sözleşmesinin süresinin uzamasının anlaşılması halinde uygulamada önemli bir yer tutan bazı hukuki sonuçlar ortaya çıkacaktır.

Bunlardan ilki, kiracı tarafından verilen teminatların devam etmesidir. Üçüncü kişiler tarafından verilen teminatlar açısından ise ayrı bir değerlendirme yaparak sözleşmede izin verilmesi yahut üçüncü kişinin iradesinin teminatın devamı yönünde olduğunun tespiti halinde, üçüncü kişiler tarafından verilen teminatların da süresinin uzaması, aksi halde üçüncü kişiler tarafından verilen teminatların ilkin belirlenen kira sözleşmesi süresinin geçmesi ile sona ermesini söylemek gerekir.²²² Seliçi, devam eden kira sözleşmesi süresince üçüncü kişiler tarafından verilmiş olsa dahi teminatların devam edeceğini belirtmektedir.²²³

Diğer bir hukuki sonuç ise; belirlenen sürede ödenmemiş kira bedellerinin ve borca aykırılıkların sürenin uzamasından sonra da kiraya veren tarafından ileri sürülebilmesidir.

Yargıtay TBK m.347 lafzına bağlı kalarak, belirlenen sürenin geçmesine rağmen tarafların kira ilişkisini fiilen sürdürmeleri halinde sözleşmenin bir yıl süreyle uzadığını, yeni bir sözleşmenin kurulmadığını ve hukuki anlamda bir yenilemenin gerçekleşmediği görüşündedir.²²⁴

---

²²¹ Topuz ve Canpolat (2011), s.24.

²²² Zevkililer ve Gökyayla (2019), s.325.

²²³ Önay (2016), s.240.

²²⁴ YHGK, 25/05/2021 tarih ve 458 E./ 614 K. sayılı ilamında “ilk kira akdinden sonra taraflar yeniden bir kira aksi yapmışlarsa, kira sözleşmelerindeki on yıllık süre, bu sözleşmenin bitim tarihinden sonra hesaplanmalıdır. Diğer bir deyişle her dönem için yapılan yenileme sözleşmesi on yıllık sürenin yeniden başlamasına neden olur.

2.4.1.3. Ürün Kirası Sözleşmelerinin Yenilenmesi

Kanunda ürün kirasını düzenleyen hükümde yenilenmiş sayılır ifadesi kullanıldığından bu hükmün de ayrıca incelenmesinin faydalı olacağı görüşünderiz.

TBK'nın ürün kirasına ilişkin sözleşmelerin sona ermesini düzenleyen 367.maddesinde belirli süreli kira sözleşmesinin sürenin bitiminde kendiliğinden sona ereceği ve taraflarca kira sözleşmesinin sürdürülmesi halinde aksi kararlaştırılmadıkça sözleşmenin bir yıl süreyle yenilenmiş sayılacağı hükme bağlanmıştır.

TBK m.367'de TBK m.300'e uyumlu olacak şekilde belirli süreli bir ürün kirası sözleşmesinin sürenin bitiminde kendiliğinden sona ereceği belirlenmiştir. Bu durumda TBK m.327'ye ilişkin açıklamalarımız ürün kirasına ilişkin sözleşmeler açısından da söylenebilecektir. Öyle ki; ürün kirasına ilişkin sözleşmede belirlenen sürenin geçmesi ile sözleşme kendiliğinden sona erecektir. Bu durumda sona eren bir sözleşmenin canlanması söz konusu olmadığından, kanunda yer alan birer yıl için yenilenmiş sayılır lafzı ile uyumlu olacak şekilde birer yıllık sürelerde hukuki bir yenilemenin gerçekleştiğini söylemek gerekecektir. Diğer bir deyişle, ürün kirasına ilişkin belirli süreli sözleşmelerde belirlenen sürenin geçmesi ve tarafların sözleşme ilişkisini sürdürmeleri halinde başta var olan bu belirli süreli sözleşme sona erecek ve yerine bir yıllık yeni bir sözleşme kurulacaktır. İlk akdedilen belirli süreli sözleşme mevcudiyetini korumayacaktır.

2.4.2. Sigorta Sözleşmelerinin Yenilenmesi

Yenileme sözcüğü sigorta hukukunda sıklıkla kullanılmaktadır. Türk Ticaret

---

Eğer kanun koyucunun iradesi, ilk sözleşme tarihinin ölçü olarak belirlenmesi olsaydı, uzama süresi lafzını hiç kullanmayarak kiranın başlangıcından on yıl geçtikten sonra lafzını kullanır ve belirli süreli kira sözleşmelerinde kira sözleşmesinin sona ermesini bu şekilde düzeler idi. Bu nedenle her yapılan kira akdi yeni bir akit kabul edilmelidir ve bu akdin sona erme tarihi önem arz eder. Aksi düşünüldüğünde uzatma süresinin bir anlamı kalmayacaktır." ifadeleri ile yeni bir sözleşmenin yapılması halinde uzayan on yıllık sürenin yeni sözleşme ile başlayacağını, aksi halde uzama süresi kavramının bir öneminin kalmayacağını belirtmiştir. Hükümün mefhum-u muhalifinden taraflarca hukuki anlamda bir yenileme sözleşmesi yapılmaması halinde hukuken bir yenilemenin değil uzamanın var olduğunu ve on yıllık sürenin bu uzama süresi hesabıyla belirleneceğini söylemek mümkündür.

Kanunu'nun 1498, 1499, 1503.maddelerinde yenileme sözcüğü kullanılmıştır.²²⁵

Sigorta hukukunda yenileme poliçesine tecditname adı verilmiştir.

Sigorta hukukunda yenileme poliçesinin mevcut sigorta sözleşmesini değiştiren ve uzatan bir sözleşme mi, TBK m.133 anlamında bir yenileme sözleşmesi mi olduğu doktrinde tartışmalıdır.

Bir grup yazara göre yenileme poliçesi sigorta sözleşmesini süresini uzatan bir değiştirme sözleşmesidir. Bu görüşü savunan yazarlara göre yenileme poliçesi ile mevcut sözleşme sona ermez, mevcut sözleşme değiştirilerek devam ettirilmektedir.²²⁶

Bir grup yazar ise yenileme poliçesinin mevcut sözleşmeyi sona erdirerek yeni bir sözleşme inşa ettiğini, diğer bir deyişle yenileme poliçesinin hukuki bir yenileme teşkil ettiğini savunmaktadır.²²⁷

Koyuncuoğlu yenileme poliçesinin hukuki bir yenileme ihtiva ettiğini ancak bu yenileme sözleşmesinin Roma hukukunda doğan klasik yenileme sözleşmesinden ziyade, gelişen hukuk düzenine uyum sağlayan yeni bir tür yenileme sözleşmesi olarak ifade edilmesi gerektiğini söylemektedir.²²⁸

Yargıtay'ın ise bu konudaki görüşü zaman içinde değişiklik göstermiştir. Yargıtay 1976 tarihli kararında konuyu ayrıntısıyla tartışmaya başlamış ve 1973 tarihli kararlarında yenileme poliçesinin mevcut sözleşmeyi uzatan ve değiştiren bir sözleşme olduğunu savunmuştur. Ancak Yargıtay Türk Ticaret Kanunu'nda yapılan değişikliklerin de etkisiyle 1996 tarihli kararında ilk kez yenileme poliçesinin ilk sigorta sözleşmesinin devamı yahut uzaması niteliğinde değil, yeni bir sigorta sözleşmesi olduğunu ifade ederek görüş değiştirmiştir. En son Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 30/03/2005 tarih ve 2005/12-188 E. 2005/2004 K. sayılı ilamı ile yenileme

---

²²⁵ 6102 s. Kanun m.1498, 1499 ve 1503.

²²⁶ Önay (2016), s.248. Kayıhan, Ş. (2004) *Sigorta Sözleşmesinde Prim Ödeme Borcu*. Ankara: Seçkin Yayıncılık: s.103-105.; Ünan, S. (2016) *Sigorta Tüketici Hukuku* Oniki Levha Yayıncılık: İstanbul. s.81.

²²⁷ Kender, R. (2017) *Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku*. Güncelleştirilmiş 16.Bası. Oniki Levha Yayıncılık: İstanbul. s.248, dn.160; Koyuncuoğlu, Koyuncuoğlu ve İçöz Koyuncuoğlu (2017), ss.199-200. Yazarlar görüşlerini şu şekilde özetlemişlerdir: "Sigorta sözleşmelerinde zamana bağlı değişken içerik özelliğini önemseyerek periyodik biçimde sürdürülen sigorta sözleşmelerinde "yenileme" görüşüne üstünlük tanınması kanaatindeyiz. Çünkü sigorta sözleşmesinde "süre" kavramı tarafların iradelerine kendiliğinden yansımakta ve kurucu bir rol oynamaktadır. Sürenin sorunsuz sona ermesi, süre içinde sözleşmenin konusu riskin ağırlaşması ya da hafiflemesi, sözleşme süresinde hasarın gerçekleşmesi taraflara kurulacak sözleşme için belirli bir yön vermektedir. Süre içinde kendiliğinden değişen sözleşmenin içeriğinden dolayı, sözleşme bu sürede geçen olaylarla bütünleşerek yenilenmektedir. Bir başka deyişle, tarafların sözleşmede yaptığı değişiklik ya da yenilik sözleşmenin yenilenmesi durumunda iç içe girmiştir. Yenilemenin esas amacı taraflar arasındaki güveni saklı tutmaktır. Sözleşme süresince bozulmamışsa, sigortalının güvencesiz kalmaması ve sigortacının iyi müşteri potansiyelini kaybetmemesi tarafların isteklerine uygundur."

²²⁸ Koyuncuoğlu, Koyuncuoğlu ve İçöz Koyuncuoğlu (2017), ss.199, 203-204.

poliçesi ile yeni bir sözleşme yaratıldığı görüşünü ortaya koymuştur. Ancak bugün gelinen aşamada Yargıtay'da bu konuda görüş birliğinin bulunmadığını ve farklı kararlar verildiğini söylemek gerekir.

Sigorta sözleşmesinin sona erdiği tarihten başlayana yeni sigorta sözleşmesinin hukuki niteliği konusunda Türk hukukunda görüş birliği yoktur.²²⁹

Sigorta hukuku Türk Ticaret Kanunu'nun 1401.maddesi ve devamında, Sigorta Hukuku başlıklı altıncı kitapta düzenlenmiştir. Yenilemeye ilişkin kira hukukunun yenilenmesi başlığında yer verdiğimiz açıklamalara bağlı kalarak ilkin sigorta sözleşmelerinin belirli süreli olup olmamalarının belirlenmesi önemlidir.

TTK' nın 1411.maddesinde genel olarak sigorta sözleşmelerinin bir yıllık olduğu düzenlenmiştir. Bu nedenle öncelikle genel olarak sigorta sözleşmelerinin belirli süreli olduğunu ve belirlenen süre geldiğinde sözleşmenin kendiliğinden sona ereceğini söyleyebiliriz. Bu doğrultuda, sona eren sigorta sözleşmesinin canlanmasının hukuken mümkün olmadığı ve bu nedenle yenileme poliçesi ile kurulacak sözleşmenin yeni bir sözleşme olduğu diğer bir deyişle hukuki anlamda yenileme görüşünün savunulabileceği düşünülebilir. Ancak, sözleşmeye eklenecek düzenlemeler ile, taraflarca sigorta sözleşmesinin sonlandırılmaması halinde sözleşmenin kendiliğinden uzayacağına kararlaştırılması mümkündür. Bu durumda sigorta sözleşmesinin sona ereceği tarih belirli değildir ve bozucu yenilik doğuran hak kullanılmadıkça sözleşme sona ermeyecek, mevcudiyetini koruyacaktır.

Her şeyden önce bir sigorta sözleşmesinde sigortacının müşterisinin varlığını korumak, sigorta ettirenin de muhtemel riziko ve tehlikeleri güvence altına almak amacıyla sözleşmeyi sürdürmeyi amaçladıkları söylenmelidir. Diğer bir deyişle bir sigorta sözleşmesinde aksi anlaşılmadıkça temel amaç sözleşmenin uzun bir zamana yayılmasıdır. Bu uzun zamana yayma amacının mevcut sözleşmenin uzatılacağı bir değiştirme ile mi yoksa her seferinde yeni bir sözleşme ile mi gerçekleştirileceği ise hukuki bir sorundur.

Yenileme hakkında yukarıdaki açıklamalarımıza bağlı kalarak, yenileme poliçesinde tarafların iradelerinin açıkça yenileme yönünde olduğu diğer bir deyişle tarafların açıkça önceki sigorta sözleşmesini sona erdirmeyi amaçladıklarının tespiti halinde hukuki anlamda bir yenileme sözleşmesinin olduğunu söyleyebiliriz. Yine,

---

²²⁹ Koyuncuoğlu, Koyuncuoğlu ve İçöz Koyuncuoğlu (2017), ss.199. Yazarlar, konunun yeni poliçede kullanılan sözcüklerden çok, taraflar arasındaki müzakerelere, yazışma belgelerine ve aralarındaki güven ilişkisine bakılarak çözümlenmesi gerektiğini ifade etmektedir.

yenileme hakkında yukarıdaki açıklamalarımıza bağlı kalarak, mevcut sigorta sözleşmesi ile akdedilecek yeni sigorta sözleşmesi arasında bağdaşmazlık bulunması halinde hukuki anlamda bir yenileme sözleşmesinin olduğunu söyleyebiliriz.

Halihazırdaki bir sigorta sözleşmesinde bağdaşmazlık bulunmaması halinde, diğer bir deyişle içerik ile örtüşen konularda değişiklik ihtiyacı halinde bunun zeyilname (değiştirme sözleşmesi) ile yapılması mümkündür. Zeyilname, tecditnameden farklı olup mevcut sigorta sözleşmesi üzerinde mevcut içerik ile bağdaşan konularda değişiklik yapılmasını sağlar.

TTK m.1411'de sigorta sözleşmelerinin süresi genel olarak bir yıl olarak belirlenmiştir. Belirlenen sürenin sonunda sigorta sözleşmesinin şartlarının güncellenmesi gerekmektedir. Mevcut sigorta sözleşmesi süresince gerçekleşen olaylar neticesinde prim ve rizikonun dengesinin sağlanması ve korunması gerekecektir. Bu durumda yeni sigorta sözleşmesinin değişen koşullar göz önüne alınarak yapıldığını söyleyebiliriz.²³⁰ Tam da burada değişen şartlar (örneğin farklı bir tehlikenin ortaya çıkması halinde) sebebiyle yeni sigorta sözleşmesi ile mevcut sigorta sözleşmesi arasında bağdaşmazlık bulunduğu söylenebilir. Bu durumda yeni oluşan tehlikenin mevcut sigorta sözleşmesi hükümleri ile güvence altına alınamayacağı ve tarafların iradelerinin de bu tehlikenin güvence altına alınması olduğu gözetildiğinde yeni bir sigorta sözleşmesinin akdedildiğini ve mevcut sigorta sözleşmesinin sona erdiğini kabul etmek gerekecektir.

Koyuncuoğlu vd. klasik Roma hukukunda doğan yenileme kavramının hukuk düzeni içinde geliştiğinden ve artık sigorta hukukunda sigorta sözleşmesinin yenilenmesi hususunda yenilenmenin klasik yenileme kavramından farklılaştığını ileri sürmektedirler. Bu doğrultuda yazarlar açıklamalarını bir adım öteye götürerek, sigorta sözleşmesinin yenilenmesinin cari hesapta yenileme ile benzerlik gösterdiğini ve cari hesap yenilemesinde teminatların sona ermeyeceği ilkesinin sigorta sözleşmesinin yenilenmesinde de uygulanabileceğini ifade ederler.²³¹ Cari hesapta takas sonucu kalanın, diğer döneme devri söz konusudur. Ancak sigorta sözleşmesinin yenilenmesinde mevcut sözleşme sırasındaki tehlikenin, rizikonun, şartların

---

²³⁰ Koyuncuoğlu, Koyuncuoğlu ve İçöz Koyuncuoğlu (2017), s.201. Yazarlar "Geleceğin nasıl şekilleneceği zamanın koşullarına göre, karşılıklı taraf iradeleri ile belli olur. Kökten bir içerik değişikliğinin hukuksal kalıbı ancak yenileme sözleşmesi ile gerçekleşir." ifadeleri ile köklü değişikliğin ancak yenileme sözleşmesi ile yapılabileceğini belirtmişlerdir.

²³¹ Koyuncuoğlu, Koyuncuoğlu ve İçöz Koyuncuoğlu (2017), s.203: Yazarlar, zorunlu trafik sigortalarının zincirleme biçimde yapılmasını yenileme olarak nitelendirerek, bunun TBK m.133 dışında yeni bir tür yenileme sözleşmesi olduğunu ileri sürmektedirler.

değişmesine göre yeni sözleşmenin koşulları, eski sözleşmeden yeni sözleşmeye devretmemekte, eski sözleşme süresindeki olaylara göre, yeni sigorta sözleşmesi yeniden belirlenmektedir. Bu nedenle, cari hesaptaki yenilemeye rağmen teminatların sona ermeyeceği ve sigorta sözleşmesinin yenilenmesi bakımından da kullanılabilir olduğunu görüşüne katılmamaktayız.

Neticede, belirli bir süreye bağlanan sigorta sözleşmelerinin belirlenen süre geldiğinde kendiliğinden sona erecek olması, mevcut sigorta sözleşmesi süresince değişen şartların yeni sigorta sözleşmesinin belirlenmesinde rol oynaması sebebiyle eski sözleşme ile yeni sözleşme arasında bağdaşmazlık bulunması, yeni sigorta sözleşmesinde kabul edilecek köklü değişikliklerin ancak yenileme yoluyla sağlanması nedenleri ile sigorta sözleşmesinin yenilenmesi kavramından TBK m.133 anlamında bir yenilemenin var olduğu görüşüne üstünlük tanınması gerektiği kanaatindeyiz.

2.5. Yenileme Sözleşmesi Olarak Düzenlenebilecek Bazı Özel Hukuk Sözleşmeleri

2.5.1. Genel Olarak

Yenileme Roma hukukundan bu yana borçlar hukukunun önemli bir kurumu olarak varlığını sürdürmektedir. İlk borca katılma veya borca kefil alma amaçlarıyla kullanılan novatio zaman içinde gelişimini sürdürmüş ve stipulatio yoluyla gerçekleştirilen ve geniş bir uygulama alanı bulunan hukuki bir kurum halini almıştır. Yenileme, mevcut borç üzerinde tasarruf edilmesini, yeni borcun da tarafların iradeleri doğrultusunda belirlenebilmesini sağlamaktadır.

Bir borç ilişkisinde alacaklının dileği alacağına kavuşmaktır. Ancak çeşitli sebeplerle alacaklının bu dileğine kolaylıkla ulaşması her zaman mümkün olmamaktadır. Bu nedenle taraflar, bazen borcun vadesini uzatmak, bazen de borcun miktarını azaltmak hususunda anlaşabilirler. Tarafların bunu yenileme sözleşmesi ile gerçekleştirmeleri mümkündür. Ancak gelişimi devam eden modern hukuk sistemlerinde gerek uyuşmazlıkların çözümü amacıyla yeni hukuki kurumlar ortaya çıkmıştır. Yenice oluşan bu hukuki kurumların, borcun vadesini uzatması, borç miktarını borçlu lehine azaltması, borcun ödeme şartlarında değişiklik yapması halinde; yenileme ile de ulaşılabilecek bu hukuki kurumların yenilemeden ayırt edilmesi gerekmiştir. Bir başka deyişle modern hukuk sistemlerinde, Roma hukukunda oldukça geniş bir kullanım

alanı bulunan yenileme sözleşmesi yerine kullanılabilir hukuki kurumlar ortaya çıkmaya başladığı gibi, doğrudan yenileme yerine kullanılmasa da ortaya koyduğu hukuki sonuçlar itibarıyla yenileme ile benzeşen yahut karıştırılabilir yeni hukuki kurumlar da oluşmuştur.

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda; taraflar arasında mevcut borca ilişkin yapılan ve mevcut borcun vadesinin, miktarının şartlarının serbestçe belirlenebildiği arabuluculuk anlaşma belgelerinin, yine taraflar arasındaki mevcut borca ilişkin düzenlemeler içeren konkordato ve İcra İflas Kanunu'na göre borçlu tarafından verilen taahhütnamelerinin yenileme nitelikleri üzerine bir değerlendirme yapılmıştır.

2.5.2. Arabuluculuk Anlaşma Belgeleri

Bilim ve teknolojiadaki gelişmeler sebebiyle son yüzyılda yeni ve farklı sorunlar meydana gelmiş ve bu nedenle klasik çözüm yöntemlerinin yanında farklı yeni çözüm yöntemlerine ihtiyaç duyulmuştur. Uyuşmazlık halinde klasik bir yöntem olan yargılamanın yanında zamanla farklı alternatif çözüm yöntemleri geliştirilmiş ve geliştirilmeye devam edilmektedir.²³²

Hukukumuzda alternatif çözüm yöntemlerinden biri olarak uygulanan arabuluculuk, dava şartı arabuluculuk kavramı bir kenara bırakıldığında ihtiyari bir alternatif çözüm yöntemidir. Ana hedefi uyuşmazlığın çözümü ve anlaşma olan bu alternatif çözüm yönteminde tarafların anlaşması halinde bir anlaşma belgesi düzenlenebilir.²³³ HUAK m.18 yorumuyla arabuluculuk anlaşma belgesi, tarafların anlaşma sonunda anlaştıkları hususu kaleme aldıkları, taraflar (kanuni ve iradi temsilciler) ve arabulucu tarafından imzalanan belge olarak tanımlanabilir.²³⁴

Taraflar anlaştıkları hususları anlaşma belgesinde belirtebilecekleri gibi HUAK'ın Arabuluculuğun Sona Ermesi başlıklı 17.maddesinde düzenlenen son tutanakta da belirtebilirler.

²³² Pekcanitez, H., Özekes, M., Akkan, M., Taş Korkmaz, H. (2017) *Medeni Usul Hukuku*. 15inci Bası. Cilt III. Onikilevha Yayıncılık: İstanbul. ss:2805-2809.

²³³ "Taraflar isterlerse vardıkları anlaşmayı ve uyuşmazlığın çözümünü herhangi bir metne dökmeyebilirler. Zira sorun çözülmüşse asıl amaç gerçekleşmiş demektir. Ancak ileride bu konuda bir sorun çıkmasını istemiyorlarsa ortaya çıkan anlaşmayı farklı sebeplerle kullanmaları gerekiyorsa varılan çözümü bir metin haline getirebilirler." Bu konuda bkz: Pekcanitez, vd., ss.2844-2846.

²³⁴ Badur, E. (2021) *Arabuluculuk Anlaşma Belgesinin Borçlar Hukuku Açısından Değerlendirilmesi*, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi: 49-87. [Çevrimiçi].

Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mdergi/issue/66277/1037943> (Erişim Tarihi: 27 Mayıs 2022).

Arabuluculuk anlaşma belgesi, unsurları kanunla düzenlenmemiş isimsiz bir sözleşmedir. Arabuluculuk anlaşma belgesi her ne kadar usul hukuku açısından sonuçlar doğursa da maddi hukuka ilişkin bir borçlar hukuku sözleşmesidir.²³⁵ Arabuluculuk anlaşma belgesi her ne kadar kanunla düzenlenmemiş isimsiz bir sözleşme olsa da bu anlaşma belgesinin kanunda düzenlenen herhangi bir sözleşme şeklinde yapılması da mümkündür.

Taraflar aralarındaki uyuşmazlığı arabuluculuk anlaşma belgesi ile çözüme kavuşturmak amacıyla aralarındaki borcu veya borç ilişkisini arabuluculuk anlaşma belgesi ile değiştirmeleri veya TBK m.133 uyarınca yenilemeleri de mümkündür.

Taraflar arasındaki uyuşmazlığa konu edimlerin arabuluculuk süreci ile çözüme kavuşturulması ve bu doğrultuda düzenlenecek arabuluculuk anlaşma belgesinde edimlerin değiştirilmesi, diğer bir deyişle uyuşmazlık konusu edimlerin yerine anlaşma belgesinde belirlenen edimlerin geçeceği kararlaştırılması halinde anlaşma belgesinin değiştirme sözleşmesi olarak düzenlendiği söylenebilir. Burada anlaşma belgesi ile getirilen edimler uyuşmazlık konusu borca ilişkin olup uyuşmazlık konusu borcun devam ettiğini işaret eder.²³⁶

Anlaşma belgesinde yer alan edimlerin hiç veya gereği gibi ifa edilmemesi halinde taraflar TBK’da düzenlenen sözleşmeye aykırılık hükümleri gereği talep ve savunmalarda bulunabileceklerdir.

Ancak yenilemede durum farklıdır. Bu halde arabuluculuk anlaşma belgesi olarak tarafların mevcut borcu sona erdiren, yeni bir borç doğuran ve yenileme iradelerinin açıkça anlaşılabilir olduğu bir yenileme sözleşmesi akdetmeleri mümkündür. Burada, arabuluculuk anlaşma belgelerinin hangi hallerde yenileme niteliği taşıyacağı sorunu akla gelmektedir. Zira arabuluculuk anlaşma belgeleri halihazırda taraflar arasında bir uyuşmazlık ve borç veya borç ilişkisinin bulunduğu hallerde akdedilmektedir.

---

²³⁵ Dost, S. (2014) *Arabuluculuk Ücret ve Masrafları Hakkında Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme*, TBBD, s. 453. [Çevrimiçi]

Erişim Adresi: <https://kutuphane.dogus.edu.tr/mvt/pdf.php?pdf=0016839velng=1> (Erişim Tarihi: 27 Mayıs 2022).; Azaklı Arslan, B. (2018) *Medeni Usul Hukuku Açısından Zorunlu Arabuluculuk*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara. s. 162; Taşpolat Tuğsavul, Arabuluculuk, s. 184; Taşpolat Tuğsavul, M. (2009) *Arabuluculuk Kanun Tasarısı Çerçevesinde Türk Hukukunda Arabuluculuk*, Bahçeşehir Üniversitesi sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans, İstanbul, s. 85.

²³⁶ “Taraflar yeni bir borç meydana getirirlerken eskisini ortadan kaldırmak iradesine sahip bulunmalıdırlar. Aksi takdirde, ya ikinci ve bağımsız bir borcun daha kurulduğu, ya da tarafların birinci borçta bazı değişiklikler yapılmasını istedikleri kabul edilir.” Bu konuda bkz: Tekinay vd. (1993), s.993.

Burada dikkat edilmesi gereken husus, TBK m.133/1 uyarınca tarafların yenilemeye yönelik açık iradelerinin tespit edilebiliyor oluşudur. Tarafların, alternatif uyuşmazlık çözümü uğruna akdettikleri anlaşma belgesinin karine olarak yenileme niteliği taşıdığını söylemek mümkün değildir. Nitekim bu konuda, yenilemenin hukuki sonucu olarak mevcut borcun sona ermesi ve buna bağlı olarak eski borca ait teminat ve savunmaların da sona ereceği hususu unutulmamalıdır.

Anlaşma belgesinin yenileme sözleşmesi olarak akdedilmesi ve bunun sonucu olarak uyuşmazlık konusu eski borcun sona erdiği bir halde, yenileme sözleşmesinin diğer bir deyişle anlaşma belgesinin hiç veya gereği gibi ifa edilmemesi sonucunda TBK m.125 uyarınca sözleşmeden dönülebilir. Bu durumda anlaşma belgesi ile sona eren arabuluculuk anlaşma belgesi öncesinde var olan uyuşmazlık konusu borç veya borç ilişkisi canlanacaktır.

Tarafların uyuşmazlık çözümü amacıyla arabulucuya başvurmaları ve arabuluculuk faaliyeti sonunda düzenlenecek arabuluculuk anlaşma belgesinde taraflarca yenileme iradesinin açıkça ortaya konarak borcun yenilenmesi yoluyla uyuşmazlığın çözümüne hukuken bir engel bulunmamaktadır. Yukarıda da belirtildiği gibi arabuluculuk faaliyetinde asıl hedef uyuşmazlığın çözümüdür.

2.5.3. Konkordato Sözleşmeleri

2.5.3.1. İflas Dışı Konkordato Belgeleri

Vadesi gelmiş borçlarını ödeyemeyen yahut vadesi geldiğinde borçlarını ödeyememe tehlikesi içerisinde bulunan borçluya, borcun belirli bir yüzdesini ödeme yahut borcun tamamının veya bir kısmının ileri bir vadede ödemesi şansı sunan hukuki kuruma iflas dışı (adi) konkordato denir.²³⁷ Konkordatonun hukuki niteliğine ilişkin doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. İlk görüş konkordatonun sözleşme olduğunu savunurken, ikinci görüş konkordatonun bir yargı tasarrufu olduğunu savunmaktadır.

²³⁷ Tanımlar için bkz: Öztekin, S., Budak A.C., Tunç Yücel, M., Kale, S., Yeşilova, B. (2018) *Yeni Konkordato Hukuku*. Adalet Yayınevi: Ankara. ss:106-112.; Pekcanitez, vd. (2020), ss.481-482.; Altay ve Eskiocak, (2017), ss.9-15,29; Uyar, T. (2019) *Yeni Konkordato Hukukumuzun Temel İlkeleri* Bilge Yayınevi: Ankara. s.3.; Arslan, R., Yılmaz, E., Taşpınar Ayvaz, S., Hanağası, E.(2020) *İcra ve İflas Hukuku*. Yetkin Yayıncılık: Ankara. s. 566-568.; Coşkun, M. (2019) *Konkordato ve İflas* Seçkin Yayıncılık: Ankara. s.38.; Coşkun, M. (2013) *Açıklamalı-İçtihatlı İcra ve İflas Kanunu*. Değişiklikleri İçerecek Şekilde Güncellenmiş 4üncü Bası. Cilt III. Seçkin Yayıncılık: Ankara. s.3777.; Aşık, İ., Oru., Y., Tok, O., Saçar, F. (2022) *İcra ve İflas Hukuku*. Seçkin Yayıncılık: Ankara. s.691.

Doktrinde hâkim görüşe göre ise konkordato hafifletilmiş bir cebri icra yöntemi olduğudur.²³⁸ Gerçekten de alacaklıların çoğunluğu ile kurulan konkordatonun tüm alacaklıları bağlayıcı nitelikte olması sözleşme görüşüne, konkordatonun feshedilebilir ve alacaklıların iradesine dayanan bir süreç olması ise yargı tasarrufu görüşüne ciddi eleştiriler getirilmesine yol açmaktadır.

Yenileme taraf iradeleri ile kurulur iken, adi konkordato borçlu ile alacaklılar arasında çoğunluğun sağlanmasının ardından mahkeme onayına sunulan ve mahkeme onayının ardından kurulan bir cebri icra yöntemidir. O halde burada ilkin bu tezin konusu yenileme ile iflas dışı konkordato arasında bir hukuki nitelik farkı bulunduğunu belirtmek gerekir.

Yenileme her şeyden önce bir sözleşme niteliğinde iken konkordato hafifletilmiş bir cebri icra yöntemidir. Yenilemeden dönme hususunda borçlar hukukun genel esasları uygulama alanı bulurken iflas dışı konkordatonun feshine icra iflas hukuku hükümlerinin uygulanması bu hukuki nitelik farkını destekler niteliktedir.

Konkordato herhangi nedenle ödeme güçlüğü içerisindeki borçlunun borcunu ödeyebilmesi alacaklıların da alacaklarına kavuşabilmesini sağlayan hafifletilmiş bir cebri icra yöntemidir. Konkordatoda ödeme güçlüğü çeken borçlunun borcun belirli bir kısmını ödemesi, borcun belirli bir kısmını veya tamamını ödemesi için vadenin uzatılması, borcun taksitlendirilmesi gibi işlemler ile bir ödeme planı belirlenebilir.

Görüldüğü üzere konkordatoda hakkında ödeme güçlüğü çekilen mevcut borç üzerinde farklı düzenlemeler yapılmakta ve mevcut borç varlığını korumaktadır. Konkordato, yenilemenin aksine mevcut borcun ayniyetinin korunduğu, borcun ödenmesine yönelik kolaylık sağlayan bir yöntemdir. Yenilemede herhangi bir ödeme güçlüğü olsun veya olmasın mevcut borç yeni borcun doğumu ile sona ermektedir. Yenilemede mevcut borç sona erdiğinden sona eren borca bağlı def'iler ileri sürülemezken, konkordatoda borç ve borç ilişkisi ayniyetini koruduğundan borç ilişkisine ait def'iler ileri sürülebilir.

Belirtmek gerekir ki gerek hukuki niteliklerinde var olan farklılıklar gerekse doğrudukları sonuçlar bakımından var olan farklılıklar nedeniyle iflas dışı

---

²³⁸ Konkordatonun hukuki niteliğine ilişkin görüşler için bkz: Öztekin, vd. (2018), ss.110-111.; Altay ve Eskiocak (2017) ss.16-19.; Kaman, M. (2021) *Konkordatonun Hüküm ve Sonuçları*. Ankara: Seçkin Yayıncılık. ss.18-20. [Çevrimiçi] Erişim Adresi: www.turcademy.com.tr (Erişim Tarihi: 05 Temmuz 2022).

konkordatonun yenileme sözleşmesinden ayrıldığını ve yenileme sonucunu doğurmayacağını söylemek mümkündür.²³⁹

2.5.3.2. Gayriresmi (Özel) Konkordato Belgeleri

İcra ve iflas kanununda düzenlenen konkordato türlerinin yanısıra, ödeme güçlüğü çeken borçlunun alacaklılar ile sözleşme serbestisi kapsamında yaptığı ve mahkeme onayına sunulmayan anlaşma metni öğretide özel (gayriresmi) konkordato olarak isimlendirilmektedir.²⁴⁰ Yukarıda açıklanan ve yenileme ile karşılaştırılan iflas dışı konkordato İİK m.285 vd. düzenlenmiştir. Bunun doğal sonucu olarak iflas dışı konkordato hakkında icra ve iflas hukuku hükümleri tatbik edilecektir.

Özel konkordato ise yalnızca taraf iradelerine dayanan ve mahkeme onayına sunulmayan anlaşma belgesi niteliğinde olduğundan özel konkordato hakkında Türk borçlar hukukunun genel hükümleri tatbik edilecektir.²⁴¹

Mahkeme onayına sunulmadığından ve kurulmasında yalnızca taraf iradeleri rol oynadığından özel konkordato iflas dışı konkordatodan farklı olarak hukuki niteliği itibariyle bir sözleşmedir. Yukarıda açıklanan iflas dışı konkordatodan farklı olarak özel konkordato yalnızca sözleşmeye taraf olanları bağlar.

Yine özel konkordatonun feshi ve konkordato sözleşmesinden dönülmesi tarafların özgür iradeleri ile sağlanır. İflas dışı konkordatoda olduğu gibi özel konkordatoda da ödeme güçlüğü içerisinde bulunan borçlunun borcunu ödeyebilmesi adına borç miktarının güncellenmesi diğer bir deyişle borç miktarının azaltılması, vadenin uzatılması, borcun taksitlendirilmesi mümkündür.

Konkordatoda taraflar arasında borca ilişkin bir çekişme yahut belirsizliğin bulunması şart değildir. O halde tarafların özel konkordato sözleşmelerinin yenileme niteliği taşıyıp taşımadığı sorunu akla gelmektedir.

Yenileme sözleşmesinin varlığının kabulü için tarafların yenileme iradelerinin varlığı gerekir. Özel konkordato sözleşmesinde, ödeme güçlüğü içerisinde bulunan borçlunun borcunu ödeyebilmek adına alacaklı ile yapacağı özel konkordato sözleşmesinde yenileme iradesinin varlığı mümkündür. Öyle ki ödeme güçlüğü içerisinde bulunan borçlu ile alacaklı arasında yapılacak ve özel konkordato olarak

²³⁹ Aynı yönde bkz: Altay ve Eskiocak (2017), ss.803-804.

²⁴⁰ Öztekin, vd. (2018) s.106.; Pekcanitez, H., Atalay, O., Sungurtekin Özkan, M., Özekes, M. (2018) *İcra İflas Hukuku Ders Kitabı 5. Bası* İstanbul: Vedat Kitapçılık. s.442.; Kaman (2021), ss.20-21.

²⁴¹ Öztekin, vd. (2018) s.106.; Pekcanitez, vd. (2018) s.442.; Eren (2020) , s. 1395.

adlandırılmış sözleşmede, borçlunun ifasında güçlük çektiği borcun sona erdirilerek borç miktarının düşürülmesi yahut vadenin uzatılması şeklinde yeni bir borç kurulmasına hukuken bir engel bulunmamaktadır. Şüphesiz özel konkordato olarak adlandırılan bu sözleşmenin yenileme niteliği taşıdığı kabulü için tarafların yenileme iradelerinin açıkça anlaşılır olması gerekmektedir. Yenilemenin karine olarak kabul edilmemesinin sonucu olarak, tarafların özel konkordato sözleşmesi akdettikleri bir halde, yalnızca borcun ifasına yönelik değişiklikler yapılması yenilemenin varlığını kabul için yeterli değildir. Ancak her özel konkordato sözleşmesinin yenileme niteliği taşıdığı söylemek mümkün değildir.

2.5.4. İİK Kapsamında Taksitle Ödeme Sözleşmeleri

Borcu icra takibine konu olan bir borçlu, takibin kesinleşmesinin ardından borcunu taksitle ödemeyi dileyebilir. İcra iflas hukukunda borcun taksitle ödenmesi hacizden önce ve hacizden sonra taksitle ödeme olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.²⁴² Hacizden sonra taksitle ödemede, borçlunun malları haczedilmiş ancak alacaklı henüz satış talep etmemişse²⁴³ bu aşamada İİK m.111' deki şartların varlığı halinde borçlu borcunu taksitle ödemeyi taahhüt ettiği takdirde alacaklının rızası gerekmeksizin taksitle ödeme süreci başlamış olur. Borçlunun mallarının haczinden önce ise; birinci ihtimalde alacaklı ve borçlu icra dairesinde hazır bulunarak borçlunun teklifi ve alacaklının da kabulü üzerine bir taksitle ödeme sözleşmesi imzalarlar ve bu sözleşme alacaklı, borçlu ve icra memurunca imza altına alınır.

İkinci ihtimalde ise, borçlunun evine yahut işyerine hacze gidildiğinde henüz haciz yapılmadan borçlunun taksitle ödemeyi teklif ve taahhüt etmesi ve alacaklının bu teklifi kabulü halinde bu durumun icra memurunca haciz tutanağına geçirilerek tutanağın alacaklı, borçlu ve icra memurunca imza altına alınması ile olur.

Üçüncü ihtimalde ise, alacaklının icra dairesinde hazır bulunmadığı halde borçlunun icra dairesine gelerek borcunu taksitle ödemeyi teklif ve taahhüt etmesi halinde bu durum icra memurunca alacaklıya muhtıra ile bildirilir, alacaklının borçlunun teklifini kabul ettiğini bildirmesinin akabinde kabul yine icra dairesince

²⁴² Pekcanitez, vd. (2018) ss:194-197.; Atalı, M., Ermenek, İ. (2021) *İcra ve İflas Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık. Erişim adresi: www.turcademy.com (Erişim tarihi: 10 Haziran 2022).

²⁴³ Satış talebinden sonra da taksitle ödeme yapılabileceği yönünde görüş için bkz: Kılınç (2019), ss.56-57.

borçluya muhtıra ile bildirilir ve taksitle ödeme süreci başlar.²⁴⁴

Hacizden sonra, İİK m.111'deki şartların sağlanması halinde borçlunun rızası gerekmeksizin borcun taksitle ödenmesi mümkün olup burada alacaklı ile borçlu arasında bir sözleşme bulunmamakta, borçlu İcra ve İflas Kanunu' nunca kendisine tanınan haktan faydalanmaktadır.²⁴⁵ Bu durumda alacaklı ile borçlu arasında icap ve kabul gerçekleşmediğinden ve dahası taraflar arasında aynı yönde bir ortak irade bulunmadığından bu durumun İcra ve İflas Kanunu'ndan kaynaklanan bir hukuki durum olduğunu belirtmek ve bu aşamada bu tezin konusu yenileme ile karşılaştırmasına yer vermemek yerinde olacaktır. Neticede bu durumda ilkin alacaklı ile borçlunun ortak iradelerinden ve icap ve kabulün gerçekleştiğinden dahi söz edilemeyeceğinden anılı işlemin bir sözleşme olmadığını belirtmek gerekir.

Ancak burada, yukarıda açıklanan ve hacizden önce borçlu ve alacaklı arasında icap ve kabulle kurulan taksitle ödeme sözleşmesinin 'borcun yenilenmesi' niteliği taşıyıp taşımadığı sorunu akla gelmektedir. Öncelikle belirtmek gerekir ki; ister yenileme ister borcun taksitle ödenmesi söz konusu olsun iki durumda da alacaklının alacağına kavuşması, borçlunun da borcunu ifasını sağlama amacı vardır. Yenilemede alacaklının bir kısım borcundan vazgeçmesi, diğer bir deyişle alacağı konusunda fedakarlık göstermesi mümkün iken, taksitle ödeme sözleşmesinde bakiye borç aynen varlığını korur ve yalnızca vade konusunda borçluya imkan tanınır.

Taksitle ödeme sözleşmesi için aynı yenileme sözleşmesi gibi kanunda bir şekil şartı belirtilmemiştir. Hacizden önce yapılacak taksitle ödeme sözleşmesinin tarafların icra dairesinde hazır olmaları yahut borçlunun icra dairesine gelerek taksitle ödeme taahhüdünü icra dairesine bildirmesi ve bu taahhüdün icra dairesi tarafından borçluya bildirilmesi gibi farklı şekillerde kurulması mümkündür. Kural olarak yazılı geçerlilik şartı öngörülmemişse de gerek yenilemenin gerekse taksitle ödeme sözleşmesinin yapılabilmesi için taraflar arasında mevcut bir borç bulunması zorunludur. Ayrıca taksitle ödeme sözleşmesi için bu borcun icra takibine konu olması ve takibin kesinleşmesi gerekir.²⁴⁶

²⁴⁴ Arslan, vd. (2020), s.316 vd.

²⁴⁵ Bu işleme borçlunun kanuni taksit hakkı veya borçlunun yasal hakkı da denmektedir. Açıklamalar için bkz: Yazıcı, Ç. (2021) *Hacizden Sonra Borcun Taksitle Ödenmesi Taahhüdü*, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Cilt 7.(152) : 109-144. [Çevrimiçi].

Erişim Adresi:<http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/Dergi/Dergi152/6/> (Erişim Tarihi: 26 Mayıs 2022)

²⁴⁶ Kızılhisar, E. (2014) "Borcun Taksitle Ödenmesine Yönelik Taahhüt ve Sözleşmeler ile Hükümleri" Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. Antalya. ss.45. [Çevrimiçi] Erişim Adresi: www.tez.yok.gov.tr (Erişim Tarihi: 13 Haziran 2022).

Henüz kesinleşmeyen ve itiraz süresi geçmemiş icra takibine borç hakkında alacaklı ile borçlu arasında bir taksitle ödeme sözleşmesi yapılmasına hukuken bir engel bulunmamaktadır. Ancak kesinleşmemiş takibe ilişkin yapılan bu sözleşme İİK m.111 anlamında taksitle ödeme sözleşmesi olmayıp İİK m.111’de yer alan hüküm ve sonuçlarını doğurmayacaktır.²⁴⁷ Takibin kesinleşmesinden önce yapılacak taksitle ödeme sözleşmesi bir icra iflas hukuku sözleşmesi niteliği taşımayacağından yenileme sözleşmesi niteliğinde olması muhtemeldir. Takibin kesinleşmesinden önce akdedilen ve yenileme niteliği taşıyan taksitle ödeme sözleşmesi ile takibe konu borç sona ereceğinden takibe itiraz edilmesi mümkündür.

Alacaklının itirazın iptalini talep etmesi halinde taksitle ödeme sözleşmesinin aynı zamanda bir yenileme sözleşmesi olduğu ve bu nedenle eski borcun sona erdiğine ilişkin savunmalar borçlu tarafından ileri sürülebilecektir. Böyle bir durumda itirazın iptali mümkün olmayıp, taksitle ödeme sözleşmesinde yer alan borcun hiç veya gereği gibi ifa edilmemesi halinde alacaklı yeni akdettiği sözleşmeye göre talepte bulunabilecektir. Bu nedenle alacaklı yeni sözleşmeye dayanarak yeni bir dava açacak yahut icra takibi başlatabilecektir.

İcra ve iflas hukukunda göre hacizden önce tarafların icap ve kabulleriyle kurulan taksitle ödeme sözleşmesinde; mevcut borcun (borcun tamamı veya bir kısmı ödenmiş ise bakiye kısmı için) bir taksitlendirme, vade belirleme, ödeme planı oluşturma söz konusudur. Öyle ki, taksitlendirme sözleşmesinin kurulmasının ardından, icra takibine konu ve taksitlendirilen bu borç ayniyetini korumakta, yalnızca ödeme planında ilişkin bir düzenleme yapılmış olmaktadır. Yenileme ile temel fark tam da burada belirmektedir. Yenileme her ne kadar borçlar hukuku sözleşmesi olsa da aslında borcu sona erdiren hallerden biridir. Yenileme ile mevcut borç sona ermekte ve eş zamanlı olarak yeni bir borç kurulmaktadır. Ancak görüldüğü üzere taksitle ödeme sözleşmesinde mevcut borç varlığını korumaktadır.

Taksitle ödeme sözleşmesi borcun tamamına yahut borcun bir kısmı ödenmiş ise bakiye borca ilişkin yapılırken, yenileme sözleşmesinin borcun tamamına ilişkin yapılması zorunlu değildir. Borcun bir kısmının yenilenmesi mümkündür.

Öte yandan taraflar arasında bir borç ilişkisi ve birden fazla borç olması halinde, bu borçların tamamının aynı takibe konu olamaması ve aynı takipte

---

²⁴⁷ Kızılhisar (2014), ss.42-44.

kesinleşmemesi halinde borç ilişkisinde yer alan ve farklı takiplere konu olan her borç için ayrı ayrı taksitle ödeme sözleşmesi yapılması gerekecektir. Oysa yenilemede birden fazla borcun bulunduğu bir borç ilişkisinin tek bir yenileme sözleşmesi ile yenilenmesinin mümkündür.

BÖLÜM 3: SONUÇ

Yenileme, Roma hukukundaki kullanımı ile novatio, bir borcun yerine bir yenisinin getirilmek suretiyle sona erdirilmesi olarak tanımlanabilmektedir. Yenileme,

öncesi tespit edilememiş olmakla ilkin Roma hukukunda ortaya çıkmıştır. Yenilemenin Roma hukukunda önemli bir yere sahip olduğu, yenileme ile borcun üstlenilmesi, havale gibi pek çok hukuki işlemin novatio yoluyla yapıldığı tespit edilmiştir. Günümüzde her ne kadar modern hukuk sistemlerinde borç ilişkisinde taraf değişikliği için farklı hukuki işlemler kullanılıyor olsa da bunların temellerinin novatio olduğu ve novationun önemli bir stipulatio türü olduğu görülmüştür.

Çalışmanın ilk bölümünde yenilemenin tarihsel gelişimi aktarılmış, Türk hukukundaki niteliği tespit edilmiş ve her şeyden önce yenilemenin bir sözleşme olduğu belirlenmiştir. Öte yandan yenilemenin çifte etkili bir kazandırıcı ve borçlandırıcı işlem olduğu belirlenmiştir.

Borç ilişkilerinin yenilenip yenilenemeyeceği sorunu üzerinde durulmuş ve özellikle sözleşme özgürlüğü prensibine dayanarak borçların yanında borç ilişkilerinin de yenilenebileceği sonucuna varılmıştır.

Birinci bölümde yenileme ile benzer sözleşmeler ve yenileme ile karıştırılan bazı hukuki işlemler incelenmiştir. Aynı ayrı yapılan incelemede, benzer hukuki kurumların yenileme ile ayrışan ve benzeşen yönleri tespit edilmiştir.

Yenilemede mevcut borç sona ermesine karşılık; alacağın devri, sözleşmenin devri, borcun nakli ve değiştirme sözleşmesinde kural olarak mevcut borcun varlığını koruduğu görülmüştür. Yenileme ile yeni bir borç kurulmasına rağmen, ikale sözleşmesinde mevcut borcun sona erdirildiği ancak yeni bir borcun kurulmadığı, ibra sözleşmesinde de ivazlı ibranın varlığı halinde ivazın ibra edilen borcun karşılığı olduğu ve yenilemede olduğu gibi yeni ve bağımsız bir borcun kurulmadığı görülmüştür. Sulh sözleşmesinde ise, her ne kadar yenileme de sulh de birer sözleşme olsalar da, sulh sözleşmesinde karşılıklı fedakarlık ve mevcut borç üzerinde bir çekilme yahut belirsizlik bulunması zorunluluğu aranır iken yenileme sözleşmesi bu zorunlulukların aranmadığı tespit edilmiştir. Her ne kadar Roma hukukunda bir arada kullanılsalar da yenileme ve havalenin günümüz modern hukuk sistemlerinde farklı oldukları ve bu doğrultuda; havale ödeyicisi ile havale eden arasında bir borç bulunması zorunlu değilken yenileme alacaklı ve borçlu arasında bir borcun bulunması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde ilkin yenilemenin koşulları ve hukuki sonuçları incelenmiştir. Mevcut bir borcun varlığı, yeni bir borcun doğumu ve yenileme iradesi yenilemenin şartlarıdır. Mevcut borcun eksik, iptal edilebilir, kesin hükümsüz vb.

olması halinde yenilemenin gerçekleşip gerçekleşmeyeceği incelenmiş ve ayrı ayrı değerlendirme yapılarak; kesin hükümsüz hale gelmedikçe askıda hükümsüz sözleşmelerin yenilenebileceği, koşula ve vadeye borçların yenilenebileceği ve aksi kararlaştırılmadıkça koşul ve vadenin yeni borç içinde geçeli olacağı, eksik borçların yenilenebileceği ancak zamanaşımına uğramak suretiyle eksik borç niteliği taşıyanlar hariç diğer eksik borçların yenilenmesi neticesinde yeni borcun da eksik borç olacağı, iptal edilebilir borçların yenilenip yenilenemeyeceği hususunda ise iptal edilebilir borçların hukuki niteliği üzerinde kabul edilen görüşün belirleyici olacağı tespit edilmiş ve neticede bu çalışmada iptal edilebilir borçların yenilenebileceği sonucuna varılmıştır. Yeni bir borcun doğumu ise yenilemenin bir diğer şartıdır. Yeni borcun, sone eren borcun parçası olmayan ve yenileme hukuki sebebine dayanan bağımsız bir olduğu sonucuna varılmıştır. Yenilemenin son şartı ise yenileme iradesidir. Kanunda belirlenen açık yenileme iradesinin varlığı şartından yenileme iradesinin açık irade beyanı olmasına gerek olmadığı ancak yenileme iradesinin şüpheye yer bırakmayacak şekilde anlaşılması gerektiği sonucuna varılmıştır. Yenileme iradesi için aleyhe yorum kuralı gereği, ulaşılmak istenen sonuca yenilemenin yanında başka bir hukuki işlemle de ulaşılabiliyor olması ve yenileme iradesinin açıkça tespit edilemiyor olması halinde tarafların yenilemeyi değil diğer hukuki sonucu tercih ettikleri yorumunun yapılması gerektiği tespit edilmiştir.

Yenilemenin hukuki sonuçları incelendiğinde; asıl borca bağlı hak ve savunmaların da sona ereceği, ancak bu kuralın aksine anlaşmanın mümkün olduğu sonucuna varılmıştır.

Yine çalışmanın ikinci bölümünde; ‘sözleşmesin yenilenmesi’ kavramı kapsamında özellikle devamlılık arz etmeleri bakımından sürekli borç ilişkilerinin yenilenmesi sorunu incelenmiştir. Uygulamada geniş bir yer kaplaması nedeniyle kira sözleşmeleri ve yenileme lafzının sıkça kullanılması nedeniyle yenileme niteliğinin varlığının sıkça tartışıldığı sigorta sözleşmeleri incelenmiştir. Kira sözleşmeleri yönünden, genel hükümlere tabi kira sözleşmeleri, konut ve çatılı işyerlerine ait kira sözleşmesi ve ürün kirası hakkında ayrı ayrı değerlendirme yapılmıştır. Neticede; genel hükümlere tabi kira sözleşmeleri bakımından TBK m.327’de yer alan ‘dönüşme’den kira ilişkisinin devamını amaçlayan bir yenileme olarak anlaşılması gerektiği sonucuna varılmıştır. Konut ve çatılı işyeri kira sözleşmeleri yönünden ise TBK m.347’de yer alan ‘uzama’dan TBK m.133 anlamında yenilemenin değil mevcut kira sözleşmesinin süresinin uzatılmasının anlaşılması gerektiği ve son olarak TBK

m.367’de ürün kirasına ilişkin yer alan ‘yenileme’den kanunun lafzına bağlı kalarak hukuki anlamda bir yenilemenin gerçekleştiği sonucuna varılmıştır.

Sigorta sözleşmeleri yönünden ise; mevcut sigorta sözleşmesinde gerçekleşen olayların yeni sözleşmeyi belirlemesi, süreye bağlanan sigorta sözleşmelerinin belirlenen sürede kendiliğinden sona erecek olması ve yeni sigorta sözleşmesinde kabul edilecek köklü değişikliklerin yenileme yoluyla gerçekleştirilmesinin mümkün olduğu gerekçeleri ile ‘sigorta sözleşmelerinin yenilenmesi’ ile hukuki anlamda bir yenilemenin gerçekleştiği sonucuna varılmıştır.

Hukukumuzun değişen ve gelişen yapısı göz önüne alınarak konkordato belgelerinin, arabuluculuk anlaşma belgelerinin ve İcra İflas Kanunu kapsamında taksitle ödeme sözleşmelerinin TBK m.133 anlamda yenileme sözleşmesi şeklinde akdedilmelerine ilişkin açıklamalar yapılmıştır. Bunlar ayrı ayrı incelenmiştir. Yenilemenin bazen, konkordatonun ise genellikle ödeme kolaylığı amacıyla yapıldığı görülse de, iflas dışı konkordatonun bir borçlar hukuku sözleşmesi değil cebri icra yöntemi olduğu, özel konkordatonun ise bir sözleşme niteliği taşıması ve özel konkordato belgelerinin yenileme niteliği taşıması hukuken mümkün görülse de, yenileme iradesinin özel konkordato belgesinin içeriğinden açıkça anlaşılması gerekeceği sonucuna varılmıştır. İflas dışı konkordato belgelerinin ise, bir özel hukuk sözleşmesi değil cebri icra yöntemi olması nedeniyle yenileme sözleşmesinden ayırt edilmesi daha kolay olmuştur.

Arbuluculuk anlaşma belgeleri ile bir yenileme yapılması hukuken mümkün olsa da, arabuluculuk anlaşma belgesinde anlaşmaya konu edilen borçların mevcut borca ilişkin olduğu ve anlaşmaya taşındığı, TBK m.133 anlamında yeni bir borç kurmadığı sonucuna varılmıştır.

İcra ve İflas Kanunu kapsamında taksitle ödeme sözleşmesinin özellikle İİK m.111’de sayılan şartların gerçekleşmesi halinde akdedilmesinde yenileme sözleşmesi ile yakınlık göstermektedir. Ancak yenileme sözleşmesi ile borç miktarının borçlu lehine azaltılması mümkün iken taksitle ödeme sözleşmesinde borç miktarı değişmemekte borçluya yalnızca bir vade tanındığı görülmüştür. Taksitle ödeme sözleşmesinde bakiye borcun tamamına ilişkin bir sözleşme yapılır iken yenileme sözleşmesinin borcun tamamına ilişkin yapılmasının zorunlu olmadığı ve kısmen yenilemenin mümkün olduğu görülerek taksitle ödeme sözleşmesinin TBK m.133’te yer alan yenileme sözleşmesinden farklı bir sözleşme niteliğinde olduğu sonucuna varılmıştır.

KAYNAKLAR

Akıncı, Ş., (2019) *Borçlar Hukuku Bilgisi Genel Hükümler*. Sayram Yayınları: Konya.

- Akıntürk, T., Ateş, D. (2017) *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri*. 29 uncu Bası. Beta Yayıncılık: İstanbul.
- Altay, S., Eskiocak, A. (2017) *Modern İflas Hukuku Açısından Korkordato ve Yeniden Yapılanma Hukuku*. Vedat Kitapçılık: İstanbul
- Arda Bağçe, D. H.(2015) *Alacağın Devri ve Diğer Hukuki Durumlarla Karşılaştırılması*. İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- Arsebük, E., (1937) *Türk Kanunları Bakımından Borçlar Hukukunun Umumi Esasları Cilt III*. Recep Ulusoy Basımevi: Ankara.
- Arsebük, E. (1950) *Borçlar Hukuku*. 3 üncü Bası. Güney Matbaacılık ve Gzetecilik T.A.O.: Ankara.
- Arslan , R., Yılmaz , E., Taşpınar Ayvaz, S. ve Hanağası, E. (2020) *İcra ve İflas Hukuku*. Yetkin Yayıncılık: Ankara.
- Atalı, M. ve Ermenek, İ. (2021) *İcra ve İflas Hukuku*. Seçkin Yayıncılık: Ankara.
- Ayan, M. (2016) *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Seçkin Yayıncılık: Ankara.
- Ayan, M. ve Ayan, N. (2016) *Kişiler Hukuku*. Gözden Geçirilmiş 8 inci Bası. Seçkin Yayıncılık: Ankara.
- Aybay, A. (2020) *Borçlar Hukuku Dersleri Genel Bölüm*. Ondördüncü Basıdan Tıpkı 15 inci Bası. Filiz Kitabevi: İstanbul.
- Aydoğdu, M. ve Kahveci, N. (2013) *Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*. İleri Kitabevi: İzmir.
- Aydoğdu, M. ve Kahveci, N. (2014) *Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri (Sözleşmeler Hukuku)*. Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 2 nci Bası. Adalet Yayınevi: Ankara.
- Ayiter, K. (1953) *Medeni Hukukta Tasarruf Muameleleri*. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını: İstanbul.
- Badur, E. (2021). Arabuluculuk Anlaşma Belgesinin Borçlar Hukuku Açısından Değerlendirilmesi. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, Yıl 9(18), ss. 49-87.
- Berki, Ş., 1955. Borcumun Sükutu. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12(1), ss. 216-267.
- Birsen, K., 1967. *Borçlar hukuku Dersleri: Borçların Umumi Hükümleri*. 4 üncü Bası. Tahsin Onuk Matbaası: İstanbul.
- Bozer , A. ve Göle, C., 2018. *Ticari İşletme Hukuku*. Gözden Geçirilmiş 5 inci Bası dü. Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü: Ankara.

- Budak, A. C. ve Yağcı, M. O. (2020) Konkordato ve Finansal Yeniden Yapılandırma. *Bankacılar Dergisi* Yıl 60 (Sayı 112) ss. 16-46.
- Canpolat, F. (2008) Müteselsil Borcun Sona Erme Nedenleri -Borçlar Kanunu Tasarısı'ndaki İlgili Hükümlerin Kısa Değerlendirilmesi İle Birlikte. *Ankara Barosu Dergisi*, Yıl 66(Sayı 3), ss. 68-81.
- Canyürek, M. (1995) *Müteselsil Borçlulukta İç ve Dış Etkiler*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul.
- Caymaz, N. (2021) *Finansal Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması*. 1 inci Bası. Seçkin Yayıncılık: Ankara.
- Coşkun, M. (2019) *Konkordato ve İflas*. 2 nci Bası. Seçkin Yayıncılık: Ankara.
- Coşkun, M. (2013). *İcra ve İflas Kanunu*. Değişiklikleri İçerik Şekilde Güncellenmiş 4 üncü Bası. Seçkin Yayıncılık: Ankara.
- Çamoğlu, E. (2011). Cari Hesapta Tecdit. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 28(1), ss. 193-214.
- Çelik, N., Caniklioğlu, N. ve Canbolat, T. (2016) *İş Hukuku Dersleri*. Beta Yayıncılık: İstanbul.
- Çil, Ş. (2013) *Türk Borçlar Kanunu Hükümleri Yargıtay İlke Kararlarına Göre İş Hukukunda İbraname*. Yetkin Yayıncılık: Ankara.
- Denizci, Ö. S. (2009). *Türk borçlar Hukukunda İbra*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Doğan, M., Şahan, G. ve Atamulu, İ. (2021) *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. 2 nci Bası. Seçkin Yayıncılık: Ankara.
- Dost, S. (2014) Arabuluculuk Ücret ve Masrafları Hakkında Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, ss.449-476.
- Durgut, R. (2012) *Cari Hesap Sözleşmesi*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi. İstanbul.
- Elbir, H. K. (1948) Cari Hesapta Tecdit Meselesi ve Bu Hususta Türk hukukunun Kabul Ettiği Hal Tarzı. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 14(1-2), ss. 296-315.
- Erdoğan, E. ve Yeşildal, S. (2021) Finansal Yeniden Yapılandırma ve Konkordato Sürecinde Uygulanabilirliği. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), ss. 293-322.
- Eren, F. (2017) *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*. 4 üncü Bası. Yetkin Yayıncılık: Ankara.

- Eren, F. (2020) *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. 25 inci Bası. Yetkin Yayıncılık: Ankara.
- Eren, F., Dönmez, Ü. (2022) *Eren Borçlar Hukuku Şerhi* Yetkin Yayıncılık: Ankara.
- Ergün, Ç. E. (2004) Sözleşmeler Hukukunda/Consideration Sözleşmeyle Bağlanma Niyeti Kavramı ve Causa/Hukuki Neden İle İşlevsel Denkliği Meselesi. *AÜHFD*, 53(4)., ss.85-100.
- Erzurumluoğlu, E. (2016) *Sözleşmeler Hukuku (Özel Borç İlişkileri)*. Yenilenmiş 6 ncı Bası. Yetkin Yayıncılık: Ankara.
- Feyzioğlu, F. N. (1969) *Borçlar Hukuku Umumi Hükümler Cilt II*. Fakülteler Matbaası: İstanbul.
- Gönen, D. (2021) *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Filiz Kitabevi: İstanbul.
- Gümüş, M. A. (2012) *Borçlar Hukuku Özel Hükümler Cilt I*. Vedat Kitapçılık: İstanbul.
- Gümüş, M. A. (2015). *İsviçre-Türk Borçlar hukukunda İbra Sözleşmesi* Vedat Kitapçılık: İstanbul.
- Günay, C. İ. (2016) *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri*. Yetkin Yayıncılık: Ankara.
- Hatemi, H. ve Gökyayla, K. E. (2017) *Borçlar Hukuku Genel Bölüm*. 4 üncü Bası. Vedat Kitapçılık: İstanbul.
- Hızır Asrav, F. (2019) *Sulh Sözleşmesi*. Adalet Yayınevi: Ankara.
- İnceoğlu, M. (2014). *Kira Hukuku Cilt I*. On İki Levha Yayıncılık: İstanbul.
- İnceoğlu, M. (2014). *Kira Hukuku Cilt II*. On İki Levha Yayıncılık: İstanbul.
- Kahraman, Z. (2013) *Karşılaştırmalı Hukukta Borcun Dış Üstlenilmesi (Borcun Nakli)*. Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi. İstanbul.
- Kaman, M. (2021) *Konkordatonun Hüküm ve Sonuçları*. Seçkin Yayıncılık: Ankara.
- Karlı, Ö. (2007) *Sebebi Gösterilmeyen Borç Tanınması (Mücerret Borç İkrarı) BK m.17*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Doktora Tezi.
- Kayıhan, Ş. (2004) *Sigorta Sözleşmesinde Prim Ödeme Borcu*. Seçkin Yayıncılık: Ankara.
- Kayıhan, Ş. ve Ünlütepe, M. (2018) *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. 6 ncı Bası. Seçkin Yayıncılık: Ankara.
- Kender, R. (2017) *Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku*. 16 ncı Bası. On İki Levha Yayıncılık: İstanbul.
- Kılıçoğlu, A. M. (2015) *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. 19 uncu Bası. Turhan

Kitabevi: Ankara.

Kılınc, E. (2019) *İcra Hukukunda Borcun Taksitle Ödenmesi*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Yüksek Lisans Tezi. Konya.

Kızıllıhisar, E. (2014). *Borcun Taksitle Ödenmesine Yönelik Taahhüt ve Sözleşmeler İle Hükümleri*. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. Antalya.

Kocaağa, K. (2007) Borçlanılan Edimin İfası Kuralı ve Bu Kuralın İstisnaları. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 24(1), ss. 139-159.

Kocaman, A. B. (1994). Havalenin Hukuki Niteliği Üzerine. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 49(1), ss. 291-301.

Koschaker, P. ve Ayiter, K. (1977) *Roma Özel Hukukunun Ana Hatları*. Sevinç Matbaası: Ankara

Koyuncuoğlu, T. (1972) *Türk ve İsviçre Hukukunda Yenileme (Novatio)*. Fakülteler Matbaası: İstanbul.

Koyuncuoğlu, T., Koyuncuoğlu, H. ve İçöz Koyuncuoğlu, Ö. (2017) *Türk Hukuku ve Karşılaştırmalı Hukukta Yargıtay Kararları ile Birlikte Borcun ve Sözleşmenin Yenilenmesi*. Seçkin Yayıncılık: Ankara

Nomer, H.N. (2020) *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Gözden Geçirilmiş Gwnişletilmiş 17 nci Bası. Beta Yayıncılık: İstanbul.

Oğuzman, M. K. ve Öz, M. (2009) *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. 7 nci Bası. Vedat Kitapçılık: İstanbul.

Oğuzman, M. K. ve Öz, M. T. (2020). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Vedat Kitapçılık: İstanbul

Oğuzman, M. K., Seliçi, Ö. ve Oktay Özdemir, S. (2014). *Kişiler Hukuku*. Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 14 üncü Bası. Filiz Kitabevi: İstanbul.

Önay, I. (2016) *Yenileme*. Oniki Levha Yayıncılık: İstanbul.

Özcan, D. (2017) *Borcun Üstlenilmesi*. On İki Levha Yayıncılık: İstanbul.

Özdoğan, M. ve Oymak, T. (2013) *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununda Kira (Tahliye)*. Bilge Yayınevi: Ankara

Özkan, K. (2007) *Havalenin Hukuki Niteliği*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. Konya.

Öztek, S., Budak, A.C., Tunç Yücel, M., Kale, S., Yeşilova, B. (2018) *Yeni Konkordato Hukuku* Adalet Yayınevi: Ankara

Pekcanitez, H., Atalay, O., Sungurtekin Özkan, M. ve Özekes, M. (2020) *İcra ve İflas*

Hukuku Ders Kitabı. On İki Levha Yayıncılık: İstanbul.

Pekcanitez, H., Atalay, O., Sungurtekin Özkan, M. ve Özekes, M. (2018) *İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı*. 5 inci Bası. Vedat Kitapçılık: İstanbul

Pekcanitez, H., Özekes, M., Akkan, M. ve Taş Korkmaz, H. (2017) *Medeni Usul Hukuku*. 15 inci Bası. Onikilevha Yayıncılık: İstanbul.

Poroy, R. ve Yasaman, H. (2015) *Ticari İşletme Hukuku*. Gözden Geçirilmiş 15 inci Bası. Vedat Kitapçılık: İstanbul

Rado, T. (2014) *Roma Hukuku Dersleri*. Filiz Kitabevi: İstanbul

Reisoğlu, S. (2010) *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. 20nci. Beta Yayıncılık: İstanbul.

Savaş, A. (2015). Türk Borçlar Hukukunda İ kale Sözleşmesi. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 1(26), ss. 105-141.

Saymen , F. ve Elbir, H. K. (1956). *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt II*. İstanbul: Hak Kitabevi.

Schwarz, A. B. (1948) *Borçlar hukuku Dersleri I*. Kardeşler Basımevi: İstanbul.

Serozan, R. (2007). *Sözleşmeden Dönme*. Vedat Kitapçılık: İstanbul.

Serozan, R., Baysal, B. ve Sanlı, K. C. (2018) *Borçlar Hukuku Özel Bölüm*. Güncellenmiş ve Genişletilmiş 3 üncü Bası. On İki Levha Yayıncılık: İstanbul.

Süzek, S. (2017). *İş Hukuku*. İstanbul: Beta Yayıncılık.

Şahan, G. (2020) Eksik Borçların İleri Sürülmesinin Hukuki Niteliği. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, ss. 401-421.

Tandoğan, H. (1985) *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*. Tümü Yeniden İşlenmiş ve Genişletilmiş 3 üncü Bası. Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü: Ankara.

Tekinay, S. S., Akman, S., Burcuoğlu, H. ve Altop, A. (1993). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Yeniden Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 7 nci Bası. Filiz Kitabevi: İstanbul.

Toksal, B. (1956) *Hukuki Cephesi ile Hesabı Cari*. Sermet Matbaası: İstanbul.

Topuz, S. ve Canpolat, F. (2011) Taşınmazalara İlişkin kira Sözleşmelerinin İçeriğinin Örtülü İrade Beyanlarıyla Değiştirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1(1), ss.1-31.

Tunçomağ, K. (1976) *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I*. Sermet Matbaası: İstanbul.

Türk, İ., Savaş, N. ve Karataş, A. (2014) İslam Düşüncesinde Tecdit. *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, ss. 102-125.

- Ulusan, İ. (1971) Maddi Hukuk ve Usul Hukuku Bakımından Sulh Sözleşmesi. *İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 5(7), ss. 149-166.
- Uyar, T. (2019) *Yeni Konkordato Hukukumuzun Temel İlkeleri* Bilge Yayınevi: Ankara.
- Ülgen , H., Helvacı , M., Kaya, A. ve Nomer Ertan, F. (2021) *Ticari İşletme Hukuku*. Güncellenmiş ve Kısmen Yeniden Yazılmış 6. Basıdan Tıpkı 7 nci Bası. Vedat Kitapçılık: İstanbul.
- Ünan, S. (2016) *Sigorta Tüketici Hukuku*. On İki Levha Yayıncılık: İstanbul.
- Vardar Hamamcıoğlu, G. (2013). *Medeni hukukta Tasarruf İşlemi Kavramı*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul.
- Von Tuhr, A. (1983) *Borçlar Hukuku 1-2*. Yargıtay Yayınları: Ankara.
- Yavuz, C., Acar, F., Özen, B. (2016) *Borçlar Hukuku Dersleri Özel Hükümler*. 14 üncü Bası. Beta Yayıncılık: İstanbul.
- Yazççek, R. (2008) Din, Tecdit ve Reform Kavramları Üzerine Mülâhazalar. 5(2), ss. 103-127.
- Yazıcı, Ç. (2021). Hacizden Sonra Borcun Taksitle Ödenmesi Taahhüdü. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, ss. 109-144.
- Yıldırım, A. (2016) *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Gözden Geçirilmiş 4 üncü Bası. Adalet Yayınevi: Ankara.
- Yurduseven, Ş. (2013). *Borçlar Hukukunda İbra*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Yücer, İ. (2007) Yenileme (Tecdit). *Dokuzeylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9(1), ss. 233-260.
- Zevkliler, A. ve Gökyayla, K. E. (2019) *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*. 19 uncu Bası. Turhan Kitabevi: Ankara.